

Price \$5.00

Ціна 5.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLVII

БЕРЕЗЕНЬ – 1996 – MARCH

No. 552

M. Dmytryko '90.

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd. in
Toronto, Ont., Canada

Адреса "Нових Днів":

NOWI DNI
P.O. Box 400, Stn ~D~
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Publications Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number
ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney
Business & Advertising manager:
A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION -

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:
CANADA: \$30.00
U.S.A.: \$30.00 US

АВСТРАЛІЯ: \$40.00
австралійських

ІНШІ КРАЇНИ
\$30.00 American or equivalent
Авіапоштою — \$50.00 U.S.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

ALBERTA - АЛЬБЕРТА:

E. Krasnoshan
4510 - 106 St., #208
Edmonton, Alberta T6H 4X2
Tel.: 437-7098

AUSTRALIA - АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko
61 Lawson Ave.
Frankston 3199, VIC. Australia
Tel.: 03-783 7782

M. Waksutenko
28 Alguna Cres.
Rostevor, S.A. 5073

GR. BRITAIN - ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. Ivan Dolhopiat
6 Nemoure Rd.
London, W3 6NZ England
diasporiana.org.ua

Засновник і редактор 1950–1969 П. К. Волиняк

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний – головний редактор

Адміністратор і Оголошення – Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Ліна Костенко — ЛЕТЮЧІ КАТРЕНИ	1
Ольга Страшенко — ІВАНОВІ БАГРЯНОМУ	1
Катерина Квітчаста — РОКСОЛЯНИНІ ОЧІ	2
Вадим Усань — ДО 90-ЛІТТЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ІВАНА БАГРЯНОГО	2
Марія Гарасевич — ЩО Ж З ТОБОЮ РОБЛЯТЬ, УКРАЇНО?	3
Леся Богуславець — ВРАЖІННЯ з ПОДОРОЖІ...	7
Марко Павлишин — "ШЕВЧЕНКІЯНА" в КУМФ	10
Дарія Даревич — ТВОРЧИЙ ШЛЯХ М. ДМИТРЕНКА	12
Христина Саноцька — МИСТЕЦЬ-ЛАВРЕАТ МИКОЛА БІДНЯК	15
Дмитро Степовик — КАНАДСЬКИЙ МИСТЕЦЬ — ЛАВРЕАТ ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ	18
Надія Макулович — ПЕРЕОСМISЛЕННЯ	19
Д. Б. Чопик — МЕЛЕТИЙ СМОТРИЦЬКИЙ та ЙОГО "ТРЕНОС" ...	20
Іван Белебеха — "ПРЕЗИДЕНТИ і УКРАЇНА"	23
Валеріян Ревуцький — ВЕЛИКИЙ ХОРС...	26
Костянтин Левченко — "РОДОВІД": СИМИРЕНКИ	27
Ростислав Доценко — ДУМКИ ПРОТИ НОЧІ	27
Ігор Трач — Д-р ВАСИЛЬ МИКИТЮК...	28
Марта Тарнавська — В МУЗЕЇ ІВАНА КЕРНИЦЬКОГО	29
В. Рожко — УРОЧИСТА АКАДЕМІЯ в РІВНОМУ	31
Я. Сас — КУДИ Ж КРУТИЛИ КОЛЕСО ІСТОРІЇ?	32
Н. Нароков — МАЙСТЕРНІСТЬ чи "МИСТЕЦТВО" СПОРУ	33
Геннадій Гвінт — КРИТИЧНИЙ ЧАС	34
ТУРНЕ ТВОРЧОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ в АМЕРИЦІ	35
С. Романко — ДО ПОШУКІВ ДЖЕРЕЛА МОЛОДОСТИ	36
Варвара Данилова, Софія Наумович, В. Чумаченко і інші — ЛИСТИ до РЕДАКЦІЇ	39

На першій стор. обкладинки: Михайло Дмитренко. "Мелодія", олія, 1970.

• Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. • Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють
погляди редакції. • Незамовлених матеріалів редакція не повертає. • Редакція не відповідає
за зміст платних оголошень і застіргає собі право виправлювати мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

Ліна КОСТЕНКО

ВЕДИ МЕНЕ ШЛЯХЕТНИМИ ШЛЯХАМИ

ЛЕТЮЧІ КАТРЕНИ

Стеля і стеля

а де ж висота?

Що за поет як піввіку лякався?

Звікли до правди мої вуста

Нашо їм чорне вино лукавства?

Ми атомні заложники прогресу

Вже в нас нема ні лісу ні небес

Так і живем від стресу і до стресу

Абетку смерти маємо — АЕС

Куди йдемо?

Який лишаєм слід?

Хто пам'ять стер як дощик акварельку?

Все менше рук що вміють сіять хліб

Все більше рук що тягнуть все у пельку

Буває час орлів

а нині різне птаство

З державної руки сипнули їм пшона

Не треба правду говорити цвіasto

Вона сьогодні проста і страшна

Віки минули і віки грядуть

Чи людством бути люди ще спроможні?

Демографічні вулики гудуть

а стільники розтоптані й порожні

Хто в нашу долю тільки не втручався

В яких тенетах тільки не б'ємось

Духовний Чорнобиль давно вже почався

а ми ще тільки його боймось

Дозиметром не виміряєш дози

то гального спустошення душі

Історія лягає під бульдозери

Сучасний світ штампue фетиши

Спасибі предки за духовний спадок

Трагічна доля ваших Тернопіл

де хлопчаки стріляють із рогаток

в очниці прадідівських черепів

Ура!

Дозволено бути сміливими

Ох же ж і поговоримо

ох же й покричимо

Між іншим вовка вже підсмалили

Уроків історії не вчимо

Негідно бути речником юри

раби рабів ще гірше ніж раби

Грядущий хам вже навіть не гряде

уже він сам в грядуще нас веде

Ви думали — поет ні за холодну воду
сидить собі поет пописує "стишка"

Поети — це біографи народу
а в нього біографія тяжка

Як страшно оре історичний плуг!

Які скарби були-були і зникли!

В глухі часи загострюється слух

В епоху гласності усі до всього звикли

Душа — єдина на землі держава

де є свобода чиста як озон

Кордон душі проходить над світами
а там нема демаркаційних зон

Хвалити Бога

ми живі й не кволі

Ми перли плуга на страшному полі

Каміння корчували і корчі

Тепер би полю добрі сіячі

"Вітчизна", 1990 р.

Ольга СТРАШЕНКО

ІВАНОВІ БАГРЯНОМУ

"Твори Івана Багряного треба вилучити з програми вищої школи як малохудожні, то не Тичина..."
(Репліка професора-україніста)

"Я одержав нагороду —
що скажу свому народу".

П. Тичина "Вірши на одержання ордену 1940 рік

"Покайся! — у камері бранця вмовляли, —
і зразу — дамо орденок,
усіх однодумців назви куркулями...
Шо, згоден? Чого ти замовк?"

Знов огненні кола, тортури—дознання,
на обрії східний Амур;
з тих пір накопичилося слів вибухання,
вся творчість — бікфордовий шнур!

А хтось, наче крамар, зладнавши присвяти,
проснувся в лавровім вінку,
оскілько сумління в прислужницьких шатах
на щедрім державнім пайку.

Не втятити тепер кабінетний естетик
крізь скельця свої прозірні,
хтось твори писав, як і жив — без чернеток,
в них свіжий первопис борні!

Десь бігла людина над крайчиком пріві,
за нею услід — "тигролов"..."
Із книг тих багряних сторінок вирвеш —
закапає месницька кров.

Яка ще потрібна пера віртуозність?
Б'є кулями словолиття.
Жагу самовидця повік неспроможні
розвіять вітри забуття!

Катерина КВІТЧАСТА

РОКСОЛАНИНІ ОЧІ...

(Роксолані і Борису, дітям Івана Багряного,
що зустрілися в м. Охтирці,
де народився батько, на 85-ліття його)

Зустрілися два узбережжя.
Два рідні і чужі... Щемливість.
Ця зустріч тримтлива перша
останньою згіркне, можливо.

Тінь батька — розп'ята доля
над пеклом. Листок опалий.
Потоптане жито в полі,
осипались зерна в пам'ять...

У доњки не очі — озера,
де скучені б'ються хвили.
А в сина — штурмить у серці,
розгублено чайка квилий.

Сестричка і брат... Йдуть роки.
Безвинна вина линяє.
Таланту шляхи широкі
сагнули за небокраї.

До роду-гнізда — Охтирки
з далеких далінь сагнули.
Завії палиочі, стихніть —
звуглійте на рідних вулицях.

Ця зустріч єдина, може,
Можливо і не єдина.
Крізь день цей осінній гожий
століття нові полинуть.

Мені Роксоланині очі
ввижаються зrimо й досі.
Над прівою міст намощено,
стрічаються діти дорослі.

Це перша їх зустріч, перша...
Дай Боже — аби не остання.
Усі перепони стерши,
крізь ночі проходить світання...

Україна, м. Охтирка,
22.07.1994 р.

Детальний план заходів для відзначення року Івана Багряного в Україні та в діаспорі подамо, як отримаємо належні інформації від громадського комітету. — Ред.

ДО 90-ЛІТТЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ІВАНА БАГРЯНОГО

Визначний український письменник і політичний діяч Іван Павлович Багряний (Лозов'янин) народився 19 вересня 1906 року (за старим стилем). Тож у жовтні 1996 року патріотична громадськість в Україні та за її межами відзначатиме 90-річчя від дня його народження. У Харкові з ініціативи та за сприяння президента Фундації ім. Івана Багряного — Анатолія Лисого — створено громадський комітет року І. Багряного. Цей комітет спільно з Харківським обласним управлінням культури та Харківською організацією Спілки письменників України розробили плян заходів щодо відзначення 90-річчя Івана Багряного, яким, зокрема, передбачається висвітлення життєвого і творчого шляху письменника у друкованих засобах масової інформації, через радіо й телебачення. Особливу увагу плянується приділити ознайомленню учнівської і студентської молоді з творами та ідеями Івана Багряного.

Для втілення в життя наміченого хотілось би мати щонайменше 8–10 комплектів найвизначніших (а бажано — всіх) художніх творів та публіцистики Івана Багряного для організації куточків бібліотек у найбільших навчальних закладах Харкова та області.

До всіх, хто знав Івана Багряного, працював або спілкувався з ним, для кого, як і для нас, він є непересічною особистістю в літературі XX століття, — звертаємося з проханням надсилати спогади, світлини або інші документи, які допоможуть показати велич духу і незламність характеру цієї дивовижної людини.

Заздалегідь дякуємо за підтримку.

Від імені громадського комітету року Івана Багряного —
Вадим УСАНЬ

Адреса комітету:
310146, м. Харків
вул. Академіка Павлова, 142, пом. 10

ВИБУХ у РЕДАКЦІЇ

Редакція Чернівецької незалежної газети "Час" зазнала чергових матеріальних втрат. Увечері 6 листопада в кабінеті редактора пролунав могутній вибух. Його хвиля вирвала двері, потрошила вікна, поламала столи і стільці.

Слідчі схильні вважати, що тут спрацювала заздалегідь занесена у приміщення пластикова міна закордонного виробництва, начинена металевими кульками. Про це свідчать побиті стіни і стеля, пробиті наскрізь книжки.

Це вже не перша злочинна акція, вчинена проти тижневика, який гостро виступає проти спроб відновити колишній Союз, проти мафіозних структур та корупції. ■

ЩО Ж З ТОБОЮ РОБЛЯТЬ, УКРАЇНО?!

(Репортаж)

31 серпня 1995 р., я знову зустрілася з моєю Батьківчиною — Україною. Це вже вдруге, але хвилювання й біль, що пронизує душу й тіло при дотику рідної землі після півстолітньої розлуки, не менші. Душа сповнюється чуттям до всього рідного, враження від краси нашої, такої древньої і такої вічно молодої, столиці захоплюючі, а розум і спостережливість невтомно працюють. Порівняю Україну не до Америки, бо це було б абсурдом. При першій зустрічі з Україною (1993 р.), мої порівняння сягали в далеке минуле, коли там росла, вчилися, терпіла, як усі, недолю й скруті і зробила висновок: тепер краще, бо село майже вийшло з-під стріх і живе краще, багато здобутків цивілізації прийшло і в село, включно з автобусним транспортом, нехай і далеко не досконалим, але сполучення є. Мешканці міста, не зважаючи на ще тяжку мешканеву проблему, завдяки "хрущовкам", вийшли з підвальів, з-за параванів. Ці будови, хоч якістю їх архітектурою не належать до доброго будівництва, називають їхні квартири часом "цементовими трунами", але добро, яке вони зробили людям, перевищує всі їхні недоліки. Міста розрослися подекуди у кілька разів, середня освіта стала обов'язковою, що на мій погляд, велике досягнення; проста неосвічена людина відійшла в минуле. Це все ж таки був прогрес, а політична задуха, національне гноблення, з проголошенням незалежності Української держави у великій мірі зникли, прийшло помітне національне відродження і саме це сповнювало мене справжньою радістю, а ще більшою надією, що з кожним роком буде краще. Приємно й радісно було чути на кожному кроці рідну мову, палкі дискусії на вулицях і площах велися в гарній нашій літературній мові. Президент Л. Кравчук виявляв прямування до національного відродження України, нехай і обережне. Помилок, як і сам визнає, наробив чимало (а хто б їх не наробив, ставляючи перші кроки народження держави у час конвульсійних, істеричних спроб Росії втримати свою імперію цілою, аж до погроз піти збройною силою на Україну). Матеріальне становище в Україні було тяжке, але не скрийно.

Троянський кінь

Не мені судити чи оцінювати перших президентів України: Л. Кравчука та Л. Кучму — це зробить історія. Від Л. Кучми багато залежить куди піде Україна, якою буде наша держава в недалекому майбутньому і як його запишеть український народ під оглядом національним та економічним. Покищо сумний факт є незаперечним: у своїй першій промові, Л. Кучма впустив в Україну "троянського коня", заявивши, що російській мові буде надано статусу офіційної мови (тобто державної), а цим широко відчинив ворота у нашу Батьківщину для Росії та для необмежених ворожих дій місцевих росіян і комуністів — заїдлих прихильників

ССРР. Зчинився гострий протест від усіх прошарків українського населення, який очолили письменники, науковці, широке коло інтелігенції. Л. Кучма "скромно" замовк. Він не повторив більше своєї обіцянки в такий виразний спосіб, й не відкликав її. Просто дав вільну руку партократам-прихильникам ССРР та російським шовіністам-прихильникам російської імперії.

"Троянський кінь" наробив такого лиха, що подолати його Україні буде дуже тяжко, якщо взагалі подолає, бо ворожі в ній сили набрали великої потуги. Щоб прикрити диявольську роботу цих сил, кинено гасло, мов тяжкі більма на очі, — "економіка понад усе, а решта не має значення": мова, національне відродження — справа другорядна. Так, якби переведення українських шкіл чи садочків на російські, допомагало розбудовувати економіку, так, якби тотальні русифікація мала вивести Україну з економічних турбот.

Тим часом, в розбещеній сваволі русифікації, зубожіння працюючого населення дійшло до крайності, як про це пише з'їзд професійних спілок: "настав справжній геноцид працюючої людини". До того ж, якщо пенсіонери могли вижити на свою пенсію ще два роки тому, то тепер вони опинилися у якісь пастці безпросвітних зліднів. Створено катастрофічний стан для наукових установ, які одна за одною стають перед загрозою закриття. Славна на весь світ Київська кібернетика опинилась на трясовинні, визначні науковці часом продають свій геній чужим державам майже задурно, за ними постійно полюють компанії США, Німеччини, Франції і т. д. Не буду доказувати, що без науковців, тобто без мозку народу, у державі прогресу не буде й економіка не розцвіте, хоч би як скоро спечені мільйонери (як вони виросли, звідки їхні мільйони, про це вже писали газети багато разів) не купували готелі, будинки, ресторани і т. д. Не поможет й те, що в Києві, чи в Одесі на "привозі" є дорогі товари з багатьох країн світу, а на вулицях чимало багато одягнених людей. Здоровим в економіці паростком є те, що при вільній ринковій системі народжуються малі підприємства, торгівля, які виростають у досить сильні, приватна ініціатива набирає все більшого розвитку. По селах піднімаються приватні фарми, взагалі, якби партократи, що далі керують скрізь, не були злочинним гальмом, село піднімалось б скоріше й певніше. Оце явище завдається підніманням економіки знизу без благословення уряду, який тисне податками докраю.

Прем'єр-міністер України Євген Марчук, якого я чула по телебаченні в Одесі, сказав: "У нас тяжко й буде тяжко." Так виглядає, що керівники держави не мають ніякої ідеї як з того "тяжко" вийти на "легше".

Скрайнє зубожіння людей та створена якесь безпросвітність знайти працю привело до своєрідної дивовижної ситуації для молодих освічених людей — вони почали тікати з України всіма можливими шляхами. Женихи з США, Канади, Німеччини, Австрії

забирають найкращих фізично, освітою й мораллю дівчат. Сумно дивитись як наша молодь відпливає з України. На аеродромі в Амстердамі, ми познайомилися з такими трьома женихами: один з Англії, другий з Канади, а третій з США. Поганенькі на вигляд, без доброї якоїс професії, без освіти, вони із захопленням їдуть вже женитися. Показують знімки чудових дівчат, оповідають яку вони мають освіту, до того працьовиті й не вимагають матеріального добробуту. Дивлюся на цих хлопців, яких ніхто б дома з дівчат не захотів і жаль мені робиться, думаючи про долю наших дівчат. Та не лише дівчат забирають чужинці, а й за хлопцями полюють дівчата з тих же самих країн. Говорила з таким одним хлопцем, надзвичайно вродливим, в тому ж таки Амстердамі, але на поворотній дорозі. Його забирає американка. "Чи ви її любите?" — питала. "Ні, не люблю, але надіюсь, що якось звикну. Я не маю выходу. Маю вищу освіту, а праці ніякої, навіть фізичної. Кому я потрібний дома, яка моя перспектива? Може буду її мати в Америці." Бачу, що іде нерадо, відривається від усього рідного з болем, сум дивиться з його очей, немов шукаючи в мені поради, чи порятунку.

Русифікація

Затуманивши голови людям, що національне відродження України питання другорядне, а то й взагалі не важливе, створивши новочасні скрайні злідні, "гроянський кінь" свавільно бешкетує по всій землі українській, скручуючи в'язи кожному паросткові національному, накидаючи русифікацію нашему народові, яка не знає меж, не знає навіть прикладу до цього часу. Створилась ситуація дослівно нестерпна — російська мова поширюється мов пошесті.

Не кидаймо звинувачення на зрусифікованих "халів". (Боже, як я ненавиджу цю назуву, накинену нам ворогам як зневагу, на жаль, дехто з демократів підхопив її й радо вживає у доповідях, вживає її наша преса і навіть політики. Я не чула ніколи, щоб росіянин та ще й з Думи, чи інтелігент називав росіянин "карапами" публічно, а навіть приватно. Над цим нам треба подумати.) Зло лежить не в людях мовно зрусифікованих довголітнім національним гнобленням, а в зрусифікованих духом, навіть якщо вони й говорять українською мовою, в запеклих комуністах-партократах, які ще й тепер скрізь при владі — у них немає ні Батьківщини, ні нації лише прагнення влади, та ще, не закриваймо очі на правду, в росіянах. Опинившись на території Української держави, замість бути конструктивними громадянами, вони виявляють прагнення знову прилучити Україну до Росії. Оці три сили під протекторатом Росії, русифікують Україну, загрожують нашій Державі.

Те, що сталося в Україні за останній рік — це якийсь дикий, агресивний наступ із зоологічною ненавистю до всього українського й до самих українців. Наслідок пригноблюючий і застрашуючий і якщо не буде достатньо сильного національного опору, безкомпромісового й твердого, то може статися те з Україною, що греки зробили з Троєю за Котлярев-

ським (під наглядом національним, а може й державним).

На такі думки й висновки привели мене пильні спостереження, переосмислення всього побаченого, почутого, прочитаного.

Київ

Вже лише вступили на Бориспільський аеродром, вразила сильно переважаюча російська реклама, серед натовпу зникла українська мова, яка домінувала ще дра роки тому, тільки митник вів провірку гарною українською мовою (спасибі й за це, бо можна було помилитися, що це ми в Москву приїхали).

У місті прислуховуємося, приглядаємося до киян і на душі стає тяжко: на обличчях людей пригноблення, зажуреність, напруга. Зникла світлість в разомах, зникли цікаві, пориваючі, гарячі дискусії на площі "Перемоги" серед патріотично насичених закликів, зникла з лиця Києва рідна мова і, здавалось, немов зникли й українці із звучання столиці.

Відвідуємо Палац Української Культури, проходимо із залі до залі і ні одного українського слова, а російська мова лунає зумисне голосно, агресивно й обличчя людей якісь не українські. Почувши нашу мову, кидають на нас злющи погляди та ще більше підвищують голоси. Де ж поділась за два роки українська мова з того ж таки палацу? Натряпляємо на кіоск з гуцульською різьбою в суміш з "матрьошками", той що продає говорити по-російськи, але коли нікого близько не було, тихенько обізвався по-українськи. Чому так тихенько? Чого вони бояться мої рідні українці, на рідній землі? Бояться у своїй власній державі. Знову сексоти, знову хтось пильнує? Виглядає, що так, бо коли ми підійшли до могили Патріярха Володимира, покритої квітами під стіною собору св. Софії, то побачили молодиків, що метушилися між людьми, які оточили могилу. Нам вдалося поміж молодиками зробити два знімки, а більше не дали, просто спинами затуляли апарат і досить грубо нас відгискали.

Ніде на вулицях ми не чули нашої мови за всі п'ять днів у Києві. Повезло з таксівкарем, на наше звертання відповідав нашою мовою. Вражала й сама російська мова, якась занадто голосна і якась немов рекламна. Настрій у місті пригноблений, столиця притихла, ніби чогось сподівається. Український Київ немов пішов у підпілля.

Пригноблення й сум оповили душу та найсильніший удар прийшов у Одесі.

Одеса

Одеса місто багатьох національностей, але українців в Одесі 52–54% й серед них багато з Галичини. Одеса має славу цілковито зросійщеного міста, але два роки тому я не мала такого враження, а навпаки, відчувалось, що українська мова є під верхом тонкого намулу російської. За дуже малими винятками, з нами говорили українською мовою, а ті що не вміли, відповідали "к сожалінню ми ще не научились". Здавалось, майже всі одесити знають українську мову й ось—ось

вона вийде на належне їй місце у своїй Державі. Хоч одесити все ще говорили по-російськи на вулицях, між собою, але з радістю підходили до нас, говорили рідною мовою, були надзвичайно привітні.

Що ж зробив "троянський кінь" за такий короткий час? Не лунала для нас українська пісня в потязі, як минулого разу, на її місце прийшла дешева, якогось "бланного" звучання російська пісня з безкінечними вигуками "Одеса мама", так немов, воскресли "урки" із сумної доби. Вже перед Одесою заспівали такої пісні, що й мене здивували своєю нахабністю. Переказати дослівно слів не можу, але зміст був той, що ось Росія визволила від німців свою кров'ю, а "страна" розпадається. Україна і т. д. відірвалися, але "Россія єщо буде иметь свой кровавий рассвет". І це на нашій землі, у нашій Державі, такі погрози!

В Одесі вже ніхто до нас не линув, коли почув українську мову, навпаки, просто тікали від нас, а злюших ворожих поглядів було повно і в тролейбусах, і в крамницях, і на вулицях. Ми зумисне скрізь говорили й зверталися рідною мовою й спостерігали реакцію людей. Часом ворожість ставала такою відкритою, що у крамниці "Лакоминка" на вулиці Деребасівській і Карла Маркса, я мусила забрати назад гроши й не купити цукерки, бо дебела продавщиця виявила просто нестерпну ненависть до мене як українки.

Одесити змінилися. Пригноблені зубожінням, обмежені транспортом більшу частину доби, стероризуванням української частини населення, вони стали якісь немов застрашені. Ми кілька разів питали: "чому ви не говорите по-українські?" Відповідь була коротка й така сама: "Боїмося." Для нас така відповідь була не лише болюча, але й страшна. Чого ж вони бояться? Ми хотіли дійти до кореня, що сталося за такий короткий період, що страх знову опанував людей. Щоб зрозуміти всю трагедію такої відповіді, треба там жити й на собі відчути страшний наступ внутрішніх і зовнішніх ворожих сил на Україну, який висловив з аргументною погрозою нам комуніст (ми, не знаючи, їхали в його авті на цвінтар, зупинивши його серед вулиці, бо не було таксівки). Він нам із рішучою певністю сказав дослівно так: "Скоро комуністическая партія возьмет снова власть у свои руки і наведьют порядок." Я саркастично запитала: "А стрелять будете?" "Да, стрелять будем!" — з ненавистю й погрозою відповів він. Далі ми вже мовчали, адже їхали з двома дебелими мужчинами та ще й на цвінтар, від них всього можна сподіватися. Комуністична партія діє, разом з іншими ворожими силами на нашій землі, а якщо додати до того погрозу Росії збройно боронити російськомовне населення (тобто населення російське й проросійське), то картина буде ясна. На завершення всіх невеселих вражень, виїжджаючи вже з Одеси в Київ, побачили на одному з мостових биків напис величезними чорними літерами: "УКРАЇНА ХУЖЕ ЧЕЧНІ." Ніхто не потурбувався його стерти, ніби ніякої влади нема.

Та чи не найгіршу роботу робить російська преса — місцева й присилана з чужої держави. Вона заливає Україну, знижує свою ціну, аби лише мати вплив на населення. Української незалежності преси так мало, що вона дослівно никне в цьому морі.

* * *

На тлі сумної картини вражень, у моїх спогадах і в моїй душі яскраво закарбувалися незабутні зустрічі й розмови з видатними людьми. Яких надзвичайних людей Україна має: творчих, науковців, громадських діячів, справжніх патріотів серед кожної верстви населення. Які це розумні люди! Скільки в них запалу й віри в Україну, скільки посвяти для неї! А до того, як розумно вони вказують правильний шлях нашій Батьківщині. І приходить безсумнівна віра, що Україна подоляє злі сили, труднощі, своєрідний хаос, коли ламається одне й будеться друге та ще й таке довгождане як наша, нарешті, незалежна держава. І тоді іншими очима бачиш і Київ, і Одесу, і всю рідну землю перед її повним воскресінням.

Годинами дивлюсь з вікна вагона на рідну землю. Лежить вона, як ще нерозбуджена красуня-царівна. Скільки сили, багатства, спроможності у цій землі, лише керуй розумно, конструктивно й чесно на ній. Лише побори потвору, яка руйнувала її, катувала й нищила її дітей 70 років, скинь з неї чужий, ворожий дух. Так воно незадовго станеться, інакше й бути не може. Треба добре усвідомити, що для України у цей хиткий і тяжкий час нема вибору з недолугого питання "бути, чи не бути?" Є єдине й тільки єдине: Українській самостійній незалежній державі БУТИ!

Київ. У редакції "Літературної України".

Незабутнє, хвилююче й захоплююче враження залишилось від зустрічі в редакції "Літературної України" з головним редактором цієї газети Б. Рогозою, працівниками редакції (прошу у них вибачення, але забула прізвища) та літературознавцем і письменником І. Ільєнком. Серед них були філологи, — абсолютні Київського університету і цим для мене особливо рідні, бо нас єднала та сама школа. Саме приміщення редакції просторе, але просто аскетично скромне, відразу відчуваєш, що працівникам редакції жити нелегко, але відразу теж відчулося, що знайшлися ми в гурті високоосвічених, професійних, культурних людей — нашої найкраїшої інтелігенції, при тому, стриманої і скромної, яка з подиву гідною посвятою тримає живою й сильною найважливішу національну газету "Літературна Україна" — прапороносця національного відродження України. Не забуваймо, що саме "Літературна Україна" першою відважно виступила за самостійність України, підтримала створення "Руху" та й далі, не зважаючи на дуже тяжкі матеріальні обставини для існування газети, як і для її працівників, безкомпромісно обстоює національні права нашої Батьківщини. До неї прислухаються й на неї орієнтується інші газети.

Зустріли нас тепло й дружньо, зав'язалась жвава цікава розмова, розповіді, питання. Коли я згадувала свої студентські роки й горезвісну "ежовщину", їм, сьогоднішньому поколінню, все здавалося невірогідним жахом, питали самі себе: як таке могло бути? А мені було добре на душі, що вони того не зазнали, що це стало, хай і жахливим, але минулим.

Я, як голова Комітету сприяння українській демократичній пресі в Україні (метрополії Детройту,

США) передала від комітету для "Літературної України" 2,500 дол., що втішило всіх, а особливо головного редактора Б. Рогозу: "Ми відразу ж купимо новий комп'ютер, нам він необхідний і багато допоможе у видавництві газети."

Жаль було відходити, розставатись з такими чудовими, ідейними людьми. Прощання перенеслось аж на вулицю перед редакцією. Щирі, дружні стиски руки й поцілунки як з рідними, побажання й надія на краще і на зустріч. Я пригортала подаровані книжки: "Історія української культури" та довідник "Письменники Радянської України" (будемо мати ще такий довідник і без слова "Радянської"), зворушені всім пізнаним до глибини душі, а кожен крок відлунював в мені всім безгімно рідним.

Друга зустріч відбулася 9 жовтня (перша була 1 вересня), коли ми вже повернулися з Одеси, день перед відлетом в Америку, додому (правду кажучи, я вже сама не знаю коли і де я дома. Лечу в Україну — лечу додому, а відлітаю з України теж додому. Лиш Батьківщина завжди та сама — Україна). Знову радість, ширість, тепла аж рідна зустріч. Мені з моїм мужем Богданом показали новий комп'ютер, який хизувався своєю красою й технікою на столі поруч старого меншого й трохи зужитого. Знову радісні, повні надії розмови, дружність і ширість. Обдарували нас числом "Літературної України", нарисом пера І. Ільєнка про наші відвідини редакції, чудовою вишитою доріжкою і до неї 4 маленькі серветочки, дорогоцінними для мене книжками. Ще коротка розмова з І. Ільєнком у його кабінеті. Недавно видали його книжку, над якою працював 10 років, гонорар за неї отримав вартістю 100 дол. Так сумно, такий глибокий жаль огортає, коли усвідомиш якийсь безвихідний стан наших цінних, видатних людей.

З чуттям, яке опромінює душу чимсь світлим і гарним, ми, з моїм мужем, згадуємо зустрічі в редакції "Літературної України". Такі чудові, талановиті, віддані праці для Батьківщини люди, захоплює їхній інтелект, творча наслага. Незабутнє враження залишили по собі прекрасний головний редактор, письменник Борис Рогоза та Іван Ільєнко — майстер слова й високої якості науковець-літературознавець.

Одеса. У редакції "Чорноморські новини".

Одеса — красуня над Чорним морем, яке то пестить її синім лагідним плесом, то турбує шквалом грізних чорних хвиль. Місто завжди незвичайне, завжди приваблююче. Змінилася Одеса за два роки дуже помітно, з бездоганно чистої стала жалюгідно брудною. Брак транспорту, зубожіння роблять людей нервовими, озлобленими, пригнобленими. Як я вже згадувала, українців немов не стало.

Відчувається у місті і присутність великого капіталу (думаю, що навіть дуже великого) приватного. Реставровано Пасаж, він знову в повній своїй красі такій розкішній і аристичній, що я мало не скрутила собі в'язи, оглядаючи його мистецтво знизу догори. Хтось викуповує найкращі, найцінніші архітектурою будинки, вони тепер переходятять реставрацію теж. Від-

криваються дорогі ресторани доступні лише закордонній валюті й навіть на такі гроші ціни величезні. Лише багаті чужинці, новоспеченні мільйонери та мафії великого калібра бувають там. Парки стали цілковито занедбані, вулиці окупували продавці кавунів та інших баштанних плодів, довкола сміття й відпадки. Але, якось нічого не може затъмарити красу міста, очі розбігаються в захопленні того, що бачиш.

До редакції газети "Чорноморські новини" їдемо автомашиною редакції. Шофер керує машиною, а сам головний редактор Олексій Білоус веде з нами розмову. Редакція приміщена у великому будинку на другому поверсі, простора світла, все дуже чисте, обстановка строга, невибаглива: столи, стільці, шафи. Крім головного редактора були присутні ще два члени редакції: Р. Кракалія — відповідальний за літературно-мистецьку частину газети, а другого члена я забула прізвище. Розмова була цікава, ділова й атмосфера була відповідна до цього. Настрій в редакції стурбований, бо голова Обласної ради подав редакцію в суд ніби за образу його особистості, хоч такої й не було, але українська газета єдина на весь Причорноморський край і його мулєє, хоче її знищити фінансово, а тим самим закрити. Все судівництво в його руках — бувших партократів таких, як і він сам. Я від комітету сприяння українській демократичній пресі в Україні передала редакторові 1,000 дол. Візита наша була коротка, а зустріч приємна й цікава, бо знову пізнали небуденних людей — керівників нашої незалежної демократичної преси — найважливішого засобу формування національного й державного світогляду населення. Видно, що газету в Одесі люблять, чекають на неї, а тираж її не вистачає, щоб усіх забезпечити — це пов'язане з дорожнечею на папір та іншим необхідним для видавництва.

Р. Кракалія написав статтю про наші відвідини редакції під заголовком "Ми завжди вірили в Україну" і сам особисто приніс нам газету. Коли ж я хотіла купити ще один примірник, то вже не могла — все число відразу ж розійшлося.

(Закінчення в наступному числі.)

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

— ROMIKA — SALAMANDER — LA VALLE
— GALLUS — ORTHOPEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede) TONY HRUBI
TORONTO, ONTARIO M6S 1N4 (416) 763-1851

ВРАЖІННЯ з ПОДОРОЖІ по УКРАЇНІ

(Продовження з грудневого числа.)

Завтра мій літак відлігає до Австралії. Кожного разу, коли покидаю Україну, подумки прощаюся з рідною землею і думаю, що це, мабуть, останній раз. П'ять з половиною тижнів в Україні були повні вражень: радісних і сумних. Мені хочеться бути об'єктивною, щоб мій оптимізм не приймав бажане за реальне. Згадую свої мандри...

З Ужгороду, де відбувалися Шевченкові святкування, до Києва вернулась після півночі, а о десятій вечора вже треба йхати до Харкова. На залізничну станцію повіз мене господар. Заплативши за автостоянку сто тисяч карбованців, попрошкували до вокзалу. На моїм квитку написано: вагон номер вісім. Прибув потяг. Ходимо, дивимось, рахуємо, що за лиха личина: є сьомий вагон і є дев'ятий, а восьмий, наче корова язиком злизала! Декілька разів дивлюсь і очам своїм не вірю, таки немає моого вагона. Звертаюсь до провідниці.

— Так, восьмого немає, — згоджується вона, — він лише заплянований.

Починає вичислювати причини, а мені хіба від того легше?

Саме підійшла головна, я до неї: — "Рятуйте!" Потяг відходив за п'ять хвилин. Спасибі їй, врятувала, знайшла останнє місце у купе на двох. З ким же прийдеться їхати цілу ніч: з жінкою чи чоловіком, та ще не дай Бог, п'яницею?... В купе зайшов чолов'яга років тридцяти п'яти з плящикою в руках. Придивляюся написано "лімонад", зідхнула з полегшенням, зняла черевики і швиденько, як стояла лягла спати.

— А моєму знайомому була приданція в поїзді, — говорить мій сусід. — Встав рано, а черевиків немає, видно комусь сподобались. Так я тепер, завжди, свої в чемодан ховаю, — і це мовлячи, поклав свою взувачку у валізу.

У Харкові мене стрічала з квітами ціла делегація родичів та близьких мені людей. Після обіду рушаю до редакції "Березіль". Тут мене чекали друзі й знайомі. Я вже декілька років листуюсь із невтомним редактором Юрієм Стадніченком, поетесою Іриною Мироненко та іншими. Довідавшись, що до редакції "залетіла" заморська птиця, зійшлися і інші журналісти та письменники.

Я знаю, як тяжко працювати цим людям у зруїфікованому Харкові та ще у сучасних економічних умовах. Хоч, кажуть, що легше верблюдів пролізти через вушко голки, ніж багатому попасті до раю, але подорожуючи і бачучи зубожиння людей, я не раз шкодую, що не мільйонерка... А все ж гадаю, якби заморські гости, будучи в Україні, не полінувалися зайти до редакції газети чи журналу та дали і свою "лепту", це було б великою матеріальною і духовною допомогою...

Відвідала музей розстріляного відродження, який, незважаючи на велике історичне значення, теж переживає не кращі часи.

З Харкова я мала їхати автом до Полтави, але "тъохника підкачала", а тому прийшло добиратись дізельним потягом. В охорону "березільці" приставили мені гумориста Леоніда Коротку. Такого скромного і соромливого, що я подумала: "А, це ще хто зна, хто кого буде обороняти в разі біди." Їхали у вагоні переважно селяни. Одні зпозаранку встигли вже гайнути до Харкова на базар, розпродались і тепер вертаються із сітками і торбами повними батонів хліба. Другі, видно, порали свої городи і сиділи з сапками. Потяг помаленьку чухав і спинявся на кожній станції. Як приємно було чути рідну говірку. Розмовляли про городи, сусідів та свою біду.

В Полтаві прямо з вагона я попала в обійми чорнявої, кароокої, такої типової української жінки: щирої, енергійної, симпатичної і красivoї. Це була Катерина Нікітіна, дружина Колишнього голови спілки письменників, який помер два роки тому. А минулого разу нас з батьком стрічав саме він. Коли я згадую пані Катерину, я бачу, як вона сидить за столом і сумно співає пісню: "Жіноча доля, хто її розкаже, жіноча доля, хто її забагне, їй на землі моїй чомусь найважче, жіноча доля вибрала мене. Коханий мій, коханий мій, не всі літа ми молоді, але й тоді любов моя, моя любов не обірветься, лише один зі мною, лише один зі мною ти в житті на відстані слізози, на відстані самого серця..." А з портретів прикрашених рушниками, дивиться Тарас Нікітін — її чоловік.

В Полтаві відвідую письменника Петра Ротача з дружиною і записую його спогади про поета Василя Онуфрієнка, який недавно помер у Сідні. Також, хоч на коротко завітала до рідного Зінькова.

З Полтави до Черкас їдемо автом. Мене зачаровують краєвиди. Згадуються Шевченкові слова: "неначе писанка село..." Минаємо ліси і знову села: хатки з садками, річечки, дітки купаються, качечки хлюпочуться. Шофер у мене молодий, одружений, має двоє діток. Хоч закінчив середню освіту, сумлінно працює шофером для друкарні, якою керує пані Катерина. Тяжко тепер знайти роботу.

— Багато молодих, освічених кидають Україну? — запитую.

— Так, чималенько, а я не кину рідної землі. Один мій знайомий поїхав і незабаром вернувся, каже: "ніхто нас там не чекає". Де рідний край, там і під ялиною рай.

Я з ним згоджуєсь, ніяке багатство не замінить батьківщини. В наших батьків вибору не було, а в нас дітей і тим паче... Згадую йому, що мовляв біда із безробіттям, закрилось багато підприємств.

— Так, — погоджується він, — але зате, хоч природа ожила трохи. А то ж викидами загроблювали її.

Перед Черкасами довжезний міст через штучне море. Тут затоплені, кажуть, одні з мальовничіших

закутків України. В Черкасах живе моя сваха. А тому їду туди із трепетом серця. Це ж наша перша зустріч.

Сваха стрівши мене, не знає де мене посадити, ставить різні страви на стіл, припрошує, що хвилини обнімає мене і цілує. Помалу страх мене покидає і я почуваюся, як кум королю і сват міністру. Сваха моя роботяча і господиня. В комірчині в ней рядочками стоять банки з консервованими фруктами, різною городиною. Пізніше ідемо у поле, дивитись на їхні грядки. Ділянка у сватів чималенька. Тут теж панує порядочок. Навіть колорадські жуки, які цього року напали на поля не відважуються потикатись на свашину ділянку, знають, що попадуть у банку з водою. І я певна, що коли б сваху вибрали до Верховної Ради, вона б і там дала раду: швидко припинила їхню балаканину та вивела країну з економічної кризи... Крім городу свати мають ще й "дачу". Це невеличкий клаптик землі, де серед городини і дерев стоїть однокімнатна будова. В ній ліжко, знаряддя для городу і сулії з вином власного виробу. Якось злодії вибили вікно, влізли до середини та загадили сулії й кімнатку. Сват поставив гратеги на вікна, тоді нечестивці зламали двері. Цим разом сват поставив важезні двері і стопудовий замок. Треба бути багатирем, щоб їх відкрити. А сват мій козацької будови, чорнявий і високий.

Я вперше зустріла свата на тролейбусній зупинці. Ми саме зі свахою увечорі верталися з оглядин міста. Сваха відразу закликала його привігати мене, як годиться. Але він не поспішав із цілуваннячком та обніманнячком. Адже хто зна, яка ця новоз'явлене заморська родичка...

Все ж у неділю, коли пекло сонце і сваха показувала мені місто, він теж терпеливо ходив за нами по крамницях, парках, околицях міста, носив наші пакунки і навіть в останній день, коли прощалися, без нагадувань свахи, обняв мене і поцілував.

Ми верталися із сватами одного вечора від їхньої дачі, коли вони вирішили піти додому навпросте. Вечоріло. Широка дорога була безлюдною. Тільки звернули на бічну, коли побачили ряд авт і натовп жевжиків, які щось жваво обговорювали.

— Аварія, мабуть, стала, — вирішила сваха. Та пройшовши кілька кроків змінила думку. — Мафія зібралася, — промовила стиха.

Над дорогою росли тополі і саме з того боку група підстриженіх молодиків за щось нечебіг сперечалися... На початку дороги і в кінці теж стояли авта в яких сиділи вартові. Декілька чоловік глянули у наш бік і кинули якусь репліку та засміялись... Я ішла і подумки весь час просила Всешишнього пробачити мені всі гріхи вільні і не вільні та захистити нас... Дуже боялася, щоб молодчики не спровокували свата на якусь реакцію...

Другого дня, надвечір, ми зі свахою пішли на базар. Щойно зайшли в перший ряд, як побачили: перекинений ящик, розсипані вишні у пилозі і дитину років двох, яка ті вишні вибирала. Поруч бідно вдягнена молода жінка гукала: — "Кого ж ви грабуєте? Ви ж жебраків грабуєте!" Біля неї стояло двоє молодих хлопців, коротко підстриженіх з полютняними торбинами через плече. Стояли і юли помалу вишні. І, не зважаючи на її плач і благання, чекали плати. Скраю базару була забігайлівка. Надворі, напроти неї, за склом сиділа шайка таких самих молодиків. Вони голоно розмовляли, сміялися, чекали, мабуть, поки хлопці зберуть "данину" з продавців. Збоку проїхала міліція. Я спітала бабусі, яка поруч продавала картопельку:

— Це мафія вимагає грошей?

— Так, — тихо прожебоніла вона, — ідіть далі, бо не оберегеться лиха.

— А, міліція ж як? — здивувалася я.

— А вони мені гірші собак, — відказала стара.

І тоді я згадала розповідь чоловіка в одному селі. Син його поїхав шукати роботи в місті. Прийняли у міліцію. Пробув там місяців три і випросив, щоб перевели керувати вуличним рухом. Пізніш батькові признався: не міг далі витримати. Треба було бити людей, щоб зізвавались у злочинах. Оце, як побачути, що немає кому заступитися, чи з села приїхав, хапають і б'ють, поки не згодиться, що ской злочин. А не згодиться, можуть убити і звернути на самогубство.

Кажуть гора з горою не сходиться, а людина з людиною стрінеться... З головою спілки письменників у Черкасах, Людмило Тараненко я познайомилася ще 1990-го року, коли ми верталися автобусом з Полтави, після Шевченкових роковин. А в 1991-му році, коли з Вінниці з письменниками їхали до Канева. Людмила тоді вже була у нас генералом. З нею ми подорожі

37 Літ Існування

SIPCO⁽⁴¹⁶⁾ **232-2262**

OIL LTD. Достава Оливі
Повна 24 годинна обслуга печей

SIPCO⁽⁴¹⁶⁾ **233-4820**

ENERGIES LTD.

Незалежний Представник LENNOX
Уповноважений Представник CONSUMERS GAS

83 SIX POINT ROAD TORONTO, ONTARIO, CANADA M8Z 2X3

ROCK OF EUROPE INC.

ПАМ'ЯТНИКИ з УКРАЇНИ
ТА з ІНШИХ КРАЇН
ВИГОТОВЛЕНІ НА ЗАМОВЛЕННЯ
ГУРТОВІ ЦІНИ
ТЕЛЕФОНУЙТЕ ТА ЗАХОДЬТЕ
232-1250

83 SIX POINT ROAD
TORONTO, ONTARIO
ВІДДІЛ SIPCO OIL

проводили Софіївку, Моринці, Керелівку і все йшло, як годинник під її керівництвом. І ось тепер, довідавшись, що я прибільсь до її міста, вона гукає мене прийти на презентацію книжки "Без матері", Левка Хмельковського. Тут також місцеве радіо записує інтерв'ю з автором. Коли Левкові було три роки, його молоду, красиву і активну матір арештувало КГБ. Вся книжка це короткі пояснення, фотографії, але головним чином листи: спершу бабусині, потім його до матері (з різних сиротинців), і здалекої півночі материнські до нього. Зустрілись знову через двадцять років: молодий чоловік і стара зламана хвора жінка...

Другого дня разом з Людмилою та ансамблем "Козак Мамай і Брати Січовики" (керує ними чоловік Людмила) їдемо автобусом до села Стеблів. Біля села протікає річка Рось, а в самім селі стоїть будинок музей Нечуя Левицького. І досі в селі живуть нащадки з його невмируючих творів: "Микола Джеря", "Кайдашева Сім'я", "Баба Палажка та Баба Параска".

Сьогодні в селі Стеблів посвячують пам'ятник славного земляка і хореографа Василя Авраменка, якого прах перевезли з Нью-Йорку за його заповітом. За селом на цвинтарі у тіні дерев, після довгих мандрів, обганюючи увесь світ, спочиває тепер майстер танцю... Пам'ятаю, вже у старшому віці він відвідував Австралію.

Тут і працівники радіо і телебачення, хори та танцювальні групи, серед них колишні його учні, а тепер керівники. Прийшли трохи селян. День був гарячий, лунали співи, промови... Єпископ із священиком посвячували надгробний пам'ятник. Чую жінка, збоку пошепки проказує: — Оце, мабуть, і кістки його перевергаються у труні, як же так, запросили на посвячення служителів московського патріархату!

Єпископ говорить промову українською мовою: про те, що він недавно був у Нью-Йорку і таких патріотів, як небіжчик, не тільки там, але й на рідній землі не густо. Все решта правилось на старослов'янській мові. Записую усе, фотографую. Пізніше звертаюся до попів, вони українською говорили не вміють і не хочуть. Питаюся єпископа, чи справді він московського патріархату. Він говорить, що очолює українську незалежну православну церкву і що минулого року він поховав тут Авраменка, але після повторного запитання, нездоволено, стверджує, що він московського патріархату.

Після посвячення їдемо у село до будинку культури. На сцені майоріли гуцульські, подільські і полтавські одяги. Були промови, лунали пісні... З усіх кутів України з'їхались артисти вшанувати славного земляка. З Америки, мав прибути Мар'ян Коць з дружиною, але, на жаль, не зміг, та з його ініціативи і спонсорства відбулося це свято. Наступного дня мали з'їхатись півтори тисячі люді: артистів та інших на вшанування Василя Авраменка...

(Закінчення в наступному числі.)

Купуйте продукти в наших крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько — власники

- 2295 Bloor St. W. ● 199 Roncesvalles Ave.
- 1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
TORONTO, ONT.

ARKA LTD.

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюрове приладдя, різьба, вишивки, нитки, панама, образи, вишивані блузки, кераміка, платівки та касетки, друкарські машинки, обручки й заручинові перстені, різдвяні та велигодні прибори, великий вибір дарунків.

575 Queen St. West, Toronto, Ontario
Tel.: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6

Since 1956

Firchuk's

Де би не зариулися скрізь одержиме допомогу і щиру пораду, як найвідмініше відправити посилки, гроші, ліки, харчові пачки і побутові товари в Україну, а також полагоджуємо спадкові справи.

КРАМНИЦІ

Firchuk's

New Head Office:

2975 Dundas Street West (at Pacific Avenue west of Keele)
Toronto, Ontario M6P 1Z2

Tel.: (416) 766-2101 Fax: (416) 766-3416

293 Ottawa Street North

Hamilton, Ontario L8H 3Z8 Winnipeg, Manitoba R2W 3P7

Tel.: (905) 549-2005

992 Main Street

Tel.: (204) 586-7094

Fax: (905) 549-2005

Fax: (204) 586-7094

АГЕНТИ

Firchuk's

Arka Book Store

Thunder Bay, Ont.

Tel: (807) 623-0631

Europa Electronics

Calgary, Alta.

Tel: (403) 277-2180

Sonia Bryl Hudym

Regina, Sask.

Tel: (306) 757-9196

Yuri International Enterprise

Cheektowaga NY

Tel: (716) 685-1505

Paul's Music & Book Supply

Saskatoon, Sask.

Tel: (306) 244-6072

Ukrainian Treasures

St. Catharines, Ont.

Tel: (905) 935-7778

Orysia's Ukrainian Boutique

Yorkton, Sask.

Tel: (306) 782-2800

Polcan Trading

Oshawa, Ont.

Tel: (905) 435-5210

ПОДВОЛІТЬ НА БЕЗПЛАТНИЙ ТЕЛЕФОН СЬОГОДНІ

1-800-FIRCHUK

Марко ПАВЛИШИН

СЛОВО на ВІДКРИТТІ ВИСТАВКИ "ШЕВЧЕНКІЯНА" в КУМФ

Вважаю честью для себе запрошення КУМФ відкрити виставку мистецьких творів, яка вшановує Шевченківські дні: 180-ту річницю дня народження та 133-тю дня смерти великого поета й маляра-художника. Бо не слід забувати, що крім корпусу поезії, який потряс і назавжди змінив Україну, Тарас Шевченко залишив багату спадщину творів образотворчого мистецтва. Він же був людиною саме з мистецькою освітою, на хліб насущний заробляв (коли був на волі) головно як образотворчий мистець і залишив багатий корпус олій, акварелей, гравюр та рисунків різних жанрів. До його творів належать портрети, краєвиди, жанрові й історичні картини, з яких деякі, зокрема його автопортрети, так само ввійшли в українську свідомість, як і слова його найвідоміших віршів.

І біографія Шевченка, і його поетичні твори, і його картини стимулювали пребагато відгуків та інтерпретацій з боку інших мистців.

Сьогоднішня виставка складається з приблизно трьох десятків таких творів, майже сучасних нам. Довкола портрета в бронзі, твору Леоніда Молодожанина, що дуже перекликається в мініяюрі з його пам'ятником поетові у Вашингтоні, висять гравюри й малюнки. Ядром виставки є збірка під назвою "Гравюри художників Києва", власність панства Вжесневських із Торонто. До неї входять твори, датовані 1988 і 1989 роками. Виставлено теж твори Богдана Головацького, Федора Коновалюка, Павла Лопати та Зенона Федорія.

Чому ми відзначаємо Шевченківські дні? Таке питання звучить незвично, дивно: відзначаємо, бо такі відзначення належать до ритуалів нашої культури, можливо, вони творять наш головний світський ритуал, спільній для українців материка і діаспори. Формально ми святкуємо пам'ять Шевченка, бо з його пам'ятю пов'язуємо цінності, які нам дорогі: перемога над несправедливістю, утвердження українськості у світі, рівність і гідність для нас як людей і як народу. З Шевченком у нас тісно пов'язується те, що почало реалізуватися, коли Україна недавно проголосила свою державну незалежність.

Висловлю думку, що, пам'ятаючи Шевченка, ми свідчимо про щось ще глибше: про те, що Шевченко відповідальний у значній мірі за образ, як багато свідомих українців бачить, розуміє і відчуває світ:

— почуття власної скривдженості й свідомість заподіяніх несправедливостей (національних і соціальних);

— потреба утверджувати свою сутність у формі протесту проти якогось гніту;

— гостре почуття протилежності "свого і чужого";

— відчуття власної незавершеності й потенціяльності (колись ми були запрощями, і колись ще з нас "будуть люди на землі");

— готовість різко критикувати самих себе (чи попередників, чи сьогоднішніх інакодумців);

— безмежна пошана до Слова, до культури, до Поета — все це ми знаходимо в прототипі у Шевченка.

Подібно як певні світоглядові загальні поняття, що їх розробив у своїй поезії Шевченко сьогодні притаманні для багатьох із нас, так і деякі Шевченкові образи — чи то з його картин, чи то з поезій — вже не можна викреслити з нашої уяви.

До таких образів належать, у першу чергу, обличчя самого Шевченка, джерелом яких є його автопортрети. Є Шевченко — молодий: поет-романтик, високочолий мрійник, а є і Шевченко старий — пророк, мудрець, мученик.

Далі йде образ жінки-страдниці. Мабуть, найвідніші його втілення — Катерина, яку Шевченко зобразив і в поемі, і в одніменному малюнку. Образ зганьбленої, покинутої й обездомленої матері звучить домінантно в Шевченка, але є в нього, правда, і інший, протилежний образ: "садка вишневого коло хати", ідилії, де у вузькому сімейному колі бачимо любов, злагоду і спокій, і де природа створює раму для такого щастя. Є образ, реалізований головно в поезіях Шевченка, козацько-запорізько-гайдамацької стихії: тут зброя, боротьба й насильство змішані з шалом музики, танцю й пирування. Проміжною фігурою між цими полюсами служить кобзар.

Є, вкінці, і образ сатиричний: гротескний спільній портрет царської влади й вищих класів царського суспільства, найяскравіше виведений у поемі "Сон (комедія)".

Коли глянемо на виставку, побачимо, наскільки саме ці Шевченкові картини визначають уявлення про нього навіть сьогоднішніх мистців. У київській серії представлені 24 мистці. Тільки про 10-ах з них я зміг отримати біографічні дані з довідника худож-

ників України, датованого 1992 роком. Загалом, це люди вже професійно розвинуті. Майже всі вчилися в Київському художньому інституті, де то там сьогодні викладає. Більшість із цих графіків мають за собою поважний творчий доробок, зокрема в книжковій ілюстрації та оформленні книг. Один митець, який незрозуміло чому не потрапив до довідника — Олександр Івахненко — сьогодні дуже відомий. Йому присуджено Шевченківську премію за ілюстрації до двотомника поезії Шевченка. Івахненко — монументаліст, розмальовує Музей Шевченка в Каневі. У цій збірці він представлений досить невиразною композицією "І мертвим, і живим, і ненародженим", де зображені "родове древо" — від козака й гайдамаки до дитини з жевріюкою грудкою чогось у руці. Можливо, це уламок Чорнобиля?

Сподіваюся, що митеці поза довідником — молодші. Тим більше дивно, який вузький тематичний діяпазон цих творів. У восьми з них — якийсь перспів портретів Шевченка, в багатьох випадках у монтажі з персонажами та цитатами з його поезій.

Страдальних жінок зустрічаємо тут багато. У серії Катерина представлена аж тричі; цей мотив з'являється двічі в позасерійних картинах. А ще присутні тут Титарівна, Тополя, Слепая, Наймичка і дівчина, голос якої звучить у вірші "Нащо мені чорні брови" (до речі, цей твір художниці Харькової цікаво використовує стилістичну мову візантійської ікони).

У багатьох цих страдальниць натяки на особу Богоматері, чи навмисне, чи ні, вони якимсь чином усі нагадують знедолену матір-Україну, дитя якої тільки ради провидінню вижило.

Ідилій у цій серії тільки дві і вони належать, як на мій смак, до найпривабливіших творів збірки. Їхні автори — митеці Лисенко й Мовчан. Козацькі чи гайдамацькі мотиви аж у сімох випадках надають тему гравюрам, а в багатьох інших картинах вони присутні як елементи композиції.

До цієї категорії належать і деякі з технічно й композиційно найдосконаліших творів (особливо "Тарасова піч" Василя Лопати) і твори, які не просто пригадують глядачеві те, що він уже знає, а ставлять його перед питаннями, на які не так легко відповісти. Такою є картина Токарєва "Гайдамаки". Тут лагідні фігури кобзаря та дівчини ніби беруть у дужки страшну картину: як чотири вершники апокаліпсису, стоять кінні люди з оселедцями й вусами, серйозні й спокійні, а зверху торс і ноги людини повішені, внизу торс і ноги людини зарубані. Голів не видно — неважливо до якої саме етнічної, релігійної чи класової групи належать ці жертви. Вони творять частину трагічної діялектики між боротьбою проти ярма з одного боку, насильства — з другого. Це єдина картина в серії, здатна шокувати, як шокує, зрештою, сама посма "Гайдамаки".

Теж вражає своєю загадковістю твір "За байраком байрак" А. П. Кравича. Якщо тут відчуваємо злегка сюрреальну тональність, то вона дуже виразно промовляє з картини торонтського митеця Павла Лопати "У кожного своя доля і свій шлях широкий..." I не дивно, що тут, наче примітка з подачею джерела, і голова Т. Шевченка.

Ця виставка дає можливість на ново подумати про значення для нас Тараса Шевченка, наочно підкреслює центральність поетичного світу Шевченка в українському світогляді, а рівночасно чітко уточнює одностайність й можливо надмірну нерозрізненість наших уявлень про нього. ■

БУКОВИНСЬКИЙ КУТОЧОК в ЕДМОНТОНІ

Першою, довго очікуваною ластівкою цього митецького сезону в українській громаді Едмонтону стала виставка "Буковинська колекція", яку представив на вернісажі в Українсько-Канадський архів-музей Альберти буковинський художник Валерій Семенко.

Біля сотні своїх творів, виконаних аквареллю, гуслами, мішаною технікою та каліграфічних композицій, що були створені майярем за останні два роки, привабили багатьох відвідувачів, а декотрі мали змогу придбати їх для поповнення своєї колекції.

Ю. МЕТЕЛЬСЬКИЙ

ФАЙНСТОУН: МИСТЕЦТВО МОЖЕ ДОМОГТИ ЕДНОСТІ КАНАДИ

(Канадська Сцена) — Недавно заступник ректора Торонтського Університету Венді Сесіль Коквел пригадала присутнім, що під час Другої Світової війни військовики просили прем'єр-міністра Англії Вінстона Черчіля призупинити фінансування культури і мистецтва, щоб мати можливість видавати більше коштів на потреби війни. Коли він відмовився, його запитали, чому його уряд продовжує фінансувати концерти, виставки, театри та інше, намагаючись піднести дух англійців, так втомлених від війни? На це він відповів: "Тому, що ми боремось за все це."

Коквел виступала перед авдиторією філіялу торонтського університету в Скарборо, який відовідальний за Спільну Програму Розвитку Мистецтва. Причиною цієї зустрічі став приїзд державного секретаря з питань багатокультурності і становища жінок Шіли Файнстоун. Вона приїхала до Скарборо з доброю вісткою, що уряд надав допомогу в 400 тисяч доларів на створення Товариства Lectureship in Arts in a Pluralist Society.

Файнстоун сказала, що вона бачить цю допомогу, як стартову доріжку, яка приведе до подальших надходжень фондів з приватного сектора у вигляді пожертв, стипендій і спонсорства.

Вона підкреслила важливу роль мистецтва для канадського суспільства, яке збагачується завдяки нашій багатонаціональноті. "Зважаючи на недавній референдум у Квебеку, ми побачили, як багато нам усім треба працювати над збереженням єдності Канади, і мистецтво повинно зіграти в цьому свою провідну роль", сказала вона. ■

ТВОРЧИЙ ШЛЯХ МИХАЙЛА ДМИТРЕНКА

(З нагоди відкриття його виставки в галерії КУМФ у Торонто)

2–3-го грудня 1995 року українське Торонто пережило справжнє свято з нагоди приїзду сюди основника УСОМ Канади й Сенйора українських мистців у діаспорі маєстра Михайла Дмитренка.

Відзначаючи його 87-ліття й 65-річчя мистецької творчості, в суботу 2-го грудня влаштовано прекрасний бенкет на його честь в Інституті св. Володимира, а в неділю, в 20-ліття КУМФ, було відкрито першу тут ретроспективну виставку його творів.

Про творчий шлях нашого видатного мистця розкаже нижче мистецтвознавець д-р Дарія Даревич. Про його складний життєвий шлях, віримо, розкаже читачам він сам у своїх мемуарах, так дотепно як розказував численним гостям на двох згаданих імпрезах. Якщо не напише, то подиктує на диктофоні, бо пам'ять у нашого мистця про давньо минуле така ж яскрава, як фарби на його олійних картинах. Він пам'ятає і про свою співучасть у творенні "Молодої України" та "Нових Днів", тож під час бенкету подарував М. Дальному свою прекрасну монографію, що вийшла з нагоди його 80-ліття за що складаємо маєстрові М. Дмитренкові наше сердечне спасибі. — Ред.

Ретроспективна виставка картин і церковної поліхромії маєстра Михайла Дмитренка — це подвійний ювілей: 87-ліття життя і 65-ліття професійної творчості сенйора українського мистецтва в діаспорі. Відбувається ця ретроспективна виставка з нагоди 20-ліття Канадської Української Мистецької Фундації в Канаді.

Ше 1947 року в журналі "Українське мистецтво" маєстро Дмитренко писав: "Щоб осягнути чогось, треба до чогось змагати, інакше ні до чого в праці не дійти" ("Мистці про мистецтво", Українське мистецтво, ч. 2,

Голубиний міст, туш,
із збірки "Білий світ" Василя Барки, 1947.

Мюнхен; УСОМ, 1947, стор. 19). До чого змагався впродовж свого життя маєстро Михайло Дмитренко і що він осягнув за 65 років творчої праці?

З перспективи років можна сказати, що маєстро Михайло Дмитренко свідомо змагався за національний характер українського мистецтва та за розголос і вихід українського мистецтва у світ. Його слова, написані 1947 року актуальні сьогодні і могли б стати кредо всіх українських мистців.

"Ми, мистці, повинні бути в курсі всіх досягнень мистецького світу, а водночас живитися соками нашої землі, тобто нашими власними очима і нашим українським серцем відчувати дійсність. Не вирішувати світових мистецьких проблем, щоб їх робити нашими, а вирішувати наші мистецькі проблеми так, щоб вони стали світовими. Оце просто наше завдання" ("Мистці про мистецтво", Українське мистецтво, ч. 2, Мюнхен; УСОМ, 1947, стор. 19).

Творчість маєстра Дмитренка багатогранна. Проявляється вона у мальарстві, графіці, поліхромії церков, іконописі, церковній різьбі та вітражах, у виданні мистецьких журналів, як також в організації мистецького життя в Україні, на еміграції в Німеччині, в Канаді й Америці. Мистецькі та організаційні здібності мистця йшли в парі впродовж довгих років, коли Дмитренко був прапороносцем українського мистецтва.

Народився мистець 1908 року в Лохвиці на Полтавщині, формувався серед стихії комуністичної українізації дводцятих років. Мистецьку освіту завершив у Художньому Інституті в Києві в майстерні видатного мальяра і педагога Федора Кричевського в 1930 році. Працював у Театрі Робітничої Молоді, а згодом асистентом і доцентом рисунку в Київському Художньому Інституті від 1935 до 1939 р. Коли Червона Армія зайняла західноукраїнські землі, комуністи зліквидували Асоціацію Незалежних Українських Мистців, а встановили Спілку Радянських Художників України. Одним з її організаторів призначено Михайла Дмитренка, який в короткому часі здобув довір'я серед національно свідомих мистців у тих важких часах совєтської окупації.

Прихід німців у червні 1941 року застав Дмитренка у Космачі. Повернувшись до Львова мистець включився в організування Спілки Праці Українських Образотворчих Мистців. Особливою заслugoю мистця була організація Третьої Виставки СПУОМ в 1942 році, присвяченої 25-річчю заснування Української Академії Мистецтв у Києві та видання каталогу цієї виставки. На виставці у Львові Дмитренко виявив себе першорядним портретистом, як на це вказують портрети сороках років на виставці в Торонті, а саме: "Пані Псахіс", "Кася", "Оля Семашко" (з 1940), "Кука Гвоздецька" (1942) і "Марга з донею" (1943).

Обкладинка до журналу "Українське мистецтво", ч. 2, туш і темпера, 1948, Мюнхен.

На еміграції в Німеччині, Дмитренко був одним з організаторів Української Спілки Образотворчих Мистців та її секретарем. Він також був певтомним керівником фестивалів "Тиждень Української Культури" в Мюнхені й Регенсбурзі, та організатором виставок в німецькому Національному Музеї в Мюнхені в 1947 і 1948 роках (Виставка в 1947 році відбулася спільно з іншими національними групами). Про неї Дмитренко написав статтю "На новому ґрунті. Як зорганізовано виставку в Мюнхені". *Українське мистецтво*, ч. 2, УСОМ, стор. 15–16). Метою виставок було познайомити з українським мистецтвом німців, окупантів чинники та інші національні групи. Окрім цього, Дмитренко був ініціатором та членом редакційної колегії багатоілюстрованого журналу "Українське мистецтво", що вийшов двома числами помимо важких післявоєнних умов. Прекрасний кольоровий альбом "Українське малярство" можна уважати також його заслугою. Попри культурно-громадську працю Дмитренко продовжував малювати. З того часу маємо ряд прекрасних портретів, як ось Герда Бюргер (1945) та Ірина Тарнавська (1947).

Переїхавши до Торонто 1951 року, Дмитренко з притаманною йому енергією включився в працю Українського Літературно-Мистецького Клубу. В 1954 році він був одним з організаторів Першого З'їзду Українських Мистців Канади й Америки та їх зустрічі з Громадянством. Рівночасно він був ініціатором та керівником великої образотворчої виставки в павільйоні Канадської Національної Виставки в Торонто. Наступного року Дмитренко став засновником Української Спілки Образотворчих Мистців (УСОМ) в Канаді.

Одержанавши працю в американській фірмі, як головний дизайнер, Дмитренко переїхав з родиною 1957 року до Віндзору, а 1960 — до Детройту, де продовжував мистецьку і громадську діяльність. За його проектами американська фірма виконала декорації католицьких церков св. Антонія з Падуї в Сент Бенд, Індіана та св. Колумбі в Янгстаун, Огайо. Це тільки два із 140 проектів, виготовлених Дмитренком для фірми.

З ініціативи Дмитренка в 1960 році в Детройті відбулася Виставка Українського Мистецтва у Mac Gregor Community Arts Center, Wayne State University та

цикл концертів (Дмитренко описав як дійшло до виставки у статті "Як ми приготовляли виставку" в Ukrainian Art Exhibit Souvenir Booklet, Detroit: The Ukrainian Art Exhibit Committee, 1960, no pagination). Видавничу діяльність Дмитренко продовжував як член редколегії журналу "Нотатки з мистецтва". Також не переставав малювати.

Картини Дмитренка належать до фігуративно-реалістичних. В них можна розпізнати дійсний світ в тривимірному просторі, світ зображеній при допомозі гармонійного зіставлення барв та дещо спрощених, але модельованих форм і ритміки ліній. Переважають свіжість і соковитість теплої палітри. Рисунок академично-класичний і сильний.

У малярстві мистець найбільше ваги надає тематичним картинам тому, що він уважає, що творами треба "говорити про свої і свого народу переживання, про їх зміст, про ідею" ("Мистці про мистецтво", стор. 19). У цих працях домінує захоплення мистця красою українського народного одягу з різних частин України, як ось у композиціях "Заліщицьке дівча" (1942), "Пробудження" (1966), "Мелодія" (1970), "Гуцульська ідилія" (1975). Мистець звертається до теми материнства в картинах "Відпочинок під копицєю" (1974) і "В саду" (1974). Його матері це молоді, гарні жінки в народньому одязі серед природи, що вказує на зв'язок з землею, плодючістю, а рівночасно можна їх вважати аллегорією Матері України. Обидві картини цікаві свою сферичною композицією, що нагадує про всесвіт. В картині "Маті з дитиною і горобець на соняшнику" (1971), циклічність людського життя і природи підкреслені присутністю птаха і соняшника. Тривимірне моделювання облич і постатей мистець протиставить з більш площинним геометризованим тлом, де форми і лінії пересікаються абстрактно утворюючи обрамування до центрального образу. Таке трактування перекликається з українською іконою доби бароко, де обличчя святих більше реалістичне, як одяг чи тло, що часто залишаються площинними. Рівночасно це доказ, що мистець свідомий абстрактних течій в мистецтві, але свідомо придержується реалістичного напрямку. Подібне трактування композиції можна зустріти в іконописі та церковній поліграфії мистця.

М. Дмитренко. Козак-бандурист, темпера, Емблема 60-ліття поселення українців в Канаді, 1951, Торонто.

У тематичних композиціях постаті ідеалізовані, монументальні. Мабуть без віймку всі вони в народному одязу, що свідчить про романтичну тугу мистця за втраченим і про його ностальгію за вимріяною Україною. Усібленнем цих почувань можна уважати картину "Туга", 1966, де бачимо дівчину задивлену в море.

Серед картин Дмитренка переважають портрети, в більшості жіночі. В портретах розкривається творчий та життєвий шлях мистця. Зустрічаємо портрети рідних і найближчих, портрети на замовлення, портрети цікаві типажем облич. У портреті "Матір мистця" пізнаги школу Федора Кричевського в експресивних мазках пензля та відчутті світла. Імпресіоністична палітра домінує в портретах тридцятих та сорокових років, де моделювання обмежене до плям коліору, як бачимо в портреті "Ольги Семашко" (1940), "Пані Псахіс" (1940), "Дівчата з Заліщик" (1942), "Кука Гвоздецька" (1942). "Профіль І. Тарнавської" (1949), "Голова юнака" (1950), можна зачислити до портретів виконаних у пост-імпресіоністичному стилі. Бувають сезанескові мазки пензля, як у портретах дружини "Оксани Дмитренко" (1963), невістки "Апріль Дмитренко" (1973). Портрет дружини Аліції "Мишка в синьому" (1967), своїм експресіоністичним виконанням передає характер портретованої. У пізніших портретах обличчя більш об'ємні, чіткіші, але тло буває площинним. У своїх портретах Дмитренко уміло і переконливо передає не тільки подібність, але також з великом відчуттям зображає психіку портретованих.

Захоплення мистця красою народного одягу проявляється теж у портретах, як наприклад: "Ірина Тарнавська" (1947), "Наталочка Конопада" (1969), "Анна Гнатюк (Спомин про батьківщину)" (1975), "Надя Кічула" (1976) та багато інших.

На превеликий жаль, на виставці не показана графіка мистця. Графіку Дмитренка можна розподілити на рисунки виконані з академічною досконалістю та на стилізовані ілюстрації до українських видань, що є відгомоном праць майстрів старої української гравюри з доби бароко та новіших творів графіки видатного батька модерної української графіки Юрія Нарбута. На особливу увагу заслуговують ілюстрації з 1947 року

Обкладинка до читанки "Лани" Петра Волинянка, темпера, 1956, Торонто.

М. Дмитренко. Свідок слави, олія, 1969.

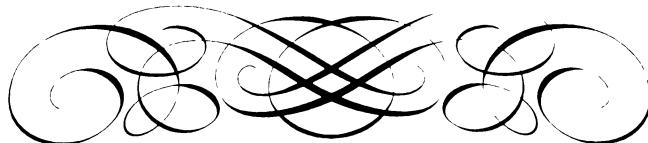
до збірки "Білий світ" Василя Барки та прекрасні обкладинки до журналу "Українське мистецтво".

Найбільше зусилля, часу і труду вложив маestro Дмитренко в поліхромію та іконопис українських церков. Коротко після приїзду до Канади мистець працював разом з В. Баляском та І. Кубарським над поліхромією та іконописом катедри св. Володимира в Торонті. В роках 1961–1964 виконав всю поліхромію, різьбу та ікони до іконостасу в церкві Непорочного Зачаття Матері Божої в Гемгрэмку, Мічіген. В роках 1972–1977 працював над розмалюванням церкви Константина й Олени в Міннеаполіс, а від 1977 до 1989 року над повним оформленням церкви св. Юра в Нью Йорку. Мистець також виготовив іконостас та запрестольний образ Оранти в церкві св. Папи Євгена в Бедфорді, Огайо та іконостас у церкві св. Юрія в Сарні, Онтаріо. Всі образи в українських церквах виконані у модернізованому візантійському стилі, з увагою до внутрішньої архітектури та в багатій колористичній гамі кольорів, типовій Дмитренкові.

Релігійне мистецтво Дмитренка заступлене на виставці тільки декількома проектами та кольоровими репродукціями трьох головних храмів, що пік як не віддзеркалюють величавого монументального мистецтва маєстра Дмитренка ані його колосального вкладу в українську церковну творчість.

В листі до мистця Івана Кейвана маestro Дмитренко писав: "Не ділю себе на мистця душі і мистця для хліба. Хочу все, що роблю робити для душі, щоб воно було мистецтвом і моїм духовим хлібом" (І. Кейван, "Михайліо Дмитренко", Терем, ч. 3, Детройт, Інститут Української Культури, 1968, стор. 20).

Виставка дає нам віймкову нагоду оцінити подивігідну працездатність маєстра Дмитренка і відчути духовне вдоволення з його творчості. ■

МИСТЕЦЬ-ЛАВРЕАТ — МИКОЛА БІДНЯК

У березневі весняні дні (1995), Україна, як щороку, відзначила роковини свого генія слова і пензля — Тараса Шевченка. Його пам'яттю та іменем його славним вшанувала Україна кращі свої таланти, що найбільше прислужилися українській культурі, присудивши їм Державну премію ім. Тараса Шевченка.

Серед лавреатів цієї почесної і найпрестижнішої державної премії був і Микола Бідняк — художник українського походження з Канади. Знаменням нових часів, що настали в Україні є факт, що вперше нагороджується премією Шевченка мистець української діаспори. Ця знаменна подія співпала з ювілеем художника і тому хочеться особливо нагадати світовій громадськості незвичайно цікаву постать мистця-живописця, його мистецьку індивідуальність, життєвий та творчий шлях і художній подвиг цього унікального українського феномена творчої волі та мужності.

Микола Бідняк належить до тих українських мистців, творчість яких повернулася в Україну в наш історичний час, коли Україна одержала довгождану незалежність. Художник повернувся на рідну землю з вагомим творчим надбанням, з гідним іменем та світовим визнанням свого мистецтва.

Він належить до української діаспори Канади, але незважаючи, що життя його проходило далеко від Батьківщини, він не асимілювався в культурному середовищі чужини, а зберіг, утверджив і розвинув свій талант як український національний мистець, з вірою і надією, що прийде слушний час і рідний край оцінить його творчі змагання. Його мрією було стати корисним і творити добро, хоч би на віддалі, своєму народові, з якого вийшов, будучи сином українського емігранта, родом з Буковини.

Народився художник 1-го лютого 1930 року в Торонто. Дитинство і ранню юність провів у буковинському селі Ленківцях, що біля Чернівців. Ті незабутні роки заважили на формуванні його світогляду, його естетичних уподобань та спрямуванні його таланту. Туга за рідним краєм стала джерелом його творчого надхнення. Він жив ним, його будучиною тривожився, його історією захоплювався, його красою заворожувався — і все це поклав в основу свого мистецтва, як багатограничний живописець, графік, монументаліст.

В епоху проголошення незалежності України та її культурного відродження настав і новий етап його власної творчості. Микола Бідняк поспішає в Україну, представляє громадськості звіт свого творчого життя, організовуючи кілька персональних виставок у Львові, Тернополі, Івано-Франківську, а також у золотоверхому Києві. Ознайомлені з творчістю Миколи Бідняка стало несподіваним відкриттям та видатною подією в культурному житті України.

Микола Бідняк працює в різних жанрах образотворчого мистецтва: в пейзажі, портреті, натюрморти, тематичній історичній картині, в графіці, в жанрі пла-кату і графічної мініягори поштової марки. Особливо

М. Бідняк. Чорнобильська Богоматір, 1992, акрилік, березова дошка.

цінна його новаторська праця в ділянці українського модерного релігійного малярства-іконопису, що нераз відзначала світова та українська критика, як значне досягнення мистця. В цій галузі виявив Микола Бідняк свій хист художника-монументаліста, працюючи в оформленні церков і храмів різних християнських конфесій на території Канади та Америки.

За час своєї творчої діяльності сформував свій власний стиль та манеру індивідуального живописного письма. Спирається в ньому на основі світового мистецтва, з одного боку — західноєвропейського, з другого — мистецтва американського континенту. І найважливіше, що Микола Бідняк не втратив зв'язку з українською духовною культурою. Він глибоко відчув, зрозумів, творчо переосмислив багаті традиції українського давнього малярства, народної творчості, фольклору. Щаслива синтеза цих традицій дає підставу оцінювати оригінальну творчість Миколи Бідняка як поважний внесок в українське мистецтво ХХ століття. Його твори експонувались у багатьох країнах світу: Канаді, Америці, Японії, Еспанії, Франції, Німеччині, Англії, Бельгії, Швейцарії, Швеції, Угорщині, Італії. На жаль, тільки в Україні ім'я його було маловідоме, за винятком фахівців-мистецтвознавців, що вивчали історію мистецтва української діаспори в країнах Заходу. В нас ім'я його замовчувалось, як і багатьох мистців, доля яких закинула в далекі, чужі краї, де їм довелось зазнати гірких "благ" емігрантського життя.

М. Бідняк. Пшеничне колосся, 1992, мішана техніка, полотно, 56х46.

Творчість художника і небуденна особистість мистця-гуманіста, людини з великим почуттям людської гідності, звертали увагу художньої критики та шанувальників мистецтва. В багатьох поважних колекціях світу, зокрема — Рим, Ватікан, — а сьогодні і в музеях України виставляються твори видатного мистця, за свідчуючи визнання його таланту, як представника українського народу, славу якого пощастило художникові принести в Західному світі, де так мало ще знали про Україну.

Миколу Бідняка як художника ціле життя хвилювала українська тема. Він малює чимало тематичних картин, які присвячує героїчним сторінкам складної історії свого народу, його боротьби, страждань і слави у вікових змаганнях за незалежність. Його цікавлять не тільки видатні події, але і портрети видатних особистостей, діячів культури, політики, історії церкви в Україні. Один тільки перелік намальованих художником творів викликає подив і щире захоплення його феноменальною працелюбністю і широчинною заінтересувань мистецьких. До кращих творів художника належать і ті, які присвячені історії України — вони мусять стати надбанням української культури, стати нам сьогодні в пригоді у справі пробудження національної гідності, приспаної самосвідомості. "Володимир Великий — князь Київський", "Хрещення України", "Король Данило Галицький", "О. Олімпій — художник-монах", "Захар Беркут", "Максим Кривоніс", "Іван Богун", "Гетьман Іван Мазепа", "Дума про Довбуша", "Козак Полікарп-Туха", "Дума про Нечая", "Козак Мамай", "Битва під Конотопом" і врешті "Битва під Крутами" та багато інших — який широкий спектр історичних образів створив художник впродовж свого життя!

Заслуговує на увагу і велична галерея історичних портретів, символічних за своїм звучанням присвят окремим історичним постаттям, духовним провідникам українського народу (портрет Т. Шевченка, Іван Огієнко, Йосафат Кунцевич, Іван Вишенський, гравюра митрополита Андрея Шептицького, владики Липківського, кардинал Йосиф Сліпій, портрет Чубинського і о. Вербицького — творців національного гімну, Іван Франко, полковник Є. Коповальєць, сотник І. Андрух та інші).

Значний вклад зробив Микола Бідняк у релігійне малярство українських церков Канади (Кіченер, Ошава), створюючи цілі іконостасні комплекси, настінні розписи тощо, що розкривають ішо одну грань таланту художника-монументаліста. Оригінальний задум втілив художник у композиції, яку назвав "Нерушима стіна". На ній представлено на весь зрист у фронтальній постановці три постаті Богоматері, які стали чудотворними і займають особливе місце в духовності слів'янських народів Східної Європи. Це Вишгородська (згодом Володимирська) Богоматір, київська Оранта-заступниця, Мати Божа Ченстоховська — тепер національна реліквія польського народу.

Микола Бідняк склався як художник-реаліст. Але його реалізм не традиційний і архаїчний. Він частково вбирає в себе кращі досягнення модерного мистецтва ХХ століття, яке художник добре знає, але не наслідує його, лише відбирає з нього найцінніше раціональне зерно новацій, що збагачують і осуспіснюють реалістичну концепцію його творчості.

Оригінальним здобутком мистця є те, що він вміло приносить у художню структуру своїх тематичних творів стилізові засоби, естетичну виразність, духовну піднесеність візантійського українського іконопису.

Таким чином ставить Микола Бідняк експеримент у пошуках національного стилю дещо відмінного в своїй концепції від стилю "Бойчукістів". Він вносить у першу чергу в релігійне малярство нові віяння, насмілюючись порушувати усталені норми та канони ("Спас", "Богородиця з дитям", "Архангел Михаїл", "Дмитрій Солунський", "Юрій Змісборець", "Ангел над Львовом" та багато інших). Тим самим робить крок вперед у ділянці сучасного українського іконопису, який має тенденцію до відродження на землях України. Його пошуки та експерименти мають певну новаторську цінність, можливо є ще дискусійними, але Микола Бідняк, випереджуючи час, накреслює орієнтири для творчих пошуків українського релігійного малярства ХІІ століття. Саме в тому ми вбачаємо головне значення творчості Миколи Бідняка, яка може мати своє продовження і успішні результати в творчості наступного покоління українських мистців.

Микола Бідняк зробив у діяспорі те, що не мали змоги продумати і проекспериментувати українські мистці, які жили в Україні, бо в умовах "триумфу" мистецтва соціалістичного реалізму совітської доби релігійне мистецтво не мало ніякої перспективи росту — було неактуальне з ідеологічних міркувань.

За час перебування в Україні художник Микола Бідняк став дійсним членом Спілки Художників України, успішно працював на посаді професора Ака-

демії Мистецтв у Львові. Співпрацюючи з молодими мистцями охоче передавав свій багатолітній досвід та глибинні професіональні знання, за що студентська громада Академії залишається йому вельми вдячна. А його лекції, оригінальні бесіди та настанови, численні зустрічі як і особистий життєвий подвиг художника, громадянина-патріота, залишаються незабутніми на все його життя.

Микола Бідняк має численні нагороди, відзнаки пошани та високе визнання його творчої праці, що приносить честь не тільки йому, але й Україні (Бронзова медаль на всесвітній виставці в Парижі, відзнака Університету в Нью-Йорку, Плащениця художника та інші).

Як член Світової Асоціації мистців, що малюють вустами чи ногами, з осідком у Ліхтенштайні, Микола Бідняк прагне допомагати подібним до нього мистцям. Дякуючи тій Асоціації, митець має змогу творчо працювати, маючи матеріальну підтримку.

Слід зазначити, що цілий світ подивляє життєвий і творчий подвиг Миколи Бідняка, оскільки в ранній юності в результаті вибуху міни (1945 р.) він втратив обидві руки...

І вих складних, постійно екстремальних умовах проявляє дивовижну вольовість, силу характеру, моральні сили, наполегливість і здобуває митецьку освіту в Інституті Технології та Мистецтва в Калгарі (1950–1955) та в Коледжі Мистецтв (красне малярство, 1955–1957 рр.) в Торонто. Своєю працею та особистою поставою до життя він іще раз доказав світові духовний гарність, витривалість, життєспроможність та морально-етичну вартість свого багатостражданого народу. В його незвичній долі все це відбилося, як у чистому багатогранному кришталі.

М. Бідняк. Гетьман Іван Мазепа.

Не можна не згадати широку громадську добродинну діяльність Миколи Бідняка, яка широко відома в Канаді і поза її межами. Він активно включався в протестаційні акти української діаспори на захист прав людини в Україні в 60–70-х рр. Брав участь у тижневому голодуванні перед советським посольством в Оттаві за звільнення українського художника О. Заливахи. Малярські твори Миколи Бідняка нераз ставали ілюстраціями книжок, журналів, календарів тощо.

Ми вповні усвідомлюємо, що перед нами поважний художник, громадянин і патріот, що має свій чіткий і незрадливий ідеал, якому служить все життя, який провів його до вершин майстерності через усі хресні дороги життя, дав силу подолати труднощі, вийти переможцем у життєвій і творчій боротьбі. І цим ідеалом його була Україна, далеко небайдуже ставлення до її історичної долі. Того доказом є одна з вершин його мистецтва, архітвір присвячений Україні — "Чорнобильська Богоматір", у яку він вклав усю силу свого таланту і душі, синівську тривогу і біль до ще одного фатального трагічного випробування, яке переніс його народ у ХХ столітті. Цей знаменитий твір є тепер власністю Національного музею в Києві, художник подарував його музеєві, як і полотна з пейзажами Канади — Міністерству культури України, Державному музею українського народного декоративного мистецтва та Комітетові з Шевченківських премій.

Грошеву частину почесної нагороди художник передав редакції журналу "Українська культура", Львівському обласному відділенню Українського фонду культури та Державному музею українського народного декоративного мистецтва. Музей України зацікавлені в експозиції творів Миколи Бідняка. Виставка відбулась у Каневі, Луганську, Дніпропетровську, по-переду — Хмельницьке, Тернопіль, Чернівці...

Отже, найвищу відзнаку держави лавреат Державної премії ім. Тараса Шевченка Микола Бідняк отримав за серію історичних картин і портретів подвійників українського народу "Король Данило Галицький", "Гетьман Іван Мазепа", "Довбуш", "Битва під Крутами", а також за цикл творів з іконопису — "Чорнобильська Богоматір", "Спас" та інші.

Словнений творчих плянів і нових задумів, окрім перемінами і глибоко стривожений протиріччями нашого нелегкого сьогодення митець-громадянин прибув в Україну. Знаменно, що покликало його серце і синівський обов'язок прибути саме тепер, коли нам трудно, коли Україна потребує нових сил для патріотичного зrivу до праці і творчого подвигу — художник з нами, із своїм народом. Він почуває потребу бути поруч, щоб розбудити і примножити його творчі сили своєю працею. Це вважає митець найвищим призначенням своєї долі і місією свого таланту. Тож в добрий час — щастя Вам Боже, шановний Маestro!

Христина-Олена Саноцька — кандидат мистецтвознавства, член Спілки Художників України. Живе і працює у Львові. ■

КАНАДСЬКИЙ МИСТЕЦЬ — ЛАВРЕАТ ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ 1995 року

Київ, 9 березня 1995 року. Презентаційна заля Кабінету Міністрів України при вулиці Інститутській. Заступник голови жюрі з Шевченківських премій письменник Юрій Мушкетик називає імена визначних письменників, музик, учених, мистців, які визнані гідними для одержання дуже престижної в усьому світі державної премії України ім. Тараса Шевченка. Напередодні дня народження Шевченка, 9 березня, Президент України Леонід Кучма підписав урядову постанову про присудження восьми таких премій за найкращі твори літератури й мистецтва. Один за одним до президіяльного столу підходять: Роман Федорів, Василь Захарченко, Євген Сверстюк, Василь Откович, Леонід Андрієвський, Опанас Заливаха — люди, які не потребують представлення та розповідей про їхні життєві шляхи. Усі вони добре знайомі широким колам української громадськості своїми творами, свою участю у побудові нової самостійної України, виступами у пресі, по радіо й телебаченню.

Та ось серед лавреатів називається ім'я й прізвище, яке до останнього часу було маловідоме в Україні, хіба лише тим фахівцям-мистецтвознавцям, які вивчали історію мистецтва української діаспори в країнах Західу, а спеціально — в Канаді. Це прізвище Миколи Бідняка — славетного маляра і графіка з Торонто, який багато десятиліть працює в кількох жанрах образотворчого мистецтва: портреті, пейзажі, в історичному, побутовому жанрах, а останніми роками — в реалістичних композиціях, в тому числі і в ділянці ікономаллярства. І ось, в урочистій обстановці до президіяльного столу підходить чоловік високого зросту, з широкою щирою усмішкою. Мить справді хвилююча: адже це перший мистець з української діаспори і перший маestro з-поміж українців Канади дістає високу Шевченківську нагороду! Присутні в залі особливо тепло вітають пана Миколу.

І кожен у цю мить, пригадавши майстерне, витончене малярство Миколи Бідняка, його чудові гравюри й рисунки, не міг забагнути тої сили таланту, а може, ще більше сили волі, яка властива йому, позбавленому обох рук, — творити ці дивовижні й віртуозні речі пензлями, олівцями, штихелями й різцями, затиснутими міцно або в зубах, або між пальцями ніг. Ця творчість Біднякова — правдивий і повномасштабний подвиг. Адже кожний мистець знає, що передати тонкі почуття, мигтіві й перебігаючі настрої, мінливу гру світла й тіні та багато інших нюансів, можуть тільки пальці творця, в яких сконцентровані особливо чутливі нервові закінчення. І саме цього, здавалося б, незамінного "інструменту" творчості Микола позбавлений внаслідок нещасного випадку — підірвання на міні — під час Другої світової війни. Тому всі в Україні, хто бачив картини, ікони й графічні твори Миколи Бідняка (а вони вже виставляються від кількох літ в найпрестижніших музеях та галереях Києва й обласних міст України), особливо цінують його стиль, його тонку, філігранову манеру малярства й рисунку.

Можливо, найпопулярнішим твором Миколи Бідняка, який завоював серця глядачів, є його ікона "Чорнобильська Богоматір" (1992), в якій з особливою силою виявився символ сучасної України: перехідний стан від трагедії до надії, велике відчуття свободи й оновлення, впевненість в любові Бога до України. Автор цих рядків спостерігав, як біля ікони на недавній виставці в Києві глядачі зосереджено взглядалися в образ Діви Марії, що затиснула в руці чорну амфору, наче загнавши в неї ядерного "джина", зігнаного з почернілої чорнобильської землі. Мова ікони складна, глибока й неоднозначна. Звичайні іконні символи доповнені тут новою символікою, пов'язаною з реальністю наших днів, — і ці два рівні символічних знаків переплелися в один містичний, багато в чому загадковий образ.

Микола Бідняк вирішив залишити "Чорнобильську Богоматір" в Україні, подарувавши ікону одному з музеїв, як також інші свої твори іншим музеям. Отож, 15 березня 1995 року в Міністерстві культури України відбулася вроčиста церемонія дару "Чорнобильської Богоматері" Національному музею українського образотворчого мистецтва в Києві, а інших творів — відповідно Державному музею українського народного декоративного мистецтва. Дар прийняли з великою вдячністю директори обох названих музеїв пан Михайло Романишин і пані Ніна Розсошинська. На церемонії були присутні Микола Бідняк з дружиною Марією, в. о. міністра культури Яковина, заступник міністра Валерій Кравченко, працівники цього міністерства й обох музеїв, комітету у справах Шевченківської премії, кореспонденти київських газет і журналів, радіо й телебачення. Ця подія знайшла широке висвітлення в столичних засобах масової інформації.

Микола Бідняк — явище в українському мистецтві української діаспори, в мистецтві Канади. Тепер його творчість, разом з творчістю інших мистців, які працювали за межами нашої Батьківщини, вливається в "материкову" мистецьку культуру нової України.

Дмитро СТЕПОВИК,
доктор мистецтвознавства, професор, Київ

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel.: (416) 236-2426 Fax: (416) 236-3677

Інж. ЮРІЙ О. ОХРИМ
Президент

● Консультивативна інженерська фірма міжнародного засягу. ● Виконує всі фази плянування, будови і перевірки більших індустріальних проектів.

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ

Миколі Бідняку
з нагоди вручення йому
Державної премії України ім. Т. Шевченка

Я — нічий. Я з космосу. Я — зримий.
Дух століть, їх велич і красу,
Розпачем щоденним одержимий,
Світові, мов власний хрест, несу.

От і все. Шевченкова Голгофа.
Тут спочти, мабуть, не дадуть,
Закують у ямби, дивні строфі,
Поки я здолаю хресну путь...

Фарисеї, стоп, оксюморони,
Бережіть рамена від хрестів!
На Голгофу — вічні перегони,
Я ж на хвильку втомлено присів.

Я — мистець. Я з космосу. Там — сонце.
Там Голгофа, для усіх одна:
Многогамний подолати стронцій
В просторі без бруду і без dna.

Надія МАКУЛОВИЧ

ДЕНТИСТ
Д-р ІГОР БАБІЧ

Dental Surgeon

подає свою нову адресу:

**297 MAIN STREET NORTH
BRAMPTON, ONTARIO
L6X 1N5**

Тел. 451-0227 або 453-0004

ПОЯВИЛАСЯ АНТОЛОГІЯ МОЛОДІЖНОЇ ПРОЗИ "ТЕКСТИ"

Київ (УІС "Смолоскіп"). У Києві, у видавництві "Смолоскіп", з'явилася антологія молодіжної прози "Тексти". Антологію зредагували члени Творчої Асоціації "500" А. Кокотюха, Р. Кухарук, М. Розумний і С. Руденко. У ній опубліковано твори 28 прозаїків.

Презентація відбулася 27 жовтня в будинку колишньої Української Центральної Ради і вона притягнула молодих літераторів з багатьох регіонів України та майже всіх авторів, чиї твори опубліковані в антології. Директор видавництва "Смолодкип" О. Зінкевич привітав молодих авторів з їхнім входом в українську літературу ХХІ століття, запевнивши молодь, що видавництво і нараді буде підтримувати її творчі починання.

Антологія прози "Тексти" має 304 сторінки, у твердій обкладинці, у ній опубліковано портрети й біографічні дані 28 авторів.

Ціна 17.25 ам. дол. Замовлення слати на адресу:

Smoloskyp
1863 Pioneer Parkway East, #210
Springfield, OR 97477, USA

УКРАЇНА В АНТАРКТИДІ "Голос України"

Два роки тому Сполучене Королівство оголосило про намір позбутися найстарішої зі своїх антарктичних станцій. Охочих придбати Фарадей було досить, деякі країни пропонували навіть купити її, але англійці зупинили вибір на Україні, поставивши головною умовою безплатного передання станції продовження українськими спеціалістами низки наукових досліджень, дані про які безоплатно передаватимуть Британському антарктичному дослідному центрові та Міжнародному науковому товариству протягом 10 років.

В цьому регіоні досліджують одну з глобальних проблем: зміну клімату планети у найближчі 50–100 років. Відомо, що потепіння клімату на Землі, котре спостерігається сьогодні, веде до незворотніх і малоприємних для людства наслідків. Уся інформація про клімат пілати, роботи зі збирання якої становлять основну частину досліджень на всіх антарктичних станціях, надходить до міжнародної комунікаційної системи з центром у Вашингтоні. Тому, дослідження на Фарадеї, з якого, до речі, вперше було виявлено "озонову діру", мають бути продовжені саме в такому напрямку.

Крім того, до перспективи наукових робіт на станції входять дослідження фавн, фльори Антарктичного півострова, а також океанографічні роботи із застосуванням підводного апарату "Іхтіандр".

Отже, Україна тепер — антарктична держава.

Та й окрім політичного та наукового значення цієї акції, маємо і важливий економічний аспект, бо відтепер Україна отримає квоту на риболовний промисел у цьому районі. Кажуть, що 85 відсотків риби водиться саме тут.

Щодо фахівців, то їх у нас, з'ясовується, досить. Багато українських науковців не раз бували в Антарктиді, а щоб знову потрапити туди, їм доведеться пройти серйозний відбірковий конкурс.

Шестеро українських полярників наприкінці жовтня мали відбути до Кембріджу на двотижневе стажування, а потім у складі британсько-української антарктичної експедиції вирушати на Фарадей. Друга частина експедиції має прибути на станцію на вітчизняному судні не пізніше 7 лютого 1996 року. Саме тоді й закінчиться подвійне громадянство Фарадея, над антарктичною станцією з новим ім'ям (ще не вирішено яким) майорітит — лише один пропор — синьо-жовтий. ■

BABY POINT LOUNGE
343 Jane St., Toronto
tel. 767-2623

**ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ
НА ВСЯКІ ОКАЗІЇ**

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви, в наших або інших залах.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

Д. Б. ЧОПІК, Університет Юти

МЕЛЕТЕЙ Г. СМОТРИЦЬКИЙ та ЙОГО ПЛАЧ "ТРЕНОС"

Чотириста років тому, на переломі XVI-го й XVII-го століть українсько-білоруські землі під польською короною переживали час горя, що в культурно-релігійному розумінні нагадує звісне "смутное время" на Московщині. Разом із протиреформаційним натиском в Європі, українсько-руські православні землі рівно ж знайшлися під сильним релігійним і культурним тиском у католицькій Польщі. У другій половині XVI-го століття, з приходом єзуїтів на православні території Королівства і з організацією на цих територіях єзуїтських шкіл, місцева православна людність затривожилась. Протягом-бо лише двох десятків літ існування цих шкіл на православних теренах, число учнів у єзуїтських школах зросло до 30,000 (тридцять тисяч), а в самому Вільні єзуїти вже мали десять гімназій та одну академію університетського рівня. В той же час православна більшість мала там лише одну школу гімназійного рівня. Таке невідрядне положення православних гірко відчули не лише відомі князі Острозькі й Соломерецькі, але також братчики та прихожани різних церков Вільна й інших міст білорусько-українських єпархій. В Острозі постала тоді Острозька школа гімназійного рівня, яку часто називають академією. Це була високо поставлена школа з дуже активним учительським складом. Одним із перших вихованців цієї школи був син її ректора Максим Герасимович Смотрицький. Він уже в молодому віці надзвичайно болюче відчув пригноблення своєї церкви та свого народу.

Максим, у чернецтві Мелетій, Смотрицький визначився в українській літературі як полеміст. Це підтверджує вже його перший полемічний твір з 1595 р. Хоч Смотрицькому було тоді лише двадцять років життя й він тільки що закінчив перший рік студій у Віленській єзуїтській академії, він з великим хистом виступив в обороні православної церкви проти книги уніятського єпископа Іпатія Потія: "Унія албо виклад преднейших артикулов ку з'одноченою"¹. Цей твір здобув Смотрицькому між православними похвальну славу полеміста. Від цього часу Смотрицький майже кожного року аж до своєї смерті (1630 р.) вдавав у Вільні свої полемічні твори. І так у 1597 році виходить його "Історія о листрикійском, то є о разбойническом феарском албо флоренском синоді", в 1598 р. його праця "Отпис на лист в Бозе велебного отца Ипатія...", а в 1599 р. його відповідь "На другий лист велебного отца Ипатія...", що був написаний під псевдонімом Клірик Церкви Остроскої.

В 1600 р. Мелетій Смотрицький закінчує свої студії у Віленській Академії. У цьому ж році запросив його князь Соломерецький на місце Зизанія бути учителем латини свого молодого сина Богдана². Внедовзі молодий князь виїхав зі своїм учителем до Європи. Там, подорожуючи чотири роки, вони вспілі відвідали ба-

гато європейських міст і університетських центрів, так, що Смотрицький, маючи нагоду слухати лекції на університетах у Ляйпцигу, Віттенбергу й Нюрнбергу, здобув там ступінь доктора медицини.

На рідних землях, примістившись у посіlostях князів Соломерецьких недалеко Мінська, Смотрицький з запалом кинувся в проповідницьку й полемічну боротьбу пером проти окатоличування (тобто опольщування) й Унії. Ще в 1605 р. він пише протуніяцький твір "Dialogus civis Brestensis cum sodali Vilensis", в 1607 р. твір "Nalywajko redivivus", а в 1608 р. трактат "Антіграфи (Відповідь) или ответ на язвительное сочинение та на брошюри "Ереси, невежество и политика попов и мещан виленского братства" и "Гармонія", а в 1610 р. під псевдонімом Теофіл Ортолог виходить його славний "Тренос" (Плач церкви православної), твір, що приніс Смотрицькому кличку "Золотоустого православної церкви".

Надзвичайно жвава діяльність Смотрицького в обороні православ'я була спричинена гарячковими заходами польської адміністрації ополяти руське, тобто білоруське й українське населення. Після оснування московського православного патріархату в 1589 р., польська католицька верхівка затривожилася питанням лояльності православного руського населення відносно польсько-литовсько-руської держави, бо православні були би підпорядковані безпосередньо православному патріархові з осідком у Москві, столиці руського царя. Отож між поляками була принята тиха, але сконцентрована політика на ополячення руської верхівки шляхом окатоличення. З метою приспішення процесу окатоличення, щоби зберегти цілість королівської Польщі, всі уряди королівства, а особливо кожний поляк зокрема, "повинен прийняти за свій (свягий) обов'язок рішення на всякому кроці нищити грецький обряд, який є противний римському. Нищти цей обряд презирством, переслідуванням, угисками його визнавців, та, накінець, всякими іншими найреальнішими середниками"³. У ще більших деталях вичислювались такі точки:

1. Людей непольської національності а православної віри не допускати на державні пости.
2. Завжди відчужуватися від руських людей і не заводити з ними жодної сусідської дружби чи товариства.
3. Не давати зможи православним учитися. У такому положенні "русины, будучи неосвіченими, дійуть до великого обідніння та стануть об'єктом крайнього презирства".
4. Довести до убогості багатії православні прошарки населення, щоби вони не змогли собі помогти ні грішми, ні розумом.

5. Усувати православних із командних та інших таких постів, які давали б ім'який небудь дохід.

6. Писати всі документи польською мовою, а не руською (як це було дотепер), щоб зробити православних ув' очах їх же громадян ще більшими невігласами, такими, що не заслуговують на повагу та що не мають ні значення, ні політичної сили.

7. Православних єпископів не допускати в королівський сенат.

8. Попів, тобто православних священиків, держати в неузвіті та злиднях, щоб вони не мали жодного впливу на своїх прихожан.

9. Не дозволяти дітям православних селян навчатися в сільських школах або при церквах. Треба держати строгий нагляд за тим, "щоб руські селянські діти привчалися не до книжок, а до плуга, рала, сохи і ціпа.

10. Простий православний народ, який відзначається великою стійкістю й непохитністю, треба держати в темноті й неосвіченості, щоби він покірно служив своєму панові.

11. При заворушеннях, "якщо трудно буде перевбити чи, з огляду на малочисельність польських військ, присмирити бунтарів, то держава не повинна жаліти тої втрати, щоби всіх таких запопадливців віддати в рабство татарам... а залишенну після них територію заселити народом польським і мазовецьким.

12. Відносно руської мови, то було прийняте відношення, висловлене ще Петром Скаргою (польським езуїтським проповідником) у 1577 р., а саме, що "не було й не буде ні одної академії, де би викладали філософію, богословію та інші науки іншою мовою, крім латинської, та що з поміччю слов'янської мови ніхто ніколи не зможе стати вченим, бо цієї мови ніхто не розуміє і не знає. Рівно ж і книжок немає написаних цією мовою, як також не має ця мова своїх правил і граматики".⁴

Успіх такої політики польської верхівки та католицьких церковних кругів відносно руського православного населення позначився нищівними наслідками для останнього. Вже в другому десятилітті після унії можна було читати огорчені спостереження, що люди шляхетського середовища почали встидатися говорити своєю рідною мовою. Білоруські й українські шляхтичі, не хотячи показати себе нижчими від своїх польських співбратів, почали наслідувати цих останніх як у зовнішніх формах своєї поведінки, так і у висловлюваннях своїх думок. Княжата й молодь шляхетських родів пішли на науку до польських високих шкіл, почали забуватися "дідівські" звичаї та обичаї, зникати національні риси в будові домів, в архітектурі, в одязі. На їх місці почали появлятися західного типу domi й палати, розкішні екіпажі, входило в моду побренькування шабельками й видзвонювання розкішшю в окруженні різних слуг і прислужників. Мова, одяг, кухня, церква, весь життєвий стиль — все змінилося й нічого не осталося з цього, що могло б нагадувати руську національну самобутність.⁵

До цих загальних успіхів польської політики відносно білорусько-українського населення королівства треба ще вказати й на безпосередній стимул, що впли-

нув на вилив так сильних емоцій у "Треносі". Цим стимулом були передовсім злободенні події насильного насаджування унії у Вільні 1609 р. Тоді, користуючися з нагоди перебування короля Сігізмунда III зі своїм військом у Вільні (коли він проводив свою протимосковську кампанію часів "смуті"), київський уніятський митрополит Іпатій Потій (зі своїм намісником Веляміном Рутським) вирішив приєднати до унії непідпорядкованих собі віленських православних міщан. Він, зі своїми однодумцями й із підтримкою королівської влади, "захопив у Вільні братський Троїцький монастир, вигнавши звідти православного архимандрита Сенчилу. Новим уніятським настоятелем монастиря було поставлено Рутського. Потім було захоплено ще понад десяток церков православних.⁶ Віленські міщани були сильно цим стурбовані й протестували проти насилля. Жінки й діти на колінах благали короля, щоб він за них заступився, але ніякої помочі не одержали. Король, не зважаючи на окремі сеймові конституції 1607 та 1609 рр. про заборону насильства в релігійних справах, був глухий до прохань своїх громадян. Віленські міщани не мали силі виступити збройно проти війська короля, але був підготований замах на життя Іпатія Потія⁶: під малим вітarem, де мав відправляти Службу Божу Іпатій Потій, була знайдена бомба пороху. Очевидно, готували його висадження, коли там мав служити Іпатій Потій. За підготову замаху влада арештувала видних віленських горожан, яких було піддано допитам з тортурами. Народ був до краю пригноблений, допомоги не можна було надіятись. Навіть до церкви люди не могли зайти помолитись, бо православних церков не було. Залишився тоді там єдиний Святодухівський монастир, як фортеця православ'я. В цьому-то монастирі й проживав Мелетій Смотрицький.

Він усі ці події бачив та у відповідь на наболілі національно-релігійні утиски, вилив свій жаль у творі "Тренос, або плач єдиної вселенської апостольської Східної Церкви, з поясненням догматів віри..." Маті — православна церква, що символізує Україну часів Смотрицького, під його пером "ніби оживає і словами невимовної туги плаче, промовляючи до своїх дітей, що покинули нещасну матір, православну церкву на сором, ганьбу та поневірняння".⁷

Свій твір, що написаний на взір біблійного плачу Єремії від початку до кінця витриманий у тоні українських народних плачів, Смотрицький поділив на десять розділів. У першому він виливає нарікання св. Східної Церкви на синів-виродків. У другому розділі Східна Церква дорікає синові, тобто єпископові Іпатієві Потію, за те, що він разом з іншими її покинув. У третьій частині Церква-маті продовжує своє картання сина-апостата. Далі йде критика римської церкви, відтак пояснення Матері, Східної Церкви, свому синові, "утекшій і відлучений овечці", які хиби має "мачуха-римська церква", на яку він проміняв свою рідну матір... Вкінці, Маті-православна церква ще раз закликає сина до повернення. Після цього наступає виклад правдивої, православної віри устами тої ж Матері у "Катехизмі, тобто в короткому зібранні засад православної віри та обрядів".

Тут варто ствердити словами Сергія Єфремова, що "книга Смотрицького (вона має 436 сторін друку — Б. Ч.) викликала велике зворушення серед православних та не менше ж обурення в католицькому світі. Православні називали автора "Треносу" "отцем благочестія", "янголом божим", до творів Золоторустого рівняючи його надхненну працю, наказуючи класти її з собою в домовину.⁷ Католики ж уважали... що "звіку ще ніхто з еретиків на святий (римський — Б. Ч.) престол не нападався так злосліво: кожне слово тут язва, кожна думка — отруга, тим гірша, що автор розпустив її в красі стилю, як у солодкому напитку".⁸ Цю книгу були в польському королівстві заборонили продавати, частину її накладу сконфіскували і в додаток шукали автогра, щоб його покарати. Смотрицький, отже, був примушений скриватися, що між православними йому легко вдалося.

"Тренос" Смотрицького, за характеристикою проф. Михайлія Грушевського, — "це наше традиційне голосіння, так часто використовуване в нашій літературі, що воно стало неначе нашою національною літературною формою".⁹ У Смотрицького, в оцінці Єфремова, "глибоким ліризмом і поезією, щирим пафосом гніву й обурення повіває на нас із сторінок цього надхненного голосіння; справжній, не вдаваний плач над лихоліттям у рідному краю витискає такі ж неліцепріємні сльози...⁹ У дослівному, дуже близькому лексично до польського тексту, перекладі сучасною українською мовою, та із розбиттям тексту на синтаксичні одиниці (як це прийнято робити з записами народних плачів — за М. Грушевським) подаємо декілька витягів із першої частини голосіння "Треносу" М. Смотрицького:

*Горе мені бідній,
горе нещасний,
горе, з усіх сторін ограбованій
і, на ганьбу тіла моого, з усіх риз оголений!
Горе мені незносними тягарями обтяжений:
руки в оковах,
ярмо на ший,
пута на ногах,
ланцюг на плечах,
обосічний меч над головою;
Глибока вода під ногами,
невгласимий вогонь по боках;
звідусіль крики,
звідусіль страх,
звідусіль переслідування!...*

*Діток родила я і виховала, але вони мене
виреклися,
стали насміхатися з мене і докоряти мені!
Роздягли мене з шат моїх і нагою мене з дому
вигнали,
забрали оздобу тіла моого і красу голови моєї
взяли.
Що ж іще? — В день і в ночі киринятъ на душу
мою
і придумують згубу для мене!*

*Синів родила я і виховала, а вони мене
виреклися
і їдовиті жала своїх яzikів на мене
повиставляли...*

*Де тепер ті часи, в котрих я мучеників родила?
Де ж ті літа, коли я справедливих і побожних
у домі своєму виховувала?...*

*О архисвятителі і священики, учителі й пастори
овець Отця вашого,
доки німими стояти будете?*

*Доки немилосердно овець своїх пожерати
будете?*

*Не досить вам молока і вовни, що її з них
дерете?*

*Кров п'єте, а м'ясо на їжу крукам і вовкам
кидаєте!*

*Самі ви поніміли, а іншим промовляти
забороняєте!...*

*Горе мені, нездбалим робітникам поручений!
Горе мені, в опіку ненаситних лакомців відданій!
Горе і вам, що продаєте, і вам, що купуєте дар
Святого Духа!*

Срібло ваше буде вам на згубу!...

*О єпископи, єпископи, — сини, що погордили
батьком і матір'ю,
діти, породжені й виховані в палацах царських,
а тепер до корчем і буд нечистивих своєю
волею приваблені!*

Доки сном лінівства спати будете?

*Доки ледачості, недбальства з очей своїх не
зітрете?¹⁰...*

ПРИМІТКИ:

1. М. Смотрицький, "Апологія моєму путешествію на Восток", у книзі Кирилло-Мефодіївский сборник, вып. 1, Ляйпциг–Париж, 1863, стор. 122.
2. Киевские университетские известия, 1898, ч. 12, стор. 22.
3. Сборникъ документовъ, уясняющихъ отношенія латино–польской пропаганды къ russкой вірі и народности, Вильна, 1865, стор. 7 і дальше. Рівно ж Е. С. Прокошина, Мелетій Смотрицький, Минськ, 1966, стор. 18–29, де по– дано детальний перегляд точок цієї політики.
4. P. Skarga, O jedności kościoła Bożego, n. 3, Wilno, 1577 і 1590. Рівно ж переклад М. Грушевського, Історія України–Русі, т. 6, стор. 458–459.
5. Е. С. Прокошина, цитована праця, стор. 13.
6. П. К. Яременко, Мелетій Смотрицький. Життя і творчість. Наукова Думка, Київ, 1986, стор. 12.
7. С. Єфремов, Історія українського письменства, Київ–Ляйпциг, 1924, стор. 138.
8. J. Susza, Vita M. Smotrisci, Bruxellis, 1864. Рівно ж С. Єфремов, цитована праця, стор. 138.
9. М. Грушевський, Історія української літератури, т. V, Київ, 1926–1927, стор. 462–463.
10. Там же, стор. 463–469.

Тут варто ствердити словами Сергія Єфремова, що "книга Смотрицького (вона має 436 сторін друку — Б. Ч.) викликала велике зворушення серед православних та не менше ж обурення в католицькому світі. Православні називали автора "Треносу" "отцем благочестія", "янголом божим", до творів Золоторустого рівняючи його надхненну працю, наказуючи класти її з собою в домовину.⁷ Католики ж уважали... що "звіку ще ніхто з ереґіків на святий (римський — Б. Ч.) престол не нападався так злосливо: кожне слово тут язва, кожна думка — отруга, тим гірша, що автор розпустив її в красі стилю, як у солодкому напитку".⁸ Цю книгу були в польському королівстві заборонили продавати, частину її накладу сконфіскували і в додаток шукали автогра, щоб його покарати. Смотрицький, отже, був примушений скриватися, що між православними йому легко вдалося.

"Тренос" Смотрицького, за характеристикою проф. Михайла Грушевського, — "це наше традиційне голосіння, так часто використовуване в нашій літературі, що воно стало неначе нашою національною літературною формою".⁹ У Смотрицького, в оцінці Єфремова, "глибоким ліризмом і поезією, щирим пафосом гніву й обурення повіває на нас із сторінок цього надхненного голосіння; справжній, не вдаваний плач над лихоліттям у рідному краю витискає такі ж неліцепірні сльози...⁹ У дослівному, дуже близькому лексично до польського тексту, перекладі сучасною українською мовою, та із розбиттям тексту на синтаксичні одиниці (як це прийнято робити з записами народних плачів — за М. Грушевським) подаємо декілька витягів із першої частини голосіння "Треносу" М. Смотрицького:

*Горе мені бідній,
горе нещастній,
горе, з усіх сторін ограбованій
і, на ганьбу тіла моого, з усіх риз оголеній!
Горе мені незносними тягарями обтяжений:
руки в оковах,
ярмо на ший,
пута на ногах,
ланцюг на плечах,
обосічний меч над головою;
Глибока вода під ногами,
невгласимий вогонь по боках;
звідусіль крики,
звідусіль страх,
звідусіль переслідування!...*

*Діток родила я і виховала, але вони мене
виреклися,
стали насміхатися з мене і докоряти мені!
Роздягли мене з шат моїх і нагою мене з дому
вигнали,
забрали оздобу тіла моого і красу голови моєї
взяли.
Що ж іще? — В день і вночі киринятъ на душу
мою
і придумують згубу для мене!*

*Синів родила я і виховала, а вони мене
виреклися
і їдовиті жала своїх яzikів на мене
повиставляли...*

*Де тепер ті часи, в котрих я мучеників родила?
Де ж ті літа, коли я справедливих і побожних
у домі своєму виховувала?...*

*О архисвятителі і священики, учителі й пастори
овець Отця вашого,
доки пімими стояти будете?*

*Доки немилосердно овець своїх пожерати
будете?*

*Не досить вам молока і вовни, що її з них
дерете?*

*Кров п'єте, а м'ясо на їжу крукам і вовкам
кидаєте!*

*Самі ви поніміли, а іншим промовляти
забороняєте!...*

*Горе мені, нідбалим робітникам поручений!
Горе мені, в опіку ненаситних лакомців відданій!
Горе і вам, що продаєте, і вам, що купуєте дар
Святого Духа!*

Срібло ваше буде вам на згубу!...

*О єпископи, єпископи, — сини, що погордили
батьком і матір'ю,
діти, породжені й виховані в палацах царських,
а тепер до корчел і буд нечистивих своєю
волею приваблені!*

Доки сном лінівства спати будете?

*Доки ледачості, недбальства з очей своїх не
зітрете?¹⁰...*

ПРИМІТКИ:

1. М. Смотрицький, "Апологія моему путешествію на Восток", у книзі Кирилло-Мефодіївский сборник, вып. 1, Ляйпциг–Париж, 1863, стор. 122.
2. Киевские университетские известия, 1898, ч. 12, стор. 22.
3. Сборникъ документовъ, уясняющихъ отношенія латино–польской пропаганды къ русской вірі и народности, Вильна, 1865, стор. 7 і дальше. Рівно ж Е. С. Прокошина, Мелетій Смотрицький, Мінск, 1966, стор. 18–29, де по–дано детальний перегляд точок цієї політики.
4. P. Skarga, O jedności kościoła Bożego, p. 3, Wilno, 1577 і 1590. Рівно ж переклад М. Грушевського, Історія України–Русі, т. 6, стор. 458–459.
5. Е. С. Прокошина, цитована праця, стор. 13.
6. П. К. Яременко, Мелетій Смотрицький. Життя і творчість. Наукова Думка, Київ, 1986, стор. 12.
7. С. Єфремов, Історія українського письменства, Київ–Ляйпциг, 1924, стор. 138.
8. J. Susza, Vita M. Smotriscii, Bruxellis, 1864. Рівно ж С. Єфремов, цитована праця, стор. 138.
9. М. Грушевський, Історія української літератури, т. V, Київ, 1926–1927, стор. 462–463.
10. Там же, стор. 463–469.

"ПРЕЗИДЕНТИ І УКРАЇНА"

(Уривок з довшої праці)

Борис Єльцин — діяч спонтанний, сам себе мало знає і не завжди розуміє. Хоч він і вихованець компартії, де добір кадрів був однією з відшліфованих систем, сам Єльцин добирає кадри не вміє. Згадаймо колишнього віце-президента Руцького. А серед уряду? Скільки їх він "поздавав"! Це ускладнює його діяльність як Президента. В економіці Росії не видно істотних змін на краще, хоч ресурсні можливості цієї країни значні. Не спрацьовує кадрова система. Політичні партії, рухи, течії перебувають поза впливом Президента. Тому немає політичної стабільності, злагодженості.

Не може Б. Єльцин віднайти оптимального тону у взаємовідносинах з країнами СНД. Росія на їхню незалежність дивиться презирливо, але факт залишається фактом — вони незалежні, і з цим треба рахуватися. Росії робити це важко. І тут ми підійшли до взаємовідносин між Росією і Україною.

У російському середовищі віками чітко живе ідея: "Не було, нет і быть не может никакой Украины". Заради об'єктивності треба сказати, що цей підхід був властивий і шовіністичній Польщі, але після 1648 року вона забула про нього. Та це так, до слова.

Особливо великою "болячкою" для імперської Росії є незалежна Україна. За неписаними імперськими законами незалежність України була, є і завжди буде незаконною. Бо ще імператор Петро I передрікав: "Отторжение малороссийского народа от государства нашего может быть началом всех наших бедствий".

У військовій доктрині Росії, принятій у 1993 році, записано, що її "національні інтереси" охоплюють увесь геополітичний простір колишнього СРСР. Автором цієї доктрини є Б. М. Єльцин — Президент демократичної Росії. Це не просто слова, це реальна небезпека для України. Можливо, саме цим пояснюється той факт, що Президент Росії Єльцин, як правило, не дотримується своїх обіцянок, зобов'язань стосовно України. І це людина, яка створила собі імідж демократа. А що ж буде, коли Росію очолить Жириновський, Руцький чи ще якийсь "рубака-парень"? Наступного ж дня буде здійснено аншлюс — приєднання України до Росії з метою "захисту російськомовного населення".

Президент Єльцин постійно заявляє, що він захищає не тільки етнічних росіян, але й усе російськомовне населення і водночас бомбити міста і села Чечні, де все населення є російськомовним. Кримсько-татарський народ є російськомовним населенням, але єльцинська демократична Росія не дала жодної копійки за шкоду, завдану цьому народові Росією сталінською. Перекриваючи "крантик" нафти і газу до України, Б. Єльцин не говорить про російськомовне населення, а коли вимагає надати російській мові державного статусу в Україні, каже, що більшість українців розмовляє російською мовою. Росіянам, що в Україні, Б. Єльцин

продажає нафту і газ втричі дорожче, ніж тим українцям, що мешкають у Росії. Бачите, яке прямоїніс лукавство неоколоніялістської політики. Не люди йому потрібні російськомовні чи іномовні, йому потрібні всілякі люди з тими територіями, де вони живуть, приєднаними до Росії. Тут — сутність "захисту російськомовного населення". Це кредо в свій час чітко висловив ліберал М. Погодін, кажучи, що єдиним мірилом вартості російської імперської політики має бути можливість та неподільність імперії, а не інтереси та потреби населення.

Сучасні російські засоби масової інформації, пе-ріодична і наукова преса переповнені тугу-печаллю за імперією. Це трагізм ущемленої величини.

Під Росією Україна ніколи не житиме добре. Цю істину вже багато хто з українців зрозумів, але не всі. Під Росією в Україні будуть добре жити ті, хто не любить Україну і українців. Цих людей — небагато, але вони сьогодні впливові, багаті, енергійні, роблять все, щоб позбавити Україну незалежності. Найголовніша сила, яка спроможна врятувати нас від нового рабства — це національна свідомість, національна духовність.

Сильніший той, хто сильніший духом. Якщо всіми, до одного, зрозумімо, що наша власна, українська духовність повинна жити в наших душах, у нашій свідомості, у нашій орієнтації, — нас жодна сила не переможе. Тоді нам не страшні ні російський вояовничий шовінізм, ні його атомна зброя, ні всілякі зовнішні та внутрішні провокації; не страшні ні комуністи, очолювані Симоненком (яка іронія долі: це прізвище належить найсвятішому українцеві, поету-патріоту, шевченкоподібному поету Василеві й одночасно неп другу України, ватажку мучителів українського народу — комуністові Петрові), ні соціялісти ззовні, а за сутністю комуністи, на чолі з Морозом... Але сьогодні це не так. Нам треба багато попрацювати, щоб кожен українець, у тому числі Петро Симоненко і Олександер Мороз, а якщо не вони, то інші діти, онуки стали людьми з українським духом.

Росія давня і сучасна "бере" нас не за допомогою національних теорій, а, навпаки, прагне заховати від нас ці проблеми і, в обхід їх, створює лжеоб'єднуючу теорію: "за веру, царя и отечество", інтернаціоналізм, клясова боротьба, зовнішні і внутрішні спільні вороги тощо. Українці, які з різних причин не зазнали національно-патріотичного впливу, відгукуються на ці "гуманні" теорії і віддано служать їм, не підозрюючи, що завдають шкоди собі й власній нації. Ці люди стають яничарами не з доброї волі, а часто внаслідок недосконалості виховної системи. Є над чим замислитися. Тож потрібно займатися цією складною справою — вживати запобіжних заходів.

Борис Єльцин, відкриваючи пам'ятник Ярославу Мудрому в Ярославлі, говорив, що Росія є правонаступницею Київської Руси. Чому ж, виникає запитання, Росія не взяла тоді собі за герб тризуб, жовто-блакитний прапор, а взяла за герб двоголового орла і біло-синьо-червоний прапор Російської імперії, яка постійно нищила нащадків і залишки Київської Русі? Дві голови — неприродне явище, і тому це недобра прикмета. Куди може полетіти орел, маючи дві голови? Нікуди. Тіло з двома головами — недієздатне, фізично недосконале. (...)

На фоні слабкого економічного стану Росії й через небажання правдиво сказати про це народові Росії Б. Єльцин, а з ним і всі росіяни (а може, й навпаки) роблять з України ворога № 1. Ось хто не хоче, щоб Росії жило добре, ось хто хоче знищити Росію! Щоб продемонструвати Україні свою військову міць, вирішили одночасно провчити Чечнію. Згадаймо, як ретельно росіяни шукали в Чечні "руку Києва". Не вдався цей трюк, придумують інший — не вгамовуються імперники.

Єльчину тяжко виконувати свою місію Президента багатонаціональної і неспокійної Росії, бо він за змістом такий, як Жириновський, а за формою хоче мати вигляд демократа. Тому він дедалі частіше й частіше зривається на "жириновську" поведінку. Усе виразніше проявляється єльцинське диктаторство стосовно України: подвійне громадянство українським росіянам; претендування Росії на Севастополь; навмисне зволікання з розподілом Чорноморського флоту, з підписанням довгострокового Договору про дружбу і співробітництво тощо. Це не що інше, як політичний тиск з метою завдати якомога більше шкоди Україні, а може, й зруйнувати її зсередини, підштовхнути до активності "п'яту колону", що живе в Україні, а служить Росії.

Для російської імперії найважливішим принципом є принцип творення російського життя силами неро-

сійських, чужих рук. І навіть тепер, коли Росія стала меншою імперією порівняно з СРСР, в Чечні використовують багато українців, а коли вони гинуть, Росія відмовляється сплачувати видатки навіть на поховання. Такі ганебні явища в російській історії спостерігалися доволі часто. Досить згадати битву під Полтавою зі шведами. У 1709 році росіян, які загинули, поховали в одній ямі, насипали велику могилу, поставили кам'яний хрест. Українців, що воювали на боці росіян супроти І. Мазепи, поховано в іншому місці, ім не насипали могили і не поставили навіть дерев'яного хреста. Один тільки цей штрих засвідчує ту систему ненависті, яку сповідує російський характер сгосовно всього українства, включаючи те українство, яке гине, захищаючи російські доленосні інтереси. На нас плюють, нас зневажають, об нас витирають російські лапті, а ми йдемо і просимося служити на благо Росії. Час схаменулись, отягтились і нарешті відмовилися служити будь-кому, крім себе та України. Час нашим московлюbam подумати над своїм становищем, свою поведінкою, повернутися в лоно своєї Матері-України. Дехто так і робить. І вже за це їм подяка. Але багато наших українців усе ще, як зіпсовані платівки, квилять про розірвані зв'язки. Їм потрібні такі зав'язі, щоб руки й ноги були заплетені, тоді їм добре.

Російський тиск посилюється пропорційно послабленню нашого опору. Позиція перманентних постуپок Єльцину з боку наших президентів свідчить, з одного боку, про надмірну делікатність нашого керівництва, слабкість його сили волі, а з другого — про недостатність нашої аргументації в обґрунтуванні своєї позиції. Наприклад, на закритий "крантик" Єльцина ми могли б закрити два "крантики" у трубопроводах нафти і газу, що йдуть до Європи. Тоді був би зовсім інший резонанс.

Або взяти той самий Чорноморський флот. З моменту виникнення розбіжностей щодо його розподілу він нам обійшовся дорожче, ніж би ми від самого початку відмовилися від нього і зажадали виведення його з території України. Чогось ми в своїх вчинках більше зважаємо на інтереси Росії, ніж на власні інтереси. У цьому весь секрет, на мій погляд, нашої слабкої позиції. Відомо, що боягузів ніхто не поважає, а гордих і сміливих цінують. До цього можна додати, що наші нинішні "вожді" бездарно віддали всі активи, золоті запаси, алмазний фонд, усі культурні цінності й ще багато чого. А внаслідок усіх цих віддач наш борг усе одно перед Росією зростає. Що ж це за така аритметика, що за політики в Україні? Чого у "вождів" не вистачає: аритметичних знань чи патріотичних прагнень? Якщо — останнього, то треба поїхати до прибалтів, їх там навчать, як треба поводитися зі своїми кривдниками. Гадаю, прибалти сказали б нашим приблизно таке: спочатку навчиться любити Україну, а тоді зрозумієте, як вам треба діяти. А поки що йдіть у відставку і дайте можливість патріотам працювати на користь України.

До того часу, поки ми голосно і твердо не скажемо росіянам: не заважайте нам бути самими собою, українцями, такими самими господарями своєї долі, як і інші народи, — доти росіяни стоятимуть над нами з

DOMAR
TRAVEL & TOURS
LIMITED

2985 Bloor Str. West, Toronto, ON, Canada M8X 1C1
Tel.: (416) 236-7546 Fax: (416) 236-7547

ВАСИЛЬ ДОМАРЕЦЬКИЙ, власник бюро, пропонує клієнтам наступні послуги:

- ⇨ поїздки в Україну індивідуально або в складі туристської групи з провідником;
- ⇨ квитки на різні авіакомпанії в усі частини світу;
- ⇨ оформлення запрошення для приїзду до Канади рідних та знайомих;
- ⇨ придбання квитків для відвідувачів з України;
- ⇨ асекурація для подорожуючих та відвідувачів з України та інших країн;
- ⇨ доставу доларів в Україну.

Просимо заходити до бюро особисто або полагоджувати справи по телефону, а Вам завжди буде надана ввічлива та професійна обслуга.

вимогою йти до них у молодші брати. Гляньмо, як швидко і як ефективно поставили на місце росіян прибалти. Вони без боязni сказали: якщо ви не хочете знати нашу мову, не хочете жити нашими традиціями і законами, ми вас не сприймаємо як наших громадян. І хоч росіян там більше, ніж корінного населення, вони змущені або підкоритися вимогам, або залишити країни. І скільки Росія не обурювалася, скільки не звинувачувала в порушенні прав людини, скільки не подавала ноти протесту, прибалти твердо стояли на своєму і чітко розв'язали надскладну проблему. А наша російська меншина, що хоче, те й робить. Росія добилася, щоб росіян в Україні не називали національною меншиною, про що записано в проекті Договору. Велика Україна поводиться як маленька держава, а маленькі прибалтійські країни — як великі держави. Так треба захищати свою гідність і честь. Наші політики об'їхали весь світ у пошуках досвіду, але не бачать його поряд.

Ми в Україні вважаємо, що Росія агресивно ставиться до нас, а всі її керівники мають вигляд яструбів. Самі ж росіяни дотримуються протилежної позиції, звинувачують Б. Єльцина та інших керівників у ліберальному ставленні до України та інших республік. Знаючи це, керівники Росії "виправлятимуться", а нам слід чекати нових тисків.

В атмосфері таких напружених відносин між Україною і Росією, які можна було навіть без великого розуму передбачити в 1991 році і на майбутнє, ми, замість того, щоб виявити турботу про обороноздатність, оголошуємо позаблокове існування, нейтральну політику і т. ін. Дивина, та й годі! Найбільша країна Європи оголошує себе нейтральною країною, коли поряд сусіди тільки й чекають ослаблення України, щоб відтягти шмат нашої території або і всю її загарбати. Якщо Україна буде нейтральною, то від кого вона може сподіватися захисту свого нейтралітету? Може, від Молдови, Угорщини, Словаччини, чи, може, від Росії? Оце такі ми стратеги. І цю помилку повторюємо багато років...

Велика Росія, великий її досвід державотворення. Творилась вона тільки війною. Експансія — це єдиний принцип самоутвердження Росії. Але в цій жорстокій загарбницькій системі у кожного росіянині виплекалось палке почуття "Родини". Кожну захоплену територію росіянин включає не тільки в загальне, а й власне поняття "Родина".

Українці в цьому аспекті відстають від росіян. окрім українці-східняки не вважають своєю Батьківщиною західні області України, так само як і окрім українці-західняки не сприймають Східну Україну як свою Батьківщину. Можливо, я помилуюсь, але роблю висновок, що патріотичні почуття у росіян є більш розвиненими, ніж у українців. І цього нам треба навчатись у росіян.

Хоч Тютчев і говорив, що Росію не можна збегнути розумом, але — треба. На вивчення Росії, її президентів, урядових структур, політичних партій і громадських організацій, народних настроїв, економіки, екології, міграції та відтворення населення, на багато чого іншого Україна мусить витрачати чималий інтерес. ■

ІЗ ЗВЕРНЕННЯ УРЯДУ УКРАЇНИ з ПРИВОДУ 10-ОЇ РІЧНИЦІ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

(Укрінформ). Наближається сумна 10-та річниця чорнобильської катастрофи. Біда, яка сталася вночі 26 квітня 1986 року неподалік старовинного українського містечка Чорнобиля, назавжди залишилася в пам'яті людей як застереження того, що науково-технічний прогрес може принести і гіркі плоди.

У ці дні ми привертаемо увагу як української, так і світової громадськості до страждань людей, які за знали і продовжують зазнавати дії радіації. А це 3 млн. 100 тис. наших співвітчизників, серед яких і ті, хто захистив світ від страшної біди ціною здоров'я, а інколи — й життя. Ми схиляємо перед ними голови. Серед постраждалих від катастрофи кількість здорових людей за останні 4 роки зменшилось майже вдвое. У забруднених радіонуклідами областях значно зросла захворюваність дітей на рак щитовидної залози.

Незважаючи на тяжке економічне становище України, держава вже зазнала і продовжує зазнавати величезних фінансових витрат на реабілітацію природного середовища та захист постраждалого населення, що в окремі роки досягають 10 відсотків річного бюджету. Однак цих коштів явно недостатньо...

Як держава, що відчула на собі увесь трагізм ядерної катастрофи, Україна з розумінням ставиться до занепокоєння громадськості світу з приводу продовження експлуатації Чорнобильської АЕС...

Слід однак, усвідомити, що за умов розбалансованої системи виробництва і енергетичної кризи Україна самостійно не спроможна в сурсі строки закрити станцію і тому розраховує на допомогу у світового співтовариства...

Уряд України прагне додатковими заходами полегшити долю постраждалого населення і розраховує на повну і дієву підтримку в цьому з боку міністерств, відомств, уряду Автономної Республіки Крим, державних адміністрацій, підприємств і установ усіх форм власності...

Хочеться вірити, що наш заклик почують також керівники комерційних структур і банків, приватних підприємств, фондів і зроблять свої благодійні пожертвування на добре справи.

Ми звертаємося також до наших співвітчизників за кордоном, до всіх, кому близькі й зрозумілі болі та страждання людей: порадьтеся зі своїми колегами по роботі, рідними й близькими і, якщо є найменша можливість, зробіть свій внесок у цю благородну справу.

Уряд України зі свого боку відповідально використовуватиме надіслані кошти з урахуванням побажань даруючих, здійснюватиме суровий контроль за їх витрачанням та інформуватиме про це широку громадськість. ■

**ЧИ ВИ ВІДНОВИЛИ
ПЕРЕДПЛАТУ на 1996 рік ?**

ВЕЛИКИЙ ХОРС — ВАСИЛЬ СИМИРЕНКО

Передімию лежить десяте число "Родоводу", присвячене відомій родині Симиренків, що за висловом редактора збірника "пройшли характерну для українців дорогу життя — від вільних дужих козаків, через кріпаччину і неволю, до багатства, світової слави і... знищення, забуття — діячів української економіки, науки та культури..."

Рід Симиренків відомий з XVIII-го століття, коли запорізький козак Степан Симиренко відмовився присягнути на вірність Катерині ІІ-й і за це його позбавили всіх привіліїв, козацької волності і власного маєтку. Непокірний Степан подався чумакувати і десь в дорозі помер в степу, а його дружину і восьмеро дітей віддали в кріпацтво князеві Михайліві Вороццову. Тяжко працюючи на пана, його син Федір Симиренко почав орендувати млини, заробив потрібні гроші і викупив себе на волю. Згодом, одружившися з Анастасією Яхненко, потоваришував з її трьома братами і так утворилася фірма "Брати Яхненки і Симиренко", що від 1840 р. стала промислювою, за ідеєю старшого сина Федора Платона — побудувала цукрові заводи. Платон Симиренко їздив до Франції і Німеччини, щоб там ознайомитися з технологією цукрових заводів, чотири роки навчався в Паризькім Політехнічним Інституті і повернувся 1843 р., коли постав перший паровий піскоррафінарний завод в Ташлику, а незабаром і в Руській Поляні, і врешті, найпередовіший та найбільший в імперії цукрокомбінат у Млієві. В 1859 р. туди заїхав Тарас Шевченко і був вражений підприємством, а падто промисловим містечком з газовим освітленням і водогоном, школою, лікарнею, церквою, театром і безприбутковими крамницями для робітників.

Серед нащадків Платона Симиренка виділились постаті його сина Левка — українського садовода світової слави і онука Володимира — світової слави помолога. Автор не має права глибоко аналізувати їх діяльність, бо це лежить поза межами його професії. І син Левко, і внук Володимир впали жертви пайжахливішого в світі тоталітарного совєтського режиму. Садовода світової слави Левка Симиренка розстріляли чекісти 1920 р., а Володимир був розстріляний в часах "ежовщини", як справжній науковець-помолог, що не міг принципово погодитися з пссевдо-науковими твердженнями росій-

*Василь Симиренко
(1835–1915)*

ського аматора Мічуріна. Мені б хотілося спинитися коротко, як особі причетній до діяльності культури, на постаті ще одного Симиренка, Василя — молодшого брата Платона.

В сьогочасному стані України постати Василя Симиренка має бути зразковим прикладом українського патріота, що поєднав у собі економіста і культурного діяча. Але, здається, і цього замало. Він може бути ідеальним прикладом самокритики для тих, кого соєтська система привчила до лісдараства і позбавила почуття національної гідності. Василь Симиренко є ідеальним прикладом у своєму відношенні до матеріального добра, до власного ма-

єтку, нажитого наполегливою працею. Пишули про цього, Андрій Ніковський зазначав, що "гроші не єсть сквівалент праці, яку задоволилюючи будеш мати ясну совість і спокій духа; працювати людина може так, що заробленого настарчить на прожиток, буде і якісь лишок. Лишок, при забезпеченні існуванні й певних умовах праці може йти на загальну користь..."

Йти на загальну користь... Таким був Василь Симиренко — найбільший меценат на Україні в кінці XIX-го віку та на початку ХХ-го століття, що відав 10% своїх прибутків на розвиток української культури та мистецтва і заповів 10 млн. карбованців на потреби української культури.

Звернемося до мови його діянь у цій галузі. Нагадаймо при нагоді, що його старший брат Платон видав 1860 р. власним коштом "Кобзар" Тараса Шевченка. То був лише початок. Василь Симиренко своїм коштом реалізував кілька видань "Кобзарів" Шевченка, праці Олександра Кістяківського, Павла Чубинського, Михайла Драгоманова, твори Михайла Коцюбинського... "На протязі кількох десятків років до революції мало яка справа українська виникала та переводилася без матеріальної допомоги Василя Федоровича Симиренка", — згадує Олександер Лотоцький... Складаючи вінок на могилу Василя Симиренка Володимир Науменко зазначив, що на підтримку видання журналу "Киевская старина" він видав 35,000 карбованців... Він був щедрим жертводавцем на видання "Ради", "Літературно-Наукового Вісника", "Наукового Товариства", "Товариства допомоги літературі й науці", громадського збірника "Родина"... Коли 1912 р. заходами Ми-

хайла Грушевського Наукове Товариство ім. Шевченка закупило великий будинок при вулиці Чернецького 24 у Львові за 400,000 корон і там прийшла пожертва від Василя Симиренка в сумі 250,000 корон, а решту покрив центральний австрійський уряд...

І ще один додаток до портрету Великого Хорса. Згадує Євген Чикаленко: "...Я познайомився з В. Ф. Симиренком у М. Ф. Комаря 1890 р. в Одесі, коли він там був переїздом з-за кордону. Це був невеликий на зріст, сухорявлений дідусь з дуже приемним голеним обличчям, сірими пронизуватими очима і сивою головою. Він, пам'ятаю, оповідав, що, на жаль, в Європі зовсім нічого не знають про Україну, а тому треба вжити заходів, щоб у закордонній пресі подавалися відомості про український національний рух, і для тієї мети передає крізь М. Комаря Одеській громаді щось більше 5,000 карбованців. Тими грошима Одеська Громада допомагала Р. Сембратовичу для видання

"РОДОВІД": СИМИРЕНКИ

Вкрай велику справу зробила пані Ліда Лихач з колегами з часопису "Родовід" та за участю авторів Тетяни Симиренко, Олени Леонтович, Ольги Шевченко, Дмитра Чередниченка, Петра Вольвача, Дмитра Малакова, Сергія Кривенка та А. Ніковського, який писав про Симиренків ще у 1916 році. Отож вони гуртом описали історію родоводу славної родини Симиренків, подали численні світлини та факсиміле.

Особливо зворушують спогади Тетяни Симиренко-Торпе про дідів і батьків, від яких вів тим великим теплом минулого життя, якого ми вже ніколи не зазнаємо, бо наші душі безповоротно отруєні войовничим матеріалізмом, котрий сімейні традиції відкинув, надавши пріоритету гаслам пролетарського інтернаціоналізму та всеодержавного "стукацтва". А саме ж у такому теплі зростали справжні патріоти, вчені, громадські діячі, які не тільки творили ідею, а й своїх дітей ростили у такому ж теплі. І зруйновані у Млієві церква, цвинтар, хати, інші пам'ятки по Симиренках, це не слід війни, це цілеспрямована дія, бо режимові були потрібні не Симиренки, а невігласи-мічурини та "стукачі" типу Павлика Морозова (були відповідники й в Україні).

Раджу усім прочитати десяте число часопису "Родовід" — розповідь про Симиренків принесе вам не лише нові знання, а й насолоду, подарує взірець до наслідування.

Костянтин ЛЕВЧЕНКО,
м. Черкаси

За інформацією стосовно "Родоводу" можна звергатися на адресу:

Tetyana Symurenko-Thorpe
865 Rex Avenue
Ottawa, Ontario K2A 2P6 Canada
Tel.: (613) 729-1716

журнальчика на німецькій мові "Ruthenische Revue", а потім Симиренко дав через Раду Організації на видання журналу "Ukrainische Rundschau"...

Знаючи діяльність Великого Хорса Микола Лисенко присвятив йому свій твір "Ой, вигострю товариша", а Олександер Лотоцький свідчить, що в своїй цукроварні Василь Симиренко утворив аматорський театральний гурток 1892 р. під керівництвом техніка І. Руденка, де для першої вистави було обрано одноактівку М. Старицького "Як ковбаса та чарка, миється я сварка", а потім другій вистави ("Зоря", 1891, ч. 9, стор. 179).

Сьогодні, коли минає 80 років з дня відходу Василя Симиренка (Великого Хорса) до іншого життя, він воскресає у всій своїй величі, як патріот-економіст і меценат культури. Його приклад — наочний для багатьох, що відбудовують Україну з кризи... Але це лише один аспект збірника "Родовід". Він відроджує і других знаних членів роду Симиренків... І більш того... Заборонена до друку совєтськими чинниками книжка знаменитого помолога Володимира Симиренка, що випадково була схоронена доночкою його Тетяною Симиренко "Часткове сортознавство плодових рослин", сьогодні вийшла другом... Чи то не є найбільший дарунок для широкого розвитку українського садівництва в майбутньому!...

Валеріян РЕВУЦЬКИЙ

ДУМКИ ПРОТИ НОЧІ

- * Полюбити близького свого легше, коли він у дальньому (ще й західному) зарубіжжі.
- * Усі віки ми більше землю оремо, аніж за пісі боремось.
- * Прогрес як прес: він усіх нівелює під усіх.
- * Смерть — це не найгірше, коли вона приходить вчасно, тільки мало хто в житті такий щасний.
- * Чисте мистецтво часто—густо оголює поле для брудної політики.
- * Сьогоднішня політична поза вчораших зовсім і не маскується під завтрашнє: вона просто позавчорашия.
- * Велика різниця — коли голова за столом, а коли сідниця.
- * Чи манна небесна, чи мана земна — платня за них одна: розбиті корито.
- * Філософія "якось" — це ніяка не якість, а просто рослинне виживання.
- * Коли істина виступає з піною на устах, брехня має шанс бути переконливішою.
- * Минулого не можна змінити. Але не знаючи минулого, не можна змінити і майбутнього.
- * Потворна та проява, яка чорними вівторками творить літопис історії.

Ростислав ДОЦЕНКО

ВАСИЛЬ МИКИТЮК — ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ КАРЛОВОГО УНІВЕРСИТЕТУ та ЙОГО "ДНЕВНИК"

З Прагою, після першої Світової війни та поразки у Визвольних змаганнях українського народу, пов'язане життя цілої генерації українських мистців, письменників, військових та політичних діячів, представників інтелігенції.

З Прагою пов'язана й частина життя такої неординарної особистості, якою був Василь Микитюк, нардіжений 11 травня 1896 року в селі Перерові Коломийського повіту. У березні 1915 року Василь Микитюк поступає добровільно в Українські Січові Стрільці. Його ім'я знаходимо в поіменному списку 1-го полку Українських Січових Стрільців від 1-го червня 1916 року. Першу Світovу війну закінчує підхорунжим. Перебуває у таборі інтернованих вояків у Цайтгайн, Саксонія до травня 1921 р. Пізніше, у 1921–1923 рр., стає студентом філософського факультету таємного Львівського університету, де завершує чотири семестри про що свідчать посвідки, підписані д-ром Василем Шуратом та професором К. Студинським.

З жовтня 1923 року Василь Микитюк проживає у Празі й стає студентом філософського факультету Карлового університету. Своє навчання у Празі завершує захистом докторської дисертації на тему: "Іоанікій Галятоуський та його "Небо новое".

Іоанікій Галятоуський — український письменник, церковно-громадський та освітній діяч XVII-го століття. У 40-их роках закінчив Києво-Могилянську академію, де пізніше викладав риторику, був її ректором (1659–1664), а з 1669 року до своєї смерті (12.01. 1688 р.) був архімандритом Єлецького монастиря в Чернігові. Крім збірки легенд "Небо новое", в якій автор інтерпретує чуда Пресвятої Богородиці, І. Галятоуський написав трактати: "Лебідь" (1679) та "Алькоран" (1683), в яких обстоював ідею єдинання у збройній боротьбі проти татаро-турецького панування. У праці "Месія правдивий" (1669) І. Галятоуський полемізує з юдаїзмом, з язичництвом у праці "Боги поганські" (1686), у праці "Софія мудрість" І. Галятоуський веде полеміку з сектантськими течіями. І. Галятоуський є також автором збірки проповідей "Ключ разуміння..." (1659), збірки "Скарбница потребная" (1676), теологічного трактату "Души людей умерлих" (1687) та ряду інших полеміко-богословських трактатів.

Докторська праця Василя Микитюка за обсягом — це 382 сторінки рукопису. Вона складається із вступної частини, в якій характеризується доба письменника, із докладної біографії Іоанікія Галятоуського, із аналізи впливів тогочасних джерел на "Небо новое", аналізи впливу "Неба нового" на тогочасну літературу, культуру і т. д. У своїй докторській дисертації Василь Микитюк дає також аналізу інших творів І. Галятоуського, подає докладний огляд літератури, аналізу посилену на "Небо новое" та інші трактати І. Галятоуського такими велетами української літератури, її іс-

торії, як Іван Франко, О. Колесса, М. Грушевський, Н. О. Сумцов та цілий ряд інших...

Працею Василя Микитюка цікавилося досить дослідників, але поки що ще не вдалося знайти видавця...

Під час свого перебування у Празі, Василь Микитюк спілкувався з цілою плеядою діячів української культури, які в той час проживали у Празі та її околицях. І не тільки в Чехії...

Василь Микитюк залишив по собі щоденник, який він писав починаючи з 1914 року. "Дневник" Василя Микитюка цінний особливо тим, що це не спогади, а саме щоденник, який писався на протязі 60 років (Василь Микитюк помер 1973 року в місті Львові й похований у селі Лисиничі Пустомитівського району Львівської області).

"Дневник" — це життя, його свята й будні, а також філософські роздуми, аналіз різних політичних колізій, ціла галерея політичних, культурних діячів, учених, письменників й звичайних людей. На дорогах 1-ої Світової війни зустрічаємо на сторінках "Дневника" Петра Франка, Василя Бобинського, Юрія Шкрумеляка, Осипа Куриласа, Романа Купчинського, Левка Лепкого, Грицька Коссака та щебагато й багато постать з якими доводилось Василю Микитюку зустрічатись. На сторінках щоденника знаходимо й період навчання Василя Микитюка у Львівському університеті в 1921–1923 роках (Тут є й про заняття у проф. Кирила Студинського під чиїм керівництвом почав Василь Микитюк працювати над "Небом Новим" І. Галятоуського, а під керівництвом Василя Шурата В. Микитюк досліджує працю Володимира Бірчака про вплив візантійської поезії на "Слово о полку Ігоревім"... Взагалі з Василем Шуратом у В. Микитюка склалися багаторічні дружні відносини, про що свідчить не одна книга підписана в дарунок В. Микитюкові).

Знаходимо на сторінках щоденника й Івана Тиктора, і ще багатьох й багатьох неординарних людей із життя тогочасної України чи української еміграції і не тільки української...

Українські учасники конференції в Празі 15.08.1995 р.,
де була прочитана доповідь про В. Микитюка.

На жаль, ще не вдалося розшукати всіх зошитів "Днівника", що стосуються празького періоду життя Василя Микитюка (А жив він у Празі три роки, до жовтня 1926 року.).

У щоденнику, що стосується празького періоду життя автора, подається мальовнича картина життя тогочасної Чехії, з її буднями й проблемами. Цікавою є й характеристика міжнаціональних громад емігрантів, які перебували в той час у Празі. А також й тогочасних світових подій. Тут знаходимо й відгомін смерті Осипа Маковея 21.08.1925 року, тут і суперечки (точніше дискусії) з Святославом Гординським до питань української історії. На жаль, не вдалося ще віднайти сторінок, що стосуються зустрічей із Павлом Тичиною, Валер'яном Поліщуком та Олесем Досвітнім за 1925 рік... В архіві Василя Микитюка мені вдалося лише натрапити на фотографії П. Тичини, В. Поліщука та О. Досвітнього з їхніми власниоручними підписами на згадку Василеві Микитюку й датовані в Празі.

На сторінках "Днівника" змальовується барвисте життя тогочасної Праги, зокрема, політичне, студентське життя. "Днівник" є пам'яткою, історичним документом, який стосується культури багатьох європейських народів...

Після празького періоду знаходимо наступний напис: "19.10.1926 Берлін"...

З Берліном пов'язані наступні 7 років життя Василя Микитюка. Тут він навчається спочатку на відділі журналістики, а потім на медичному факультеті, де опановує професію стоматолога. У червні 1933 року з наказу берлінського президента поліції залишає Берлін й повертається в Галичину...

Але повернімося знову до празького періоду життя Василя Микитюка. Значною подією у його житті став захист докторської дисертації в Карловім університеті 21-го червня 1926 року. У "Днівнику" про цю подію пише Василь Микитюк: "Вчора 21-го червня 1926 року проголошено мене доктором філософії, промотор Кржецінські, декан Якубец, а ректор Петр, о годині пів на дванадцять на Карловім університеті в Празі... Кржецінські проголошуючи привітався... всі три погратулували нам (нас було чотирьох: 1) Копецький (росіянин з Харкова); 2) Лужницький (українець зі Львова); 3) я, 4) Сав'як Петро з Галичини). Лужницький дякував..."

"Днівник" Василя Микитюка — це фундаментальна праця, що включає тисячі сторінок рукопису й машинопису... Він повинен зайняти своє місце в історії української культури.

Публікацію "Днівника" Василя Микитюка розпочав літературно-мистецький альманах українців Європи "Зерна"... Шкода, що ще не знайдено всіх сторінок "Днівника", але розшук триває... ■

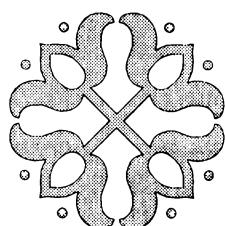
Марта ТАРНЯВСЬКА

В МУЗЕЇ ІВАНА КЕРНИЦЬКОГО У ВОДНИКАХ

В травні 1995 року я мала нагоду бути чотири дні у Львові. Мій час був виповнений по береги історично-американським темпом і діловитістю. За цих чотирьох днів я відбула подорожі до Нагуєвич, до Олеська, до Почаєва, мала ділові зустрічі і розмови у видавництві "Просвіта", де друкувалася книжка спогадів моого чоловіка "Літературний Львів, 1939–1944" і у Львівській Науковій Бібліотеці ім. Стефаника, що з нею в мене від багатьох років близькі ділові стосунки і міжнародний обмін матеріалами, виступала у Львівському університеті з доповіддю і з читанням поезій, була один раз у драматичному театрі на знаменитій постановці "Тев'є–молочник", яку бачила вже вдруге. Здавалось би, на нішо інше не залишииться вже часу і місця. Але, коли мої друзі Василь і Роксоляна Зорівчаки, які допомогли мені вграти потрібне темпо і оперативність в цих чотирьох днях, запиталися, чи мала б я бажання ще кудись поїхати, я без вагання сказала: так, до села Водники, що біля Львова! Бодай на кілька годин!

Водники — село Бібрецького повіту в районі Пустомити, Львівської області, недалеко від історичного Звенигорода, що був колись столицею князівства. Водники — це село, що його ввів у літературу і спopуляризував у своїх фейлетонах Іван Керницький і де сьогодні, у народній школі, в якій вчився колись малий Івась, постав, зорганізований шанувальниками письменника, музей Івана Керницького. Я знала про існування цього музею від Івасевого брата Богдана, який живе із сім'єю у тих же Водниках, і привезла зі собою деякі речі із архіву Івана Керницького, щоб залишити їх саме тут, на вужчій батьківщині письменника.

Поїхала я до Водник у товаристві Василя і Роксоляни Зорівчаків авtom Стефана Грицини — молодого вчителя середньої школи, що доповнює свою державну зарплату як приватний автовордій. Водники положені в дуже гарній околиці — не рівнина, а балки, яри, а здалеку видно підгір'я. Весняна природа дихала свіжістю після зливного дощу. Зупинялися для фото в Звенигороді, де є пам'ятник, що нав'язує до княжої доби, і кілька кольоритних будинків гарної архітектурної зарисовки: музей, картинна галерея. Дорога до самих Водник, до хати Керницьких, була колись асфальтовою, тепер її розмило і я боялася, щоб ми не загрузли в болоті. Але це, на щастя, не сталося. На нас чекав уже брат Ікера, Богдан. Він подібний до свого брата і поставою, і з обличчя. Такий же привітний і сердечний. Тільки волосся його не таке кучеряве, як було в Івасія. У сільській школі є одна кімната, де на дверях видніє напис: Музей Івана Керницького. На стіні — портрет-малюнок молодого Івасія, родинні фотографії, сторінки з друкованих творів, відгуки читачів і критиків. В кімнаті кілька габлюток за склом із автографами, шафа з книжками і архівними матеріалами. Все це з увагою і любов'ю упорядковане. Завідує музеєм молода вчителька школи Надія Матіїв, а директором

школи є Василь Несторович. Саме до цього музею я привезла деякі пам'яткові речі з Івасевого архіву: особисті фотографії, паспорт ССР, виказку МУР-у, вітальні грамоти Едварда Козака з нагоди Івасевого 70-ліття, Козакові обкладинки й ілюстрації до Івасевих книжок "Будні і неділя" і "Герой передмістя", ювілейне Івасеве число "Лиса Микити", один примірник книжки "Будні і неділя", вирізки фейлетонів Ікера із "Свободи". Це речі, які на мою думку, можуть доповнити і прикрасити музей у Водниках. Решту Івасевого архіву я передаю на збереження до архіву НТШ у Нью-Йорку. Там є кілька Івасевих книжок, машинописи його драм, деякі літературні оцінки його творчості, але найбільше, що збирал і зберігав Ікер — і це дуже характеричне для нього — це не власні книжки чи друковані в пресі власні оповідання та фейлетони, а сотні листів до Ікера від його численних друзів, читачів і поклонників його творчості. Ці листи будуть колись цікавим документальним джерелом для дослідження життя української діаспори. Музесві у Водниках ці речі непотрібні, а зацікавленим дослідникам вони будуть більше доступні в Нью-Йорку, в самому серці української Америки.

Дружина Богдана Керницького Марія, їхня дочка вже дочка Гая і старенька Івасева сестра Стефа гостили нас у новій хаті Керницьких, яка стоять на місці тієї старої хати у Водниках, що й Івась зробив славною одним із перших своїх оповідань "Стара хата". Про цю хату є вірш Остапа Тарнавського, який починається такими двома строфами:

*На початку була стара хата...
Скільки літ ти — запитувати зась!
Це не хата була, а палац,
бо в ній жив—був маленький Івась.

Полюбив він цю хату із дурою,
розхвалив її під небеса,
і привів її в літературу:
хай пишається вічно краса!*

Стара хата перейшла вже до історії, а в новій гарно устаткованій і привітній хаті Богдана й Марії Керницьких, де на стіні, на почесному місці висить портрет їхнього славного брата, вітали нас сердечно і тепло.

Стефа і Богдан — сестра і брат Івана Керницького, у своїй хаті у Водниках. На стіні — портрет Івана Керницького. Травень 1995 р.

Смачна гостина включала добрякісну власного виробу вужженину, знаменитий домаспечений хліб, голубці, селедці, салатки, українську горілку з перцем. І Богдан і Марія — вже пенсіонери, але економічна ситуація примушує їх до додаткової заробітної праці і працюють вони обе у Львові, доїжджаючи до міста із Водник. Не дожила, на жаль, до моого приїзу друга сестра Івасева, Ольга, що мала неабиякий дар обserвації і писала до нас повні цікавих рефлексій і спостережень листи, вже після Івасевої смерті.

Приємно було бачити з яким пієтизмом і уважливістю риймають посмертне і запізнене, на жаль, повернення Івана Керницького на рідину землю його земляки і шанувальники. А як же ж із пам'яттю Ікера тут у діаспорі? Ось, уже від 1988 року лежить у видавництві "Свобода" перекладена на англійську мову Максимом Тарнавським книжка Керницького "Будні і неділя". Книжка була прийнята до друку культурною комісією Українського Народного Союзу, зроблено комп'ютерний набір, мистець Титла намалював обкладинку і... книжку тільки пустити на друкарську машину, адже вона майже готова... І що? Справа відкладається з місяця на місяць, з року на рік. І не помагають офіційні листи, особисті і телефонні запити... Не помагає пригадка, що Іван Керницький стільки літ працював фейлетоністом "Свободи", стільки рекламами робив Батькові-Союзові... Не помагає практична думка і порада, що адже ж тільки коштів уже витрачено, чому не довести справу до завершення? І не помагають перевонування, що книжка Керницького це саме і є той легкий, читабельний, з теплим гумором і українським серцем написаний твір про сучасне життя українців у діаспорі, яким можна знайти доступ до молодого англомовного українського покоління. Англомовну книжку Керницького можна б давати як премію для заохочення нововписаних членів Українського Народного Союзу і це напевно принесло б видавництву і нашій найбільшій обезпеченевій організації добру реклами і теплий відгук від читачів. Але, на жаль, ні комерційних, ні літературних можливостей англомовної книжки Керницького короткозорі видавці не хочуть бачити. ■

В музеї Івана Керницького у Водниках. Зліва до права: Надія Матіїв — керівник музею, Стефа — сестра Івана Керницького, Богдан — брат Івана Керницького, Гая — дочка Богдана Керницького, Марта Тарнавська. Травень 1995 р.

УРОЧИСТА АКАДЕМІЯ в РІВНОМУ

29 жовтня 1995 р. в Рівному відбулася величава академія пам'яті преосвященого Платона — Єпископа Рівненського УАПЦ (1942—1944 рр.).

Владика Платон, у мірі Павло Артем'юк (1891—1951 рр.) народився в селі Носові Біло-Підляського повіту на Люблинщині, цій давній українській землі. По закінченні школи, вчительської семінарії, в 1913 році вступає до Вищого вчительського інституту у Вільно. По закінченню працює в школах Волині, Полісся.

Все своє життя владика Платон був свідомим українцем і все робив для волі й добра свого народу. На початку 30-их років очолив єдину на все Полісся українську школу імені Олекси Стороженка в Бересті, а по її закритті польською окупаційною владою, переїхав на Волинь, прийняв свячення з рук архиєпископа Олексія (Громадського) і стає настоятелем храму Св. Івана Милостивого в селі Новоставці біля Рівного, де аж до 1942 року вірою і правою служив Богу й Україні.

З приходом більшовиків не витримує знущань та масового терору дружина отця Павла паніматка Таїсія і передчасно помирає, залишаючи чоловіка з трьома доньками...

У вирі німецько-радянської війни в Харкові помирає найстарша донька отця Платона Ніна і він залишається з малолітніми Ганною і Ларисою, але на прохання митрополита Полікарпа — Адміністратора УАПЦ другого відродження в серпні 1942 року приймає архієрейське свячення з рук Владик Никанора і Мстислава в Свято-Андріївському соборі в Києві. Митрополит Полікарп призначає преосвященого Платона єпископом Рівненським, де за неповних два роки кількість парафій в епархії зросла до вісімдесяти. Єпископ Платон відкрито засуджував нацистський терор в Україні і неодноразово звергався до Коха з гострим осудом і протестами проти кривавих дій окупантів по відношенню до українського населення Волині.

Події Другої світової війни привели владику у табори переміщених осіб в Західній Німеччині, де він продовживав духовну опіку над православними українцями, а згодом переїжджає до Канади, щоб далі продовжувати архієписирське служіння, де й несподівано помирає.

"Не сподівались ми, — пише в одному зі своїх листів донька Владики Ганна Паліenko, — що ще хтось колись згадає нашого покійного батька та його посвяту і переживання за свій народ. Ми з сестрою тоді у віці 10 і 14 років пережили пекло на землі, коли німці погрожували батькові, особливо Кох. Бодай не згадувати..."

Щоб повернути світле ім'я владику Платона нашій українській церкві і рідному народові, в серпні у місті Рівному постав організаційний комітет, який очолив єпископ Рівненський і Острозький владика Серафім. До складу оргкомітету ввійшли троє лучан: відома активістка Катерина Шаварова, заслужений працівник культури України Антоніна Голентюк та автор цих рядків. Саме лучани були ініціаторами і душою проведення величавої академії пам'яті преосвященого Платона.

В неділю 29 жовтня в Рівненському Катедральному соборі була урочисто відслужена панахида за спокій ду-

ші спочилого в Бозі нашого архипастыря, яку очолив архиєпископ владика Серафім, з чисельним духовенством, а о четверій годині у міському Будинку культури розпочалася величава академія. Велику залю по вінця заповнили рівненчани і прибулі гости з Дубровиці, Острога, Дубна, Здолбунова і інших міст.

Після короткої літтії та спільноти молитви, керуючий Рівненсько-Острозькою епархією УПЦ Київського патріархату, виголосив доповідь, в якій розповів зібраним про архієписирське служіння Богу і Україні преосвященого Платона. Ведуча академії Катерина Шаварова прочитала листи-подяки від доньок владики.

Свої теплі вітання надіслали учасникам Ілля Онуфрійчук з Канади, отець Семен Гаюк, Пилип Шайдза з США та інші. Спогадами про Владику Платона поділився рівнечанин Борис Заєць.

Душою мистецької частини став хор Волинської духовної академії і семінарії під керівництвом отця Миколи Коця.

Своїм високомистецьким співом молоді студенти духовних закладів зачарували присутніх. Своє мистецтво співу подарувала зібраним також Антоніна Голентюк, а студент семінарії Олег Ільницький прочитав поезії Олександра Олеся.

Присутні на академії мали змогу оглянути виставку документів і фотодокументів "Преосвященний Платон — єпископ Рівненський", видані українських православних церков на Заході, придбати буклет про світлої пам'яті нашого Владику.

На закінчення академії керуючий Рівненсько-Острозькою епархією архиєпископ Серафім щиро подякував лучанам, присутнім за цей важливий захід — поверненням світлого імені владику Платона нашій Церкві і Україні.

Володимир РОЖКО,
заступник голови оргкомітету

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

WEST ARKA

BOOK & GIFT STORE

ОЛЬГА і АНДРІЙ ЧОРНІЙ

та син АНДРІЙ — власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машинки до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими взорами в гуртовій і роздрібній продажі.
- Біжuterія, кераміка і кришталі.
- Висилки пачок до всіх країн.

"WEST ARKA"

2282 Bloor St. W., Toronto, Ontario M6S 1N9

Tel.: (416) 762-8751

КУДИ Ж КРУТИЛИ КОЛЕСО ІСТОРІЇ?

Одними з найпоширеніших постулатів більшо-вицької пропаганди були заяви, що вони не дозволяють кругити назад колесо історії. Між тим у повсякденному житті плутократи завжди намагались повернути історію назад. Наскільки вдало — це друге питання.

Перш за все попри заяву про будівництво комунізму в його першій стадії, яку славословили то до кінця перемігшим соціалізмом, то розвинутим, то з людським обличчям (а до того, мабуть, був зо звірячим), у державі будували державний капіталізм, про що прямо казав Ленін до 4-ох роковин революції. Більш за те, державний капіталізм, який за Марксом є найбільш жорстокою формою експлуатації, поступово набрав форми абсолютної монополії, поглинувши всі форми власності, попервах обмежено допущені більшовиками.

Однак, найбільшою брехнею більшовиків була заява про соціалістичне сільське господарство, де були створені так звані колективні господарства, власність в яких ніби то належала всім членам. Насправді ж власність селян, силою зігнаних у колгоспи, стала власністю держави, і користуватись нею за власним розсудом не могли не тільки так звані колгоспники, але й марionеткове керівництво, "виbrane" за вказівкою партійних бонз. Політика була подвійною — держава привласнила все майно колгоспів та всі продукти праці, але не повинна була нести виграти на "недержавне" господарство. Тому, за послуги машино-тракторних станцій колгоспи платили окремо, а коли на рахунках колгоспів вперше з'явилися гроші, їх вилучили, продавши все устаткування машино-тракторних станцій, за яке вже кілька разів було сплачено. Будь-які спроби самостійного користування майном колгоспів засуджувались за карним кодексом, навіть за збирання колюсік після збирання врожаю неповнолітні засуджувались на великі терміни, а за те, що підкошували вже викошену огаву, четверо колгоспників з Ленінградської області були засуджені до смертної кари. Самі селяни були повернені до стану кріпаків. Ім не дозволялось міняти мешкання, не видавались паспорти, молодь могла одержати освіту тільки з дозволу партійно-колгоспного керівництва. Але й кріпацтво було в формі, яка раніше вважалась найтяжчою — в державній. Бо ж кріпаки, які належали поміщикам, були або так званими оброчними, що платили певні кошти щороку, або барщиними, що працювали тричотири дні на тиждень на панських ланах. Колгоспники ж були обтяжені двічі — і працею за "палички", тобто без плати, і обов'язком здавати продукти власної праці на присадибному господарстві — яйця, молоко, вовну та інше. Влітку та під час зборів врожаю працювали цілотижнево, без змоги вести своє господарство, на якому працювали діти та старі.

Нарешті, більшовикам належить "заслуга" повернення до суспільства, не відомого раніше на Русі —

рабовласництва. Тут знову був обраний найгірший шлях — державне рабовласництво. Рабами, зігнаними за колючі дроти ГУЛАГ-у ставали справжні, а більше вигадані противники режиму, а частіше — просто здорові люди на замовлення ГУЛАГ-у, здатні виконувати найтяжчу працю в нелюдських умовах на розробках золота та урану, лісорозробках і просто на так званих "стройках комунізму" — будівництві каналів, ГЕС, залізниць через болота. Рабами ставала і еліта інтелігенції, яка в цивілізованих країнах одержувала "занадто велику" платню. В "шарашках" НКВС така робота обходилася у додаткову порцю хліба та масла, яке видавалось тільки власникам вчених ступенів. Через "шарашки" пройшли такі видатні вчені і конструктори, як Корольов, Туполев та інші. До речі, інші інтелігенти, ще не загнані за колючий дріт, були в стані не набагато кращому. Всі їх наукові досягнення — сьогодні та майбутні — стали власністю держави, якою безконтрольно і безвідповідально володіла купка партійних бонз. Вчені, конструктори, видатні спортсмени та робітники мистецтва одержували сміхотворну частину того, що заробили. За винахід, що давав багатомільйонний дохід десятки років, автор одержував піввідсотка за один рік. Все це звалось соціалізмом та турботою про добробут народу без вказівки, про який саме народ йде мова — самих партійних чи ще гих, хто лизав їм п'яти.

Тепер вони дивуються, чому ж "соціалізм" обернувся розвалом і ніяк не бажають зрозуміти, що обдуруений не буде добре робити, поки не буде певним, що його знову не обдурять. Тепер піяк не можна забагнути, де початок, де кінець: за платню, що за місяць дорівнює платні за годину роботи у цивілізованих країнах, ніхто працювати добре не буде. А без доброї праці немає з чого платити.

Так зі скрипом крутилось колесо Російської імперії, яку назвали союзом неіснуючих держав, імперії, створеної за сторіччя силою, віроломством та брехнею на шостій частині світу. Однак, часи імперій минули. Більш могутні, в яких не заходило Сонце, розпались півстоліття тому. Так, що хід історії невблаганий і якби не галасували адвокати "єдиної та неділимої", вонатаки поділилася. І якщо вони залишаться на тих самих позиціях, буде ділитись і надалі.

Я. САС

— доктор філософії, старший науковий співробітник радіоелектроніки, полковник у відставці

ДОРОГІ ЧИТАЧІ!

Отримавши "Нові Дні", за кожним разом просимо перевірити на вашій адресі дату, до якої заплачена ваша передплата. Наприклад, Dec./95 вгорі означає, що ваша передплата закінчилася в грудні 1995 року. ■

МАЙСТЕРНІСТЬ чи "МИСТЕЦТВО" СПОРУ

(Погляд з боку, щоб Вас не обманули)

Сперечатися ми любимо. І тому сперечаємось не тільки з приводу чогось, а і без всякого приводу. Теми для спорів у нас безмежні: від якості ковбаси до знаходження шляхів спасіння людства і всієї природи. Тому кожен із нас повинен вміти сперечатися, повинен знати основні методи і прийоми цього, хоч і безплідного, але веселого зайняття.

Цей нарис про "мистецтво" спору (суперечки) звичайно, не є повним і вичерпним. Але я дозволю собі думати, що і це початкове введення не зайде і зможе допомогти тим, кому доведеться доказувати те, в чому вони й самі не дуже є впевнені.

Передусім, належить розуміти ціль кожного спору. Ми сперечаємось зовсім не для того, щоб шляхом зігнення думок, знайти істину: істина нас, звичайно, не цікавить. Кожен із нас сперечатиметься тому, щоб доказати свою правоту і заперечити супротивників. Тому в спорі необхідно проявляти максимум настирливості, наполегливості. Навіть, якщо ви в процесі суперечки побачите, що помилились і що супротивник ваш правий, всерівно не здавайтесь, а продовжуйте сперечатися. Може вам і вдасться перемогти.

Адже ж не завжди перемагає правий і сильний: деякі перемагає і настирливий, наполегливий. І якщо ви почнете вміло застосовувати різні прийоми спору, то перемога вам буде забезпечена, навіть і в тім випадку, коли ви твердите, що сонце сходить із Заходу, а Й. Сталін був найбільшим гуманістом світу.

Прийоми для успішної "дискусії" є багаточисленні і різноманітні. Нижче наводяться найтипічніші з них, вироблені практикою суперечок:

1) Відстоюючи свою головну думку і приводячи відповідні аргументи, не забувайте вставляти у свою мову підрядні речення, котрі подібно солі і перцю в їжі підсилють враження вами сказаного. Такими підрядними реченнями наприклад будуть: "Як всім відомо." — "Як уже давно доказано." — "Як безспірно встановлено." Почекуши таке, ваш супротивник неминуче відчує збентеження і завагається: — А біс його знає! — мимоволі подумає він. — Може воно й дійсно уже доказано, а я і не знаю... А виявляти своє неуцтво, неосвіченість, таки неприємно! І з поступливою обережністю, легко збитий із своєї позиції, почне напівзгоджуватись з вами: — Та звичайно! Але ж, все таки...

В це підрядні речення корисно вставляти імена, числа і навіть цитати. Не біда, якщо ви їх не знаєте, при деякій винахідливості їх можна придумати, так би сказати на бігу: — "Всім відомо, що ще в 1850 році австрійський економіст Фольстенген установив і що це безспорно доказано Паганінім в його "основах психології"..." "Тепер усіма вже відзначено, що електронний принцип Сартра і Шагала вповні бездоганний..."

Ці імена, числа і цитати так зіб'ють вашого опонента з глазду-розуму, що він почне мимрити щось невиразне, нечленорозідільне і чого доброго зовсім замовкне.

2) Надзвичайно корисно при суперечці посилатися на авторитет науки, навіть якщо ви в ній нічого не розу-

мієте. Корисно також (для залякування противника) самому придумати яку небудь науку із дзвінкою греко-латинською назвою типу "маразмологія" або "евдемонософія" та інші. Дуже нищівно в дискусії звучать такі фрази: "Статистика нам доказує", "дрозеологію давно встановлено..." Не біда, що із статистикою ви знайомі тільки з анекдотом, нічого не знаєте про закони історії і про те, чи вони такі. А науку "дрозеологію" самі тільки що вигадали в процесі суперечки. Все одно, ваш опонент буде пригнічений. — Недобре, — подумає він, — статистика доказує, а я оспорю... А тут іще якась дроzeологія що-то встановила... Отже, він буде збитий із своєї позиції, а вам цього і потрібно.

3) Для скріplення висловленого вами, не забувайте із повною впевненістю послатися "на загальну прийнятість думку більшості", хоч би цю думку і ту більшість ви самі тільки що видумали. В цім корисні такі відні фразочки: "Спігайте кого хочете"; або "кожен вам скаже, що..." Оскільки ніякого "кожного" нема, то послатися на них можна безкарно, і ви нічим не ризикуєте. А супротивник може збентежитись, занепокоїтись, і ви таким чином на-будете деякий шанс.

4) Іще більше враження на вашого опонента може зробити цей прийом, якщо ви його висловите в деякій загрозливій формі: "Тільки той, хто..." Цією формою можна користуватися в найрізноманітніших випадках: "тільки той, хто втратив ясність розуміння, не бачить, що..." Або ж: "тільки той, хто не здібний до критики і аналізу буде твердити, що..."

Інтонацією і виразом очей ви повинні дати зрозуміти вашому опонентові, що власне його ж ви і маєте на увазі, що він якраз і є цей самий "тільки той..." Бували випадки, що залякані опоненти-супротивники починали навіть перепрошувати або викручуватися: "Ви, так би мовити, не правильно мене зрозуміли", "а я в дійсності хотів сказати не те-то, а то-то".

5) Варіантом цього прийому є листи розповсюджені кімсь, що допомагають вам у спорі відстоювати свою думку. Не висловлюйте ці думки від своєї особи, а від-важно і пустопорожньо приписуйте їх деяким невідомим однодумцям. Не говоріть просто: "Я думаю, що...", а говоріть так: "кожен, хто є дійсним демократом, пагрітом розуміє те, що..." Або: "кожен національно-мислячий чоловік не стане сперечатися проти того, що..." Подібне "кожний, хто..." діє приголомшуюче на опонента-супротивника і вибиває його із сідла...

6) Але є і зворотній прийом: не запідозрювати свого опонента-супротивника в антидемократичності або антинаціоналізмі і не дорікати йому в згубі критичного підходу, а навпаки, засилатися на його знання життя, на його бездоганну логіку і гостроту розуміння. В цьому випадку дуже добре діють слідуючі фрази: "Оскільки ви це розумієте краще мене...", "з вашим ясним розумом ви не можете не бачити...", "при вашій широті поглядів ви не станете заперечувати..." і т. д., і т. п. Подібного роду похвали і підкупи діють майже безвідмовно, і якщо аван-

сом ви дали чоловікові диплом, то він відчує себе зобов'язаним бути вартим, достойним цього "диплома"...

7) Коли ваш опонент, заперечуючи вам, приведе та-
кий аргумент, котрий ви не зумієте заперечити і відчуєте
себе припертим до стінки, не показуйте свого безсиля. Якщо вам нічого відповісти, зробіть зневажливо-пре-
зирливо-гордовите лице і досадно відмахнітесь: "Це не
так важливо!" Що власне не так важливо, ролі не грає: не так важливо все те, проти чого ви не можете супере-
чити... Опонент відчує себе, як козак в пеклі: думав, пі-
шов козирем, а то шістка. Він збентежиться, захвилю-
ється. Ну і прикусить язика. От і ваша взяла.

8) Зневажайте опонента спеціально підібраними і
придуманими словами типу "жупела", ми їх також бо-
їмося. (Слово "жупел" — навіває жах, страх, огиду.) Як
почує ваш супротивник подібні слова: "мракобісся",
"гуртківщина", "безвідповідальність", "делітанство",
"бузувір", "недолюдок", — так і падає духом. Тому по-
дібні слова необхідно вживати у суперечці частіше, щоб
було чим побороти противника. Він вам каже: "Два рази
два є чотири", а ви йому: "Це банально! Який ескура-
тизм!" Безумовно необхідно також оперувати визначни-
ми епітетами. Ніколи не говоріть просто: заблудження,
помилка або парадокс, а завжди прибавляйте придуман-
ний сильний епітет. Говоріть напр.: "поверхове заблу-
дження", "бездумний парадокс" та інші. Правильно по-
будована фраза, озброєна визначними частинами мови і
епітетами повинна звучати примірно так: "Закостенілі,
задубілі консерватори, по своїй вузьколобій обмеженості
злочинно безсильні зрозуміти вимоги оновленого жит-
тя. І сумно топчуться на давно прогнившім місці." Або ж
навпаки, але в тім же дусі: "Безпardonні революціонери,
оскаженію заперечуючи велике минуле, безчесні і без-
відповідальні у цілях і засобах ведуть до антилюдських
нищівних згубних потрясінь." Звичайно, всі ці прикмет-
ники і прислівники нічого не доказують, але вони ви-
кликають більше враження на психіку опонента, чим
докази, а тому є важливим засобом у всякому спорі.

Переліченим не обмежуються всі методи і прийоми, на
котрих можна побудувати свою "правоту". Але і цього до-
сить для правильного розуміння цих прийомів і методів.
Практика ж наших диспугів безсумнівно приводить до ви-
робки додаткових прийомів, в наслідку чого можна буде
підвести під це "мистецтво спору" наукову основу.

H. НАРОКОВ

Вільний скорочений переказ з російської
Івана ПЕРЕПАДЧЕНКА, м. Торонто, 1995 р.

Геннадій ГВИНТ

КРИТИЧНИЙ ЧАС

"У всякого своє лихо..."
Тарас Шевченко

У всякого своє лиxo...
В Боснії не тихo,
Шірак бомбу пробує,
З уніями воює,
А США президент,
Кліnton Біл, в цей момент
Конгресовий бюджет бойкотує.

Парізо і Бушар —
Для Кретьєна кошмар
Й для цілої Канади
Відділяють Квебек,
Хай їм цур, хай їм пек!
І нема на це ради.

Зажурилась Москва:
Піднялась татаrва
І Чечня не здається,
Бо "імперія зла"
Догоряє до тла, —
Панування скоро минеться.

Єльцин хворий лежить,
Жіриновський не спить,
А Дзюганов Геннадій
В Думі міцно засів,
Комуністів привів
Реформаторам стать на заваді.

В Україні біда,
Бо порядку нема
І бракує твердої валюти,
А Кучма наче птах
Літає по світах,
Щоб хоч трохи десь щось роздобыти.

В парламенті Мороз
Мріє ще про совхоз
І бльокує реформи.
Прем'єр Євген Марчук
Вже готове канчук
Для міністрів, які не виконують норми.

Демократи усі
Ведуть спори нудні,
Хто з них більш Україну кохає,
Завели партійки,
Жерутися, як вовки,
Один другого лає.

А поет Іван Драч
Загубив свій пірнач,
Як засновник Народного Руху,
В'ячеслав Чорновіл
З Кравчуком завів спір
Й критикує капосну Муху*.

Горинь М. — депутат,
Теж згубив свій мандат,
Переміг його в виборах Хмара,
Той старий дисидент

Д-р Олександр Костицко
приймає в Скарборо і Торонто

Dr. Alexandre Kostirko
Family Dentistry

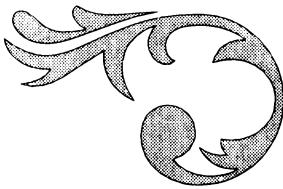
3000 Lawrence Ave. East
Suite 3306, Building B
Scarborough, Ont. M1P 2V2
Tel. 438-6747

2 Jane Street, Suite 505
Toronto, Ontario
M6S 4W3
Tel. 766-2853

*Не втиха ні на мені,
А парламент для нього кошара.
Ta є теж і прогрес:
Інтелігенції Конгрес,
Драч, Жулинський і Дзюба
Видали маніфест,
Заявили протест
Русифікації ставити руба.
"Що ми є за народ,
Що годуєм заброд,
Що не знають державної мови,
На посадах сидять,
Па-руссі гаварят,
Саботують, крадуть, кидают змови."
УНА, УНСО і КУН,
РУП, ДемПе і ОУН,
Яворівський, Плав'юк, й пані Слава,
На сполох у дзвони б'ють,
Вперед вказують путь,
Щоб держалася міцно держава.
А діяспору вся
Не жаліє гроша
На поміч для пеньки України,
У м'ясниці і в піст
Шле пачки через "Міст"
Для дітей, своїків і родини.
Хоч критичний є час,
Не здолає він нас,
"Ми ся в СКУ міцно купи тимаєм"
І в бурений цей вік
Празнуєм Новий Рік,
"Ще не вмерла..." бадьоро співаєм!*

1995 р.

* "Муха" — підпільне псевдо Слави Стецько.

"УКРАЇНА Є! УКРАЇНА БУДЕ!" — ТУРНЕ ТВОРЧОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ В АМЕРИЦІ

Український Конгресовий Комітет Америки (УККА), Українсько-Американська Координаційна Рада (УАК-Рада) та Координаційний Комітет Допомоги Україні (ККДУ) спонсорують турне творчої молоді України, яке організує українське незалежне видавництво "Смолоскіп" у березні 1996 року в Америці. Турне відбудеться при сприянні й фінансовій підтримці Українських Кредітів і супільно-громадських організацій.

Група складається з дев'яти осіб віком від 20 до 26 років життя, які за свою літературну, культурницьку і супільно-громадську діяльність були нагороджені дипломами лавреатів видавництва "Смолоскіп". Всі вони народилися на Східних українських землях, а шестеро з них є студентами Харківських Високих Шкіл і отриму-

ють стипендії у фондовані українською громадою США й Канади.

В час, коли в суспільстві відчувається розчарування, незадоволення, безвід'я, розгубленість — творча молодь входить в життя з переконливим оптимізмом, повна віри в майбутнє України. Вона відкидає почуття вторинності, традиційної мальконтентності і в противагу цим нездоровим тенденціям ставить за свою мету працю, діяльність, творчість, боротьбу з труднощами. Це вперше наша громада зможе почути з уст молоді, якою вона бачить Україну сьогодні і якою вона хоче бачити її завтра.

В кожній місцевості відбудеться два молодіжні виступи. На першому вечорі виступлять:

Олеся Доній, Київ (26 років, голова делегації, політолог, керівник студентського голодування в жовтні 1990 року, депутат Міської Ради м. Києва, автор книжки-альбому "Студентська революція на граніті"): "Політична ситуація в Україні очима молоді. Роля і місце молоді в Україні майбутнього".

Максим Розумний, Київ (26 років, аспірант Інституту філософії Національної Академії Наук України, політолог, голова Творчої Асоціації "500", автор книжки про покоління 90-их років "Справа честі"): "Українська національна ідея: сьогодні й завтра".

Андрій Кокотюха, Ніжин (25 років, журналіст, письменник, автор книжки "Шлюбні ігрища жаб"): "Крок у ХХІ сторіччя молодої української літератури".

Сергій Жадан, Луганськ (21 рік, студент, поет, автор збірки віршів "Цитатник"): "Сучасна молодь українська поезія".

На другому вечорі Студентський драматичний гурток (Харків) поставить п'єсу за творами М. Хвильового, В. Симоненка і Г. Сковороди — "Арабески". На вечорі виступить:

Світлана Олешко, Харків (22 роки, студентка, автор сценарію і режисер): "Ми з Харкова: наш Студентський драматичний гурток".

Виступи відбудуться в місяці березні в таких місцевостях:

Нью-Йорк: субота 2 і неділя 3 березня,
Рочестер: вівторок 5 і середа 6 березня,
Боффало: четвер 7 і п'ятниця 8 березня,
Торонто: субота 9 і неділя 10 березня,
Детройт: вівторок 12 і середа 13 березня,
Клівленд: четвер 14 і п'ятниця 15 березня,
Чікаго: субота 16 і неділя 17 березня,

Норт Порт: середа 20 і четвер 21 березня,

Вашингтон: субота 23 і неділя 24 березня,

Балтимор: вівторок 26 березня,

Філадельфія: середа 27 і четвер 28 березня,

Нью-Йорк: у п'ятницю 29 березня відбудеться прийняття і прощальна зустріч учасників турне з представниками українських організацій, українською громадою та молодію.

Виступ творчої молоді України в Торонто спонсорують Канадський Комітет Приятелів України і місцевий відділ КУК-у.

Детальні інформації про виступи творчої молоді та організаторів буде оголошено в окремих місцевостях та в пресі. ■

ДО ПОШУКІВ ДЖЕРЕЛА МОЛОДОСТИ або, про мозок і розум людини в процесі старіння

Питання старості турбувало людину чи не від самого початку її існування. А в сучасності воно є головним об'єктом досліджень. Вчені геронтологи намагаються вивчити і зрозуміти таємницю процесів старіння, щоб могти не тільки продовжити вік людини, але теж, і це головне, поліпшити якість життя людини у її старості.

Стало ясним, що якість життя у старшому віці в дуже великий мірі залежить від стану мозку і розуму (mind) людини. Важливість і здатність мозку вдержуватись у повноцінному стані стає тепер наглядною, як ніколи в історії.

Бо при навалі сьогоднішньої технології помічається тенденція редукувати чи скорочувати граници часу і концентрувати усю увагу на те, що діється і що потрібно зараз, сьогодні, вже! А діється безнастінно так багато і все в такому швидкому темпі, з відчуттям такого великого тиску, що прямо немає часу подумати про своє завтра. Тому не дивно, що старість застає багатьох людей непідготованими до неї, а для деяких вона може бути навіть "шоком".

Коли, однак, завчасу усвідомлювати старість в позитивному сенсі, то це дозволить поширити орієнтацію на час, або інакше кажучи, знаходити трохи більше часу на вчасніше і більш збалансоване плянування прийдешнього, бо, як каже українська пословиця — "як собі постелиш, так і виспишся".

З процесом старіння, звичайно, є пов'язано багато прерізних проблем, хоч часто вони не мають нічого спільногого з віком. А це спонукує питати — як і чому тіло наше, а головно мозок, старіються та чи існує якісь можливість запобігти цим процесам?

Пересічна вага мозку — біля 1400 гр. або понад 3 фунги. Бувають більші, а також і менші. Величина мозку, однак, не конечно відзеркалює рівень інтелігенції людини. Свою максимальну вагу мозок осягає десь біля 20-го року життя людини. Після того вага мозку прогресивно зменшується. Саме звідси виходила помилкова інгерпрегація, що із старінням, коли мозок зменшується (корчиться) то з цим також затрачується і його функціональність. Це не зовсім так, бо не є рідкістю, коли 80-літній мозок залишається в повноті своєї функціональності.

Огже, нормальне зменшування величини мозку з віком не є перешкодою в процесі інтелектуальної активності чи навіть виразному інтелектуальному ростові у багатьох випадках.

Це, так би сказати, зовнішній аспект мозку. Все-редині він все ще залишається незбагнutoю містерією. Це неначе всесвіт у середині черепа. В ньому є щось, що переходить не тільки границі біології, але й границі науки взагалі.

В нашій добі є тенденція порівнювати мозок до комп'ютера, але фактично комп'ютер було зроблено на зразок мозку, хоч до мозку йому ще далеко.

Загально беручи, мозок людини поділяють на дві частини (півкулі): ліву і праву. Піонерську студійну роботу щодо тих півкуль мозку, проробив у 1980-их роках, д-р Роджер Сперрі. Він побачив, що у кожній з них розміщені різні функції: прм., у лівій частині міститься м. і. "відділ" мови та логічного способу думання; у правій частині є м. і. "відділ" оцінки просторового відношення та інтуїтивного способу думання.

Рівночасно було запримічено різницю між мозком чоловіків і жінок. Це, очевидно, дало привід, щоб трохи спекулювати, де і в чому жінки є інакші як чоловіки. Кажеться, що у жінок краща комунікація поміж частинами мозку і тим пояснюють чому жінки є кращими у всіх усіх чи мовних тестах — швидшими "на язик", а особливо, коли треба виявити свої емоції.

Чоловіки зате краще виходять, коли йдеться про відчуття (перцепцію) та орієнтацію у просторі. Вони полягають більше на праву частину мозку, і в порівненні з жінками, мають слабшу здібність передавати чи виявляти свою інтуїцію, свої почуття словами.

Ніхто однак з певністю не знає, що ці різниці означають. Бо в основному, мозок і дальше залишається містерією. Тому питання і дослідження старіння мозку є дуже складним.

Кожна людина нормально вживає дуже маленький відсоток капацитету свого мозку. Процес старіння не заторкує всіх частин мозку в одинаковій мірі. Догадуються, що можливо в мозку творяться з віком певного роду хемічні речовини, які спричиняють зміни у мозкових клітинах.

Науковцям вдалося ідентифікувати цілий ряд неврохемічних речовин у мозку і тепер вони вивчають, який вплив має вік на ці речовини і навпаки.

Виявляється, що процес старіння в центральній нервовій системі, зумовлює цілу серію високо регульованих і селективних змін у нашему організмі. Деякі з цих змін є узалежнені одна від другої і тому вважають, що коли належно вивчити і зрозуміти усі ці зміни, збільшиться можливість трохи гамувати чи, бодай в якісь мірі, контролювати усі ці дії, що посилюють процес старіння і тим самим впливати на підкріplення пластичності мозку і розуму.

Одною з найбільш пекучих проблем, яка хвилює людей похилого віку є, безумовно, пам'ять, або інакше кажучи, поступовий занепад її. Науковці ще не можуть злагодити де вона міститься, не знають в який спосіб викликати всяку інформацію мозку, які є основи наших почувань, думок; як ми можемо відрізняти музичну гармонію від хаотичних звуків, як формуються наші естетичні і артистичні спосібності, як діє телепатія або як функціонують такі маленькі частини мозку,

як гіпоталамус, якого надзвичайно складним завданням є розсилати сигнали по всій системі організму.

Здорове функціонування мозку залежить від того, чи в ньому виділяються у вистачальній кількості хемічні речовини, які називаються невротрансміторами. Кожний з них викликає іншу реакцію у мозку. Для прикладу, я назуву кілька, що є вже досить добре відомими: серотонін — викликує добре почуття, певну відпруженість; допамін — збуджує чуйність і агресивність; ацетильколін — помагає мозкові вдержувати координацію рухів і т. д.

Дослідники МІТ відкрили, що добір харчів, а навіть один обід чи вечеря, можуть мати дуже великий вплив на те, які мозкові речовини = невротрансмітори будуть переважати і якого ефекту можна від них очікувати. Нпр., зернові, такі як риж, кукурудза, ячмінь, збуджують продукцію амінокислоти, що називається триптофан, а ця у свою чергу викликує продукцію серотоніну, у висліді чого людина стає спокійною, відпружененою, краще спить. Прогені стимулюють продукцію допаміну, а з тим породжується активність та агресивність. Тож недостатня продукція цих мозкових речовин, з яких тільки деякі були згадані, може бути причиною дегенеративних мозкових недуг. Головні з них: недуга Альцгеймера, Паркінсона, MS (multiple sclerosis) і інші.

А щодо пам'яти, то існують різні теорії, але вони залишаються тим часом тільки теоріями...

Рівнобіжно з проблемою пам'яті висувається та-ж і проблема інтелектуального функціонування взагалі. У студіях Національного інституту ментального здоров'я проілюстровано, що всякі недуги, на які людина хворіє, в загальному мають великий вплив на інтелектуальну функціональність людини з бігом віку. Коли вдержувати загальний стан здоров'я в добром стані, то й інтелектуальний капацітет можна зберегти аж до пізньої старості...

Варто відзначити цікавий погляд на мозок китайської медицини. Китайці дивляться на мозок як на командний центр, якому всі інші органи тіла постачають інформацію та сповнюють специфічні функції. На те, щоб мозок функціонував добре, потрібно, щоб все тіло було здорове і у збалансованому стані. Мозок радше реагує відповідно до загального фізичного стану тіла, а не спричинює його. Тому східна медицина поручає таку мудру пораду: коли будете дбати про своє тіло, то й розум ваш буде функціонувати добре. Старі римляни теж казали: "в здоровому тілі здорована душа".

Правда, існує думка, що процеси старіння мозку треба розглядати в контексті теорій старіння взагалі. А теорії щодо цього є досить багато. Включають вони фактори генетичного характеру, так і зовнішнього, такі як різні інфекції, психологічні напруженості, хвилювання і т. п. Припускали до недавна, і то помилково, що атеросклероз приходить неодмінно зі старінню та що старість є також головною причиною сенильності або недуги Альцгеймера. А тим часом показалось, що існують групи населення (Mali tribes, Yemenite Jews), в яких зовсім непомітними є атеросклероза, ані вискулярні недуги. Це свідчить, що на появу атеросклерозу мусить мати вплив якісь інші фактори, може такі як дієта, надмірна напруженість і інше.

Інша теорія каже, що старіємось тому, бо поступово вимирають клітини нашого організму. Клітини вмирають з багатьох причин, таких як травма, недуги, радіація, токсини.

Ще інша теорія дошукується причин старіння в генетичній мутації, або генетичних помилках, які можуть статися під впливом так зовнішніх як і внутрішніх причин. Як відомо, генетичним центром чи розумом в клітині є т. зв. DNA, де запрограмовані всі життєві функції нашого організму. Звідси походять всі інструкції, що і як організмові робити. Під впливом деяких чинників, таких як радіація, токсини і подібних, можна помішати ту програму, у висліді чого DNA дає помилкові інструкції організмові, які спрямовують тоді людину на дорогу старіння. Цікава теорія, але для підтвердження її достатніх доказів ще не знайдено.

Припускають також, що коли надмірно і часто їсти, скажім яких 3300 кальорій за одним разом, то в організмі можуть формуватися і нагромаджуватися певного роду бічні продукти, які перешкоджають клітинам нормально функціонувати і тоді клітини поволі завмирають.

Теорія, про яку сьогодні найбільше говориться і яка має найбільшу дозу вірогідності, — це теорія вільних радикалів. Що таке "вільні радикали", — постараюсь пояснити: отже усе, що ми їмо і вдихаємо — це є сукупність прерізних, переважно хемічних речовин. Коли їжа попадає в наш організм, в процесі травлення організм розчленовує їжу на різні складові частини, з яких вибирає собі те, що йому потрібно і вживає це для підтримки всіх життєвих функцій. В процесі такого розчленування, тобто травлення їжі, може однак, створитися і відріватися якась складова частина, якої організмові непотрібно. Частинка ця звичайно є нестабільна, але дуже активна і її власне, називається вільним радикалом. Він гуляє собі вільно і шукає за місцем де би прилепитися, а коли прилепиться десь, робить велику шкоду організмові, бо викликає різні патологічні зміни. Цей вільний радикал може заатакувати якусь клітину, у висліді чого дана клітина стає пошкоджена. Науковцям університету Даллес вдалося підтвердити, що вільні радикали таки дійсно спричиняють чи сприштовують старіння. Підозрівають також, що вільні радикали можуть заатакувати DNA і змінити генетичний код клітини, що звичайно спричиняє багато недуг, які, очевидно, прискорюють процеси старіння. Вільні радикали відіграють важливу роль також у збільшуванні і нагромаджуванні злого холестеролю в організмі.

Отже, теорій багато, але жодна з них не дає повної відповіді на основне питання: чому і як ми старіємось.

Не зважаючи, однак, на те, що всі спроби розгадати таємницю процесів старіння виявилися дотепер безуспішними, то факт цей аж ніяк не стойте на перешкоді в пошуках за способами, як продовжити життя людини, та ще й привернути молодість ї...

За такими рецептами людина шукає безнастінно.

Найдавніші формули для цього знаходимо в єгипетських папірусах, датованих яких 1600–1800 рр. перед Христом, де зареєстровано понад 700 різних медичних приписів.

(Закінчення буде.)

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

В ПАМ'ЯТЬ ПЕТРА КОРШУНА-ФЕДОRENКА і ЙОГО ДРУЖИНИ ЮЛІЇ

У тринадцяту річницю упокоєння дорогих і не забутніх тата і матері — ген. бунчужного УВКозацтва Петра Коршуна-Федоренка і його вірної дружини Юлії — складаємо в їхню світлу пам'ять 200.00 дол. на пресовий фонд журналу "Нові Дні".

Добра пам'ять про них залишиться назавжди у наших серцях!

дочка Олена і зять Ярослав Семотюк, Торонто

У ПАМ'ЯТЬ МАРУСИНИ ФЕДОСЕНКО

На теплий спогад про одну з Ваших читачок, а мою дорогу подругу життя св. п. Марусину Іванівну Усенко-Федосенко дарую на розбудову журналу "Нові Дні" 200.00 дол.

Нехай канадська земля буде для неї легкою!

Горем прибитий —

Степан Федосенко, Торонто

* * *

Замість квітів на свіжу могилу сл. пам'яті Марусини Федосенко, яка упокоїлася 20 грудня 1995 року в Торонто, складаємо 50.00 дол. на пресовий фонд "Нових Днів", а чоловікові Степанові висловлюємо наше глибоке і щире співчуття.

Ніна та Анатолій Хоменко, Моррісвіл

* * *

Глибоко співчуваємо п. Степанові Федосенкові у його болючому горю. Співчуваємо також пані Ніні Хоменко, батько якої скільки знаємо, врятував бл. п. Марусину Усенко від депатріації в м. Лієнц (Австрія) над Дравою. З того часу (1945) Марусина звала Нілу своєю сестрою. — Редактор.

В ПАМ'ЯТЬ МАРІЇ КУКУРУЗИ-КОРОЛЬ

18-го грудня 1995 року відійшла у вічність в Міннеаполісі Марія Кукуруза-Король, залишивши у смутку чоловіка Романа, дочку Олену з чоловіком і чотири сестри на Закарпатті.

Нехай земля Вашингтона буде легкою Тобі, дорога Подруго. Хай Тобі сняться полонини Карпат, по котрих Ти розсівала свої співаночки, а дзюорчання гірських потоків заколисують Тебе до сну. Нехай пам'ять про Тебе буде вічною у наших серцях!

Як нев'янучий вінок на її могилу в Бевнд Бруці посилаю 30.00 дол., 20.00 дол. на пресовий фонд і передплату "Нових Днів" на 1996 рік.

Надія Стефанська, Сан Дієго, Каліфорнія

В ПАМ'ЯТЬ СОФІЇ ГОРЮН-СОЛОТВІНСЬКОЇ і АНТОНІНИ ЛЕВІЦЬКОЇ

Пересилаю 100.00 дол. на пресовий фонд "Нових Днів" у пам'ять Матерів св. п. Софії Горюн-Солотвінської і св. п. Антоніни Левицької.

Нехай добра пам'ять про них живе серед нас!

Галина Левицька, Етобіко

В ПАМ'ЯТЬ ПАРАСКЕВІЇ ВІТОЛЬ

...У прилозі грошевий перевод на 40.00 дол. на пресовий фонд "Нових Днів" у пам'ять нашої мами Параскевії Вітолі в другу річницю її смерті. Мама перечитувала журнал, роздумувала над прочитаним і була завжди вдячна Вам, що дбаєте за журнал, подаєте матеріали цікаві і цінні. Зберігаю її рукою позначені думки на полях сторінок "Нових Днів".

Вам і пані Аді приємного Різдва, щасливого повного надіння до дальшої праці 1996 року!

Христос народився! Славте Його!

Ніна Кузьменко, Лондон

ПО КОМУ в УКРАЇНІ ТЮРМИ ПЛАЧУТЬ?

Корумпованість в державі зараз меж не має. Власна нажива за рахунок інших стає нормою життя. В Україні продають все. Навіть кордони. Особливо кордони. Бо це добре оплачується. Для цього вистачає всього рік праці на українській митниці. І ціле життя забезпечений ти та твоя родина.

У Києві якось намагалися поправити цей стан, трохи залатати митні дірки в Українських кордонах. Провели атестування митників. Через різні причини понад 300 митників України не витримали атестації. За логікою вони непридатні до служби на кордонах Держави. Найбільше "непридатних" митників на східному кордоні з Росією та північному з Білоруссю.

І все ж вони дуже не переймаються. Бо одним з пунктів наказу митному Комітету України зобов'язано цих невдах все ж працевлаштувати. Гадаємо, що все ж таки цю працю для них знайдуть. На них же митницях.

Петро КОБЕВКО,
"Час"

Іван
ФІРЧУК

В.А., LL.B.

АДВОКАТ і НОТАР

Повідомляє про відкриття нового бюро у

Bloor West Village

2 Jane Street (at Bloor) Suite 205

Toronto, ON M6S 4W3

766-0488

• заповіти та майно • оренда за майно • бізнесове законодавство
Приймає також у вечірні години та вихідні дні!
Перші півгодини консультації — БЕЗКОШТОВНО!

ЛИСТИ до РЕДАКЦІЙ

ПОДЯКА з м. СУМИ, УКРАЇНА

...Звертаюся до Вас з великою подякою за надрукованого Вами листа в журналі "Нові Дні" (за липень 1995 року). А також хочу подякувати через Ваш журнал усім тим, хто відгукнувся на нашу біду й надав нам допомогу.

Найпершими відгукнулись та надіслали нам листа пан Микола Колдун з дружиною Вірою з Парма Гайтс (штат Огайо). Вони вислали нам два великі пакунки (для пансіонату старших віком — Ред.), незважаючи на свої похилі роки, а також на не зовсім заможне життя. Вони настільки перейнялися нашим болем, що постійно в листах цікавляться нашим життям та нашими проблемами. А коли я написала, що недалеко від нашого пансіонату розташований будинок для дітей—сиріт, який має ті ж самі проблеми, що й ми, то вони відразу ж відгукнулися і поклали до пакунка також і дитячі речі. Низький уклін їм за це!...

Щира дяка також і пані Ларисі Журавель з Ст. Антоні, Міннесота, від якої ми також отримали листа і великий пакунок з одягом, взуттям і навіть з ліками, побутовим приладдям, що нам дуже знадобилися.

Не можемо не згадати з вдячністю також пана Анатолія Онішка з Австралії, що висловлює своє бажання допомагати нам. Сподіваємося невдовзі почути від нього.

Особливо приємно було почути нам від своєї співвітчизниці пані Зіги Шманью з Хуста (Закарпаття), яка надіслала нам 27 млн. українських карбованців. Ці гроші допомогли нам придбати найнеобхідніше, те, що можна придбати лише за готівку (милици, тонометри, одноразові шприци і деякі ліки).

Але нічого б цього не було, якби не пані Ірина Річ-Горгота, що проживає в провінції Нью Брансвік, яка люб'язно переслала нашого листа до Вашого журналу.

Ще раз щиро дякуємо і вітаємо всіх, хто допомагає нам з Різдвом Христовим і Новим Роком!...

Варвара Данилова, медсестра
244031 Україна, м. Суми-31, вул. Ковпака, 20
Пансіонат для пристарілих

ЛИСТ з УМАНІ

Дорогі мої земляки!

Пише Вам студентка першого курсу Уманської Сільськогосподарської академії...

Відколи Україна стала вільною і незалежною державою, я все більше і більше дізнаюся про Вас. Коли я навчалася в школі, вчителька української мови Галич Галина Антонівна (отримує "Нові Дні") на лекціях народознавства розповідала про Ваше життя, про Вашу долю та історію. З її розповідей я дізналася, що живучи на чужині... Ви не забули ні української мови, ні українських народних звичаїв та обрядів. Вам було нелегко, але Ви вистояли, вижили, і зараз допомагаєте нам...

Хто хоче отримати вісточку з рідної землі, пишіть мені. Я буду дуже щаслива, якщо хтось відгукнеться на мій лист.

258900 Україна, Черкаська область, м. Умань
бул. Жовтневої революції, 61, кв. 50
Смульській Ірині Анатоліївні

"ДЕВ'ЯТДЕСЯТИРІЧНИЙ МОЛОДЕЦЬ" СТАВИТЬ ПИТАННЯ

Прочитавши статтю Дмитра Чуба-Нитченка в "Нових Днях" за жовтень—листопад 1995 р. п. н. "Життя і творчість Максима Рильського", — читач мусить поставити собі важливе запитання. Таке запитання повинно бути теж темою конференції наших літературних спілок та навіть громадських сходин.

Питання важливе для української культури, але теж і для громадської порядності та національної етики, а навіть для релігійного критерія. Яке ж це питання чи воно тепер на часі?

Питання, яке поставив собі в тюрмі Максим Рильський, який після довгої суперечки зі самим собою та вагань, — вирішив піти на шлях співпраці з ворогом, — за ціну нужденного життя та зниження своєї літературної наснаги.

Дмитро Нитченко — ровесник Рильського пише, що 1931 року "заарештували першого з неоклясиків — Максима Рильського" та що "слідчий (може й українець? — С. Н.) порадив Йому написати текст для пісні про Сталіна. Він це зробив і його випустили."

Шо ця "пісня про Сталіна" — антимистецький твір, як і "Партія веде" Тичини, — це загально відомо. Треба тільки дивуватися москалям, що вони прийняли такі "твори" за добру монету, як пеани партії та Сталінові. Це й свідчить теж про їхні "мистецькі смаки"... Але, як далі пише Нитченко: "матеріальний стан Рильського не покращав, хоч він і написав оду про Сталіна". Це так, але здобув собі цим "волю", — якщо так можна назвати життя під московською окупацією. І наш 90-річний Автор не ставить крапки над "і", але вона сама напрощується читачеві: що важливіше для української культури — поневіряння і смерть в гулагах, чи "воля" й дальша творчість, хоч уже дуже обережна? Чому не пішли шляхом Рильського інші неоклясики — Зеров, Філіпович, Драй-Хмаря та інші? Чому Хвильовий покінчив з життям, написавши геніяльне оскарження москалям, — новелю "Я — романтик"?

Слідами поетів і письменників "відродження 20-их років" пішли й пізніші жертви москальів, щоб не назвати тільки Василя Стуса, але були й такі, що загравали роль М. Рильського й залишилися при житті аж до незалежності України. Чи добре вони робили? — ось питання для дискусії наших критиків і літературознавців. А може б перенести таку дискусію на сторінки "Нових Днів"? Радо читали б її читачі!

Софія Наумович, Париж

ЛИСТ з КУБАНІ

Вельмишановний пане Мар'яне!

Щиро вітаю Вас з великим Святом Різдва Христового! Здоров'я, успіхів, добробуту й усього Вам найкращого!

Щиро дякую за те, що Ви на протязі вже двох років надсилаєте нам на Кубань кожне число журналу "Нові Дні", який ми тут читаємо з великим захопленням й не-

терпляче чекаємо чергової зустрічі з ним! Маємо велику надію, що з Вашої ласки будемо одержувати його й наступного року!...

Зичу процвітання Вашому журналові й творчого надхнення!

Ваш Віктор Чумаченко, м. Краснодар, Кубань

ЗВЕРНЕННЯ до ЧИТАЧІВ "НОВИХ ДНІВ"

До нас пише Об'єднання української культури на Кубані, що його члени знають і люблять журнал "Нові Дні". Однак їм бракує наступних чисел: 1-470, 484-486, 490, 509-513, 523, 526-530.

Якщо хтось з наших Шановних Читачів має вище-подані числа й може доповнити бібліотеку Об'єднання, наші читачі на Кубані будуть дуже вдячні.

Проситься слати на адресу:

350047 Россия
г. Краснодар-47, проспект Труда, 15
Чумаченко В. К.

КОРОТКІ ПРИВІТАННЯ і ПОБАЖАННЯ

З нагоди віковотрадиційних Свят Світлого Різдва та Нового Року щиро вітаємо редактора, адміністратора і всіх співробітників журналу "Нові Дні".

Бажаємо Вам творчих успіхів у Вашій так тяжкій в сьогоднішніх обставинах праці.

Веселих Різдвяних Свят! Щасливого Нового Року, нехай він буде кращим ніж минулий.

*Представництва журналу "Нові Дні" в Австралії
та читачі*

* * *

...Дякуємо Вам за чудовий журнал, хоч відомо він не став такий сам собою. Мене захоплює вибір поезій. Ви знайомите читачів і з невідомими всім поетами. Поезії Миколи Козака (ч. 549) зворухнули і захвилювали душу і в той же час подали надію, що в Україні є творчі сили-маяки. Вони, сподіваємося, покажуть правильну дорогу і наша улюблена Україна таки матиме освічену будучість.

Також, дописи і спогади стають історичними довідками.

Ще раз дякуємо Вам за Ваш вклад до української культури. Висилаємо оплату за 1996 рік і скромну коляду.

О. Латишко, Іслінгтон

* * *

...Бажаю Вам багато наснаги й витривалості в редакції такого цінного журналу, одного з найкращих в цей час. Бажаю Вам і Вашій дружині багато здоров'я і всіх благ в Новому Році...

Марія Логуш, Роксборо

* * *

...Ми, читачі, раді, що ще друкуєте для нас цей чудовий журнал. Щастя, Вам Боже і Вашій дружині... Ві-

таємо Вас з Різдвом і, може, знайдеться якийсь меценат у Новому Році, щоб журнал таки жив і дихав...

Галина Українець, Гамільтон

* * *

...Бажаю в першу чергу обом Вам в добром здоров'ї бути, запастися терпеливістю на цій часом наче невдячній, але благородній праці й справі на добро українського народу по всьому світі розсіяному.

Христос Родився! Славимо і наслідуємо науку Його!

Валентина Єрмоленко, Міннеаполіс

* * *

...Сердечно вітаю Вас з Новим 1996 роком. Хай принесе він гаразди Україні і кожній родині... Дай Боже, щоб тільки ще вистачило снаги та часу...

Отак воно тепер в житті моєму склалося:

зустрів я рік Новий там, де зими нема.

*Лиши більш клапоть бороди у Санти Клауса
нагадує про сніг і що уже зима...*

*Я попросив у Санта Клауса в цю піч
подарувати мені ще жменьку новоріч...*

Огож — все залежить від Санта Клауса...

Щиро Ваш

Абрам Кацнельсон, Лос Анджелес

НОВІ ДНІ, о НОВІ ДНІ!

Ви радість приносите людям й мені.

Вічно ж живіть серед нас "Нові Дні"!

Ви гордість України тут в чужині

Будьте ж безсмертні — О "Нові Дні"!

В. Гирич, Монреаль

* * *

Щиро вітаємо Вас та Вашу родину з Різдвом Христовим і Новим Роком... Єдине українське слово для нашого Товариства — "Нові Дні". Для нас, українців, це сонце, вода і хліб, це духовне життя. Спасибі Вам велике!

Голова Товариства Іван Висоцький, Софія, Болгарія

РІЗДВЯННЕ ВІНШУВАННЯ

*Дай Вам Боже тій свята весело
святкувати, до Нового року дочекати.*

Від Нового року до Богоявлення,

Від Богоявлення до Воскресіння,

Від Воскресіння до Вознесіння,

Від Вознесіння до Сошестя Святого Духа,

Від Сошестя Святого Духа до сто літ,

поки Пан-Біг призначив Вам вік;

У щасті й здоров'ю прожити

І царство Вічне заслужити!

Христос Раждється, зоря всміхається,

Мир людям всім!

З цим щирим словом, будьте здорові,

Щастя в Вашій дім!

*Віншує і бажає колектив
Бібліотеки діяспорної літератури у Львові*

"Нові Дні", березень 1996

Р. С. Щиро вдячні за надходження журналу у 1995 році і просимо присилати його і в 1996 році.

Вдячні читачі

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквілл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т. зв. "Вічний Фонд Українського Цвинтаря Св. Володимира"!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефону:

Години — 9:30 до 4:30
БЮРО — (905) 827-1647

АНДРІЙ ЛАТИШКО — адміністратор

ПРОСИМО ПОПРАВИТИ:

Просямо читачів поправити дві прикрі помилки, які трапились у попередньому числі "Нових Днів" у загадці В ПАМ'ЯТЬ проф. ІВАНА БЕЗПЕЧНОГО, на стор. 48.

Третій рядок згори треба читати: "Замість квітів на свіжу могилу..." (далі, як у тексті).

Також подаємо правильний текст подяки: "Сердечно дякуємо Родині колишнього нашого співробітника сл. пам'яти Івана Прокоповича БЕЗПЕЧНОГО за щедрі пожертви на пресовий фонд журналу. Нехай пам'ять про Покійного буде вічною!"

За незаважені вчасно помилки просимо вибачення в Родини Покійного і в читачів.

Редакція і Адміністрація

**КОЛЯДА і ПРЕСОВИЙ ФОНД
на "НОВІ ДНІ"**

Колдун Микола, Парма Гайтс, Огайо

(в пам'ять своєї дорогої дружини Віри) \$200.00

Семотюк Олена, Торонто, Онтаріо (в пам'ять дорогих

батьків — Юлії і Петра Коршуна-Федоренка) 200.00

Федосенко Степан, Торонто, Онтаріо

(в пам'ять дорогої дружини Марусини) 200.00

Глушко Степан, Торонто, Онтаріо 130.00

Левицька Галина, Торонто, Онтаріо

(в пам'ять матерів — Софії Горюн-Солотвінської

і Антоніни Левицької) 100.00

Ткач Леся, Донкастер, Австралія

(в пам'ять своєї матері Марії Дроб'язко) 100.00

Винників мгр Дарія, Торонто, Онтаріо 70.00

Гирич В., Монреаль, Квебек 70.00

Даниленко Іван, Сомердейл, Н. Дж. 70.00

Коць Маріян, Лексінгтон, Нью-Йорк 70.00

Латишко Олена, Іслінгтон, Онтаріо 70.00

Одарченко Петро, Такома Парк, Меріленд 70.00

Свириденко добр. Параска, Бремптон, Онтаріо

(в пам'ять о. Дем'яна Свириденка) 70.00

Бренко Іван, Ст. Кетерінс, Онтаріо 50.00

Василенко Ростислав, Торонто, Онтаріо 50.00

Макаренко Олексій, Ніягара Фаллс, Онтаріо 50.00

Стефанська Надія, Сан Дієго, Каліфорнія

(в пам'ять Марії Кукурузи-Король) 50.00

Хоменко Ніна і Анатолій, Моррісвіл, Пенсільванія

(в пам'ять Марусини Федосенко) 50.00

Ваксютенко Микола, Ростревор, Австралія (в пам'ять

дорогої дружини Гані Ваксютенко) 40.00

Винницький д-р Остап, Етобіко, Онтаріо 40.00

Кузьменко Ніна, Лондон, Онтаріо

(в пам'ять своєї мами Параксевії) 40.00

Темертей Раїса і Ілля, Вілловдейл, Онтаріо 40.00

Andre Євгенія і Віктор, Бетел Парк, Пенсільванія . 30.00

Багряна Галина, Новий Ульм, Німеччина

(через Григорія Романенка) 30.00

Доброноженко Людмила, Голлівуд, Флорида 30.00

Кива Василь, Лавдердейл, Флорида 30.00

Кирилюк Петро, Ст. Кетрінс, Онтаріо 30.00

Корженівський Володимир, Торонто, Онтаріо 30.00

Маковійчук Марія, Чікаго, Ілліной (замість квітів

на могилу дорогої чоловіка св. п. Анатолія) . 30.00

Мойсюк В., Етобіко, Онтаріо 30.00

Пономаренко Василь, Клівланд, Огайо 30.00

Романенко Григорій, Торонто, Онтаріо 30.00

Стадниченко Лев, Абінгтон, Пенсільванія 30.00

Чижів Євген, Монреаль, Квебек 30.00

Юрченко Володимир, Міссісага, Онтаріо 30.00

Гурський Петро, Чельтенгем, Пенсільванія 25.00

Перекліта Петро, Вестон, Онтаріо 25.00

Баран Марія, Торонто, Онтаріо 20.00

Богун Іван, Рексдейл, Онтаріо 20.00

Булема Богдан, Рексдейл, Онтаріо 20.00

Ведмідь Олекса, Смісвіл, Онтаріо 20.00

Гришко Галина, Голлівуд, Флорида 20.00

Громницька Євгенія, Міннеаполіс, Міннесога 20.00

Данковський Іван, Гамден, Коннектікат 20.00

Дем'яненко Сергій, Торонто, Онтаріо 20.00

Дершко д-р Степан, Саскатун, Саскачеван 20.00

Дроздовський Іван, Боффало, Нью-Йорк 20.00

Жаботинський Іван, Етобіко, Онтаріо 20.00

Заварихін Ярослав, Оквіл, Онтаріо 20.00

Камінський Антін, Вестон, Онтаріо 20.00

Кобець Катерина, Ватерфорд, Онтаріо 20.00

Косогор Василь, Кристал Лейк, Ілліной 20.00

Лобай Іванна, Торонто, Онтаріо 20.00

Логуш Марія, Роксборо, Квебек 20.00

Мовчан д-р Юліян, Македонія, Огайо 20.00

Орел Тарас, Норт Берген, Н. Дж. 20.00

Педенко Віктор, Торнгіл, Онтаріо 20.00

POSTAGE PAID AT TORONTO

Publications Mail Registration

Number 1668

if not delivered please return to:

NOWI DNI

P.O. Box 400, STA ~D~

TORONTO, ONT.

CANADA M6P 3J9

SO-USE CREDIT UNION STUDENT SERVICE СТУДЕНТСЬКЕ КОНТО

OUR UNIQUE STUDENT SERVICE NO-FEE BANKING PACKAGE PROVIDES UKRAINIAN POST-SECONDARY STUDENTS WITH WORRY-FREE FINANCIAL ASSISTANCE, INCLUDING:

*\$100 TOWARDS YOUR SO-USE SHARE REQUIREMENT

So-Use MEMBERCARD

which gives you FREE access to your Student Service Account through any So-Use ATM.

The Membercard also gives you INTERAC access which allows you to withdraw from your account through any INTERAC machine and to pay for your purchases directly from your account at participating stores through the Interac Point of Sale (P.O.S.) system.

DAILY INTEREST, NO-CHARGE CHEQUING ACCOUNT - WITH YOUR FIRST ORDER OF CHEQUES FREE
\$500 LINE OF CREDIT - So-Use MASTERCARD

So-Use VOICE, our FREE TELEPHONE BANKING SYSTEM - ACCESS TO SCHOLARSHIPS

Call any branch for details of the So-Use STUDENT SERVICE

*SOME CONDITIONS APPLY

TORONTO
OSHAWA
MISSISSAUGA
So-Use VOICE

2265 BLOOR ST. W.
31 BLOOR ST. E.
26 EGLINTON AVE.
(416) 763-5575
(905) 432-2161
(905) 568-9890
(416) 760-9940

Согник Микола, Торонто, Онтаріо	20.00	Петрончак Іван, Вінстед, Коннектікат	10.00
Федосенко Степан, Торонто, Онтаріо	20.00	Ревенко Федір, Гошен, Індія	10.00
Хлівняк Володимир, Ст. Кетрінс, Онтаріо	20.00	Риба Микола, Сираюзи, Нью-Йорк	10.00
Шарварковська Лідія, Оттава, Онтаріо	20.00	Романик Дмитро, Давіс'ю, Онтаріо	10.00
Шиманський Олександер,		Словачевський П., Сітон, Австралія	10.00
Мейпл Рідж, Бр. Колюмбія	20.00	Смеречинська Іванна, Торонто, Онтаріо	10.00
Яковищенко Володимир, Вассага Біч, Онтаріо	20.00	Стукало Валентина, Гакстон, Онтаріо	10.00
Домазар Лідія, Етобіко, Онтаріо	15.00	Шийка В., Клівленд, Огайо	10.00
Шкребець Григорій, Чікаго, Ілліной	15.00	Дзюбинський Е., Голлівуд, Флорида	5.00
Білонок Віра, Лас Вегас, Невада	10.00	Кучервій С., Грімсбі, Онтаріо	5.00
Галіябар М., Торонто, Онтаріо	10.00	Тримполець П., Вінніпег, Манітоба	5.00
Гоменюк Олена, Вінніпег, Манітоба	10.00	Щербак Микола, Сарасота, Флорида	5.00
Гродієнко Неопіла, Філіадельфія, Пенсильванія	10.00		
Гурко Стефанія, Торонто, Онтаріо	10.00		
Дрогомирецький І., Торонто, Онтаріо	10.00		
Дзвоник Євстахій, Вінніпег, Манітоба	10.00		
Дорош Анна, Саскатун, Саскачеван	10.00		
Єрмоленко Валентина, Міннесаполіс, Міннесота	10.00		
Зимовець Володимир, Ст. Леонард, Квебек	10.00		
Колькін Марія, Гамільтон, Онтаріо	10.00		
Коновал Павло, Арлінгтон Гейтс, Ілліной	10.00		
Мілько І., Айлмер, Онтаріо	10.00		
Могила Наталія, Мурстови, Н. Дж.	10.00		
Мухін Марія, Міссісага, Онтаріо	10.00		
Парафенко В., Вестон, Онтаріо	10.00		

ПЕРЕДПЛАТИЛИ ЖУРНАЛ для ІНШИХ:

Бродгед Дарія, Гамільтон, Онтаріо	3
Глушко Степан, Торонто, Онтаріо	1
Горгота Ада, Торонто, Онтаріо	1
Романенко Григорій, Торонто, Онтаріо	1
Симиренко-Торпе Тетяна, Оттава, Онтаріо	1
Темертей Раїса, Вілловдейл, Онтаріо	1
Юрченко Валентина, Йонкерс, Нью-Йорк	1

Список жертводавців до 10 січня 1996 року.

Щиро дякуємо всім і кожному зокрема
за допомогу в ці важкі для видавництва часі.

Редакція і Адміністрація